

سال هفدهم | شماره ۳۸

پاییز ۱۴۰۱

قیمت: ۲۰۰۰ تومان

چالش‌های
پیش روی
گردشگری
در ۲۰۲۳

◀ آمار گردشگری ایران در سال ۱۴۰۰

◀ چشم انداز اقتصاد جهان از منظر صندوق بین المللی پول

◀ حلقه مفقوده بهبود محیط کسب و کار

◀ سهم شبکه‌های اجتماعی از تجارت الکترونیک

◀ مروری بر تجارت ایران طی ۸ ماهه نخست ۱۴۰۱

Safferanieh

زعفران خالص

زعفرانیه

محصولی از نوین زعفران

نوین زعفران

مجتمع تولیدی تحقیقاتی زعفرانیه (نوین زعفران)

- ✓ بزرگترین واحد فرآوری و بسته بندی زعفران در جهان
- ✓ اولین صادرکننده نمونه ملی و دریافت کننده تندیس زرین
- ✓ صادرکننده نمونه کشوری (۸ دوره)
- ✓ واحد نمونه ملی کیفیت و استاندارد (متعدد)
- ✓ واحد نمونه صنایع غذایی و بهداشتی (متعدد)
- ✓ واحد برتر تولید ملی - افتخار ملی (۴ دوره متوالی)
- ✓ دارنده گواهینامه و تندیس طلایی رعایت حقوق مصرف کنندگان (۶ دوره متوالی)
- ✓ دارنده نشان ایمنی و سلامت

- ✓ انتخاب شده به عنوان یکی از بیست برند برتر ایران
- ✓ دارنده نشان طلایی واحدهای تحقیق و توسعه صنایع کشور

کارخانه: مشهد - شهرک صنعتی توس، خیابان اندیشه ۶
 تلفن: ۳۲۲۲۷۷۱۵ و ۳۲۲۲۰۱۱۰ فکس: ۳۲۲۲۹۷۶۵ و ۳۲۲۵۵۲۲۶-۰۵۱

E-mail: saffron@novinsaffron.com
 www.novinsaffron.com

IR BRANDS

Caspian Today Magazine

امروز
کاسپین

شماره ۳۸ - پاییز ۱۴۰۱ *همدان و سبک زندگی*

- ۴ اقتصاد بلا تکلیف ایران
- ۵ آمار گردشگری ایران در سال ۱۴۰۰
- ۱۰ چالش‌های پیش روی گردشگری در ۲۰۲۳
- ۱۳ ریسک‌های جهانی اقتصاد ایران
- ۱۶ ریسک‌های ۲۰۲۳ اقتصاد ایران

- ۱۹ چشم انداز اقتصاد جهان از منظر صندوق بین المللی پول
- ۲۴ تحلیل بازار کار در تابستان ۱۴۰۱
- ۲۹ بریکس و مسئله عضویت ایران
- ۳۲ نمای از صنعت لوازم خانگی در ایران
- ۳۴ حلقه مفقوده بهبود محیط کسب و کار
- ۳۶ وضعیت صادرات گیاهان دارویی
- ۳۸ سهم شبکه‌های اجتماعی از تجارت الکترونیک
- ۴۱ مروری بر تجارت ایران طی ۸ ماهه نخست ۱۴۰۱

صاحب امتیاز و مدیر مسول:
مهندس حمیدرضا شوشتریان

سر دبیر:

مهندس حسین کوه زاد

شماره ثبت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ۷۶۶۲۱
زیر نظر شورای نویسندگان

طراحی و صفحه آرایی: هدی امیر

پایگاه اینترنتی:

فرشاد عباسی

واحد بازرگانی:

جلیل فروتن راد

تلفکس: ۰۵۱ - ۳۸۴۴۳۰۷۴

سامانه پیام کوتاه: ۳۰۰۰۶۹۷۷۰۵

نشانی:

نشانی: مشهد - خیابان فلسطین فلسطین ۱

ساختمان سروش - طبقه تحتانی

تلفن: ۰۵۱ - ۳۸۴۱۹۸۸۸

تهران - شریعتی - خیابان دستگردی

پلاک ۷۴ - طبقه دوم - واحد ۳

تلفن: ۰۲۱ - ۲۲۲۲۰۹۶۱

دورنگار: ۰۲۱ - ۲۲۲۶۹۰۳۲

www.caspianemrooz.ir

info@caspianemrooz.ir

دکتر کامران ندری

اقتصاددانان با وجود اینکه تاکنون در باب عوامل موثر بر ظهور تورم و تشدید آن، صحبت‌های بسیاری گفته و یادداشت‌های بسیاری نوشته شده است، اما تکرار این گفته‌ها و نوشته‌ها خالی از لطف نیست. از این نظر باید مجدداً تکرار کرد که می‌توان از سه ناحیه نسبت به آینده وضعیت تورمی در ایران احساس خطر داشت. یکی از این سه ناحیه این است که دولت در چنین شرایطی به سراغ اصلاح قیمت برخی از کالاها مانند حامل‌های انرژی برود. در واقع، شکی نیست که اصلاح قیمت‌ها و کاهش سطح مداخلات دولتی در تعیین قیمت کالاها امری مطلوب است؛ اما در چنین شرایط اقتصادی، اعمال اصلاح قیمتی برای برخی از کالاهای پایه مانند حامل‌های انرژی و نان به‌خصوص به‌صورت جهشی و ناگهانی، می‌تواند به شوک تورمی برای اقتصاد ایران طی یک‌سال آینده تبدیل شود. در واقع، یکی از اقداماتی که دولت باید به آن توجه کند، درس‌گرفتن از تجربه حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی است، به این ترتیب که در شرایطی که کشور با نرخ تورم بالای ۴۰ درصد مواجه است، اصلاح قیمتی می‌تواند مانند حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی به شوک تورمی دیگری تبدیل شود.

در واقع باید توجه کرد هر نوع اصلاح قیمتی که در هر نظام اقتصادی می‌خواهد صورت گیرد، باید به‌صورت تدریجی و مبتنی بر شرایط اقتصادی انجام شود. در حقیقت باید گفت، در صورتی که اصلاح قیمتی به صورت ناگهانی و جهشی انجام شود، باعث خواهد شد تا سیاستگذار دیگر نتواند به سمت اصلاح قیمتی سایر کالاها پایه برود؛ درست مانند اصلاح قیمتی ناگهانی ارز ۴۲۰۰ تومانی که موجب شد دولت دیگر به اصلاح قیمتی حامل‌های انرژی مبادرت نرزد. در حالی که دولت می‌توانست اصلاح قیمتی ارز ۴۲۰۰ تومانی و حامل‌های انرژی را همزمان و به‌صورت تدریجی انجام دهد، بدون آنکه به شوک تورمی برای نظام اقتصادی تبدیل شود.

ناحیه دومی که دولت باید به آن توجه لازم را داشته باشد تا بتواند نرخ تورم را کنترل کند، انتظارات تورمی است. انتظارات تورمی موضوع بسیار مهم و خطیری است که غافل ماندن از آن می‌تواند عواقب بسیار جدی برای اقتصاد کشور داشته باشد. انتظارات تورمی موجب می‌شود تا مردم از ترس کاهش ارزش ریال، تمایلی به پس‌انداز و سرمایه‌گذاری به‌صورت ریالی نداشته باشند. به‌عبارت دیگر، در چنین شرایطی کسی به‌دنبال سپرده‌گذاری بلندمدت در بانک‌های کشور و همچنین، خرید اوراق دولتی نخواهد رفت. در حقیقت در شرایط انتظارات تورمی، تقاضا برای نگهداری ریال کاهش پیدا می‌کند و در شرایطی که تقاضا برای ریال کاهش یابد، بدیهی است که قیمت ریال در بازار پول کاهش پیدا خواهد کرد. در حقیقت در شرایط انتظارات تورمی، کاهش تمایل به نگهداری ریال موجب می‌شود که تقاضا برای تبدیل ریال به کالا و خدمات افزایش پیدا کند و در نتیجه این امر، با افزایش تقاضا برای کالا و خدمات و عدم‌تغییر سطح عرضه متناسب با آن، سطح عمومی قیمت‌ها یا همان تورم افزایش خواهد یافت.

در حقیقت باید توجه کرد که مدیریت انتظارات تورمی، موضوع بسیار مهمی در هر نظام اقتصادی است. در این راستا، باید دقت کرد که انتشار هر خبر منفی در خصوص فضای اقتصادی کشور از کانال انتظارات تورمی می‌تواند نتایج بسیار منفی بر وضعیت اقتصادی کشور داشته باشد. البته باید دقت کرد که این امر به معنای انتشار اخبار مثبت جعلی در خصوص شرایط اقتصادی کشور یا سانسور اخبار اقتصادی منفی نیست؛ زیرا نفس این امر برای مردم به معنای عدم‌صدافت دولت در حوزه اقتصادی تلقی خواهد شد و به خودی خود می‌تواند موجب شکل‌گیری انتظارات تورمی شود و شرایط اقتصادی را نامطلوب سازد. در حقیقت برای کنترل انتظارات تورمی در حال حاضر نیازمند شنیدن اخبار مثبت حقیقی هستیم که یکی از اخبار مثبت حقیقی می‌تواند شنیدن اخبار مثبت در خصوص آینده برجام و افزایش احتمال توافق باشد.

ناحیه سومی که می‌تواند بر وضعیت تورمی در آینده تأثیرگذار باشد، موضوع رشد نقدینگی است. موضوع رشد نقدینگی به‌زعم عموم اقتصاددانان نسبت به هر دو عامل قبلی نقش مهم‌تری در تعیین وضعیت نرخ

ادامه در صفحه ۹

آمار گردشگری ایران در سال ۱۴۰۰

خانوار مانند سن، جنس، سطح سواد و وضعیت اشتغال جمع‌آوری می‌شود. این آمار اغلب با یک سال تاخیر منتشر می‌شود و آماری از سفرهای ایرانی‌ها در سال ۱۴۰۱ هنوز موجود نیست.

حالا نتایج آخرین آمارگیری از گردشگران ملی که از اردیبهشت ۱۴۰۰ تا فروردین ۱۴۰۱ انجام شده است، نشان می‌دهد که در سال گذشته، ۲۴ میلیون و ۶۸۷ هزار و ۵۲ سفر انجام شده که از این تعداد ۲۴ میلیون و ۶۳۸ هزار و ۶۲۹ سفر، سفر داخلی و ۴۸ هزار و ۴۰۳ سفر خروجی بوده است. این یعنی نزدیک ۱۰۰ درصد (۹۹.۸ درصد) از سفرهای ایرانی‌ها را سفرهای داخلی تشکیل داده است. از این تعداد سفر نیز تنها حدود ۱۶ درصد به قصد تفریح و گردش بوده است!

آمار گردشگری ایران و سفرهای داخلی ایرانی‌ها در سال ۱۴۰۰

همانطور که اشاره شد، نزدیک به ۱۰۰ درصد سفرهای خانوارهای ایرانی در سال ۱۴۰۰ سفرهای داخلی بوده است؛ آماری که با توجه به اوج گرفتن چندباره شیوع کرونا، تاخیر در واکسیناسیون، توزیع واکسن‌های معتبر جهانی، محدودیت‌های ورود و خروج مسافر از مرزها، مشکلات اقتصادی و ... دور از انتظار نبود. اما آنچه که در این آمارها بیشتر جلب توجه می‌کند سفرهای یک روزه و بدون اقامت شبانه است که بیش از نیمی از سفرها در سال ۱۴۰۰ را به خود اختصاص داده.

سهم عمده سفرهای یک روزه در آمار گردشگری ایران

بررسی گزارش مرکز ملی آمار درباره آمارهای گردشگری ایران در سال ۱۴۰۰ نشان

آمار گردشگری ایران و سفرهای ایرانی‌ها در سال ۱۴۰۰ از سوی مرکز ملی آمار ایران اعلام شده است. بر اساس این گزارش که در ۲۱ آبان ۱۴۰۱ منتشر شد، در سال ۱۴۰۰ از مجموع ۲۶ میلیون و ۳۰۱ هزار و ۶۷۰ خانوار ایرانی، حدود ۳۰ درصد، معادل ۷ میلیون و ۸۰۰ هزار خانوار، حداقل یک سفر داشته‌اند. در این آمار، خانوارهایی که فقط یکی از اعضای آنها نیز سفر کرده‌اند، در نظر گرفته شده‌اند.

طبق این آمار، در سال ۱۴۰۰ که دومین سال شیوع کرونا را پشت سر می‌گذاشتیم، حدود ۵۵ میلیون ایرانی، معادل ۱۸ میلیون و ۵۱۳ هزار و ۴۴۹ خانوار به سفر نرفته‌اند؛ حتی یک سفر یک روزه!

بررسی‌ها نشان می‌دهد که شیوع کرونا و محدودیت‌های سفر در کنار تشدید مشکلات اقتصادی، باعث شده در سال ۱۴۰۰ شاهد خانه‌نشینی ۷۰ درصد از خانوارهای ایرانی باشیم.

به گزارش مرکز آمار ایران از سال ۱۳۸۷ با هدف تهیه آمار و اطلاعات سفرهای گردشگری خانوارهای کشور برای بررسی تأثیرات اقتصادی و تصمیم‌گیری مدیران و برنامه‌ریزان حوزه گردشگری، طرحی به نام آمارگیری از گردشگران ملی را اجرا می‌کند. در این طرح با مراجعه به خانوارهای نمونه، اطلاعاتی همچون تعداد سفر، هدف اصلی سفر، نوع سفر (با اقامت شبانه و بدون اقامت شبانه)، شیوه سفر، نوع اقامتگاه، نوع وسیله نقلیه، تعداد شب-اقامت، هزینه‌های سفر و همچنین اطلاعاتی درباره ویژگی‌های اجتماعی اعضای

وضعیت گردشگری در سطح جهانی

سهم گردشگری در تولید ناخالص داخلی جهان		سهم سفر و گردشگری در وضعیت اشتغالزایی جهان	
۲۰۱۹	۱۰/۳٪ = ۹۶۳ میلیارد دلار آمریکا	تغییرات	۳۳۳ میلیون شغل = ۱ شغل از هر ۱۰ شغل
۲۰۲۰	۵/۳٪ = ۴۷۷ میلیارد دلار آمریکا	-۵۰/۴٪ = ۴۸۵۵ میلیارد دلار آمریکا	۲۷۱ میلیون شغل = ۱ شغل از هر ۱۲ شغل
۲۰۲۱	۶/۱٪ = ۵۸۱۲ میلیارد دلار آمریکا	+۲۱/۷٪ = ۱۰۳۸ میلیارد دلار آمریکا	۲۸۹ میلیون شغل = ۱ شغل از هر ۱۱ شغل

وضعیت اقتصاد گردشگری ایران

۲۰۲۱	۲۰۲۰	۲۰۱۹
سهم کل سفر و گردشگری در تولید ناخالص داخلی ایران		
۴/۱٪ از کل اقتصاد ۲۴۲ هزار و ۳۸ میلیارد و ۲۱۰ میلیون تومان = ۴۸۱ میلیارد دلار آمریکا (تغییرات: +۲/۴۰؛ (تغییرات کل اقتصاد: +۲/۵۰)	۳/۱٪ از کل اقتصاد ۱۲۴ هزار و ۳۳۹ میلیارد و ۳۳۰ میلیون تومان = ۳۴/۴ میلیارد دلار آمریکا (تغییرات: -۲/۴۵؛ (تغییرات کل اقتصاد: -۲/۳۴)	۵/۸٪ از کل اقتصاد ۲۴۲ هزار و ۳۲۰ میلیارد و ۷۳۰ میلیون تومان = ۴۲/۵ میلیارد دلار آمریکا
سهم کل سفر و گردشگری در وضعیت اشتغالزایی ایران		
۱/۲۹ میلیون شغل = ۷۵/۱٪ از کل مشاغل (تغییرات: +۲/۶۶)	۱/۲۰ میلیون شغل = ۲۴/۸٪ از کل مشاغل (تغییرات: -۲/۳۳)	۱/۸۲ میلیون شغل = ۲۷/۲٪ از کل مشاغل
هزینه کرد گردشگران		
۱۰ هزار و ۴۷۱ میلیارد تومان = ۲۱/۶٪ از کل صادرات (۲/۵ میلیارد دلار آمریکا) (تغییرات: +۲/۳۴)	۷ هزار و ۹۷۲ میلیارد و ۸۱۰ میلیون تومان = ۲۱/۹٪ از کل صادرات (۱/۹ میلیارد دلار آمریکا) (تغییرات: -۲/۸۶)	۴۳ هزار و ۳۴۶ میلیارد و ۹۰۰ میلیون تومان = ۲۸/۶٪ از کل صادرات (۱۰/۳ میلیارد دلار آمریکا)
گردشگران داخلی		
۱۳۹ هزار و ۷۷۲ میلیارد و ۸۰۰ میلیون تومان = ۳۳/۳٪ از کل صادرات (تغییرات: +۲/۴۸)	۹۳ هزار و ۸۹۴ میلیارد و ۲۰۰ میلیون تومان = ۲۲/۴٪ از کل صادرات (تغییرات: -۲/۳۹)	۱۵۵ هزار و ۶۵۱ میلیارد و ۴۰۰ میلیون تومان = ۳۷/۱٪ از کل صادرات (تغییرات: +۲/۶۱)

* داده‌های مربوط به سفر افراد غیرمقیم در کشور

** داده‌های مربوط به سفر افراد مقیم در درون کشور

همچون سال‌های قبل از آن، علاقه زیادی به اقامت در هتل‌ها و مراکز اقامتی رسمی نداشته‌اند و این نوع اقامتگاه‌ها از سفر خانوارهای ایرانی در سال ۱۴۰۰، بهره زیادی نبرده‌اند. علاوه بر هزینه اقامت و کاهش قدرت خرید مسافران، شاید بتوان گفت که ترس از ابتلا به کرونا و قرنطینه نیز از عوامل تاثیرگذار در این انتخاب مسافران بوده است. با این‌همه، در سال‌های قبل‌تر نیز، اقامت در خانه دوستان و آشنایان در صدر انتخاب‌های گردشگران داخلی قرار داشت.

در همین حال، سه هدف اصلی سفرهای داخلی بدون اقامت شبانه در سال ۱۴۰۰ نیز همچنان دیدار با دوستان و بستگان (با ۳۱ درصد)، درمان (با ۲۴ درصد)، گردش و تفریح (با ۲۰ درصد) و خرید (با ۱۶ درصد) بوده است؛ اما همانطور که نتایج نشان می‌دهد، نسبت اهداف سفرهای داخلی بدون اقامت شبانه، با سفرهای با اقامت شبانه متفاوت است و سهم سفرهای درمانی بدون اقامت شبانه بیشتر است.

برترین مقاصد سفرهای داخلی ۱۴۰۰

مسافران ایرانی در سال ۱۴۰۰ بیشتر به کدام استان‌ها سفر کرده‌اند؟ آنطور که در گزارش مرکز آمار آمده است، ۱۰ استان مازندران، تهران، خراسان رضوی، فارس، اصفهان، گیلان، کرمان، آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی و خوزستان به ترتیب بیشترین تعداد مسافر داخلی (اعم از سفرهای بدون اقامت یا با اقامت شبانه) را

می‌دهد از مجموع ۲۴ میلیون و ۶۳۸ هزار و ۶۴۹ سفر داخلی در سال ۱۴۰۰، کمی بیش از ۵۸ درصد بدون اقامت شبانه و کمتر از ۲۴ ساعت بوده است. به‌عبارتی، بخش قابل توجهی از سفرهای خانوارهای ایرانی در سال ۱۴۰۰، به سفرهای یک روزه و کوتاه اختصاص داشته است. این آمار نشان می‌دهد سهم سفر به‌عنوان یکی از تفریحات و سرگرمی‌های خانوارهای ایرانی، در حال کم‌رنگ‌شدن است و حتی از سبد مصرف ۷۰ درصد خانوارهای ایرانی حذف شده است.

هدف اصلی مسافران در سفرهای داخلی چیست؟

تنها حدود ۴۲ درصد از سفرهای داخلی ۱۴۰۰ با اقامت شبانه بوده و طبق گزارش مرکز آمار، بیشتر این سفرها با هدف بازدید از اقوام و آشنایان صورت گرفته است.

بر این اساس، ۶۵ درصد از سفرهای با اقامت شبانه با هدف دیدار بستگان و دوستان بوده و تنها حدود ۱۶ درصد این سفرها با هدف تفریح انجام شده است. حدود ۱۰ درصد سفرهای با اقامت شبانه نیز با هدف درمان انجام شده و سهم سفرهای زیارتی نیز کمی بیشتر از ۴ درصد است.

۵ درصد سفرهای با اقامت شبانه نیز با اهداف کاری، خرید، آموزش و ... انجام شده است.

با در نظر گرفتن این نکته که بیشتر سفرهای با اقامت شبانه با هدف دیدار دوستان و بستگان صورت گرفته است، همانطور که انتظار می‌رود گزینه اصلی اقامت شبانه گردشگران داخلی در سال ۱۴۰۰، خانه اقوام و آشنایان بوده است.

بر این اساس، در سال ۱۴۰۰، ۷۶ درصد خانوارهای ایرانی در سفرهای داخلی در خانه بستگان و آشنایان، ۱۲ درصد در ویلا و آپارتمان شخصی، ۶ درصد در ویلا و آپارتمان اجاره‌ای، ۳ درصد در اقامتگاه عمومی، ۱ درصد در چادر و کمپ شخصی، ۱ درصد در اقامتگاه سازمانی و ۲ درصد در سایر اقامتگاه‌ها اقامت کرده‌اند.

همانطور که آمارها نشان می‌دهد گردشگران داخلی در سال گذشته نیز

مقایسه هزینه‌کرد سفرهای داخلی و بین‌المللی

در سال ۱۴۰۰ از مجموع ۲۶ میلیون و ۳۰۱ هزار و ۶۷۰ خانوار ایرانی، حدود ۳۰ درصد، معادل ۷ میلیون و ۸۰۰ هزار خانوار، حداقل یک سفر داشته‌اند

مقایسه هزینه‌کرد سفرهای تفریحی و تجاری

داشته‌اند.

در این بین، شهرهای تهران، مشهد، اصفهان، شیراز، تبریز، رشت، کرمانشاه، قزوین، ارومیه و کرمان به ترتیب به عنوان محبوب‌ترین مقاصد داخلی در میان گردشگران با اقامت شبانه و بدون اقامت شبانه شناخته شده‌اند.

صندلی‌های بدون مسافر هواپیماها و قطارها در سال ۱۴۰۰

بررسی گزارش سال‌های قبل مرکز ملی آمار از آمار گردشگری ایران نشان می‌دهد که ایرانی‌ها بیشتر با وسیله نقلیه شخصی به سفر داخلی می‌پردازند؛ روندی که در گزارش آمار گردشگری ۱۴۰۰ نیز ادامه داشته و البته با شیوع کرونا و ترس از ابتلا به کرونا در وسایل نقلیه عمومی و افزایش چشمگیر هزینه‌های حمل‌ونقل در سال ۱۴۰۰ تشدید شده است.

بر اساس این گزارش، ۶۸ درصد مسافران برای سفرهای داخلی در سال ۱۴۰۰ از وسیله نقلیه شخصی، ۱۴.۵ درصد از سواری کرایه و ۹ درصد از وسیله شخصی متعلق به دیگران استفاده کرده‌اند.

سهم هواپیما، قطار، شناور و مینی‌بوس نیز در مسیر رفت و برگشت مسافران ایرانی هر کدام کمتر از یک درصد است و تنها ۳.۶ درصد از مسافران در سفر خود از اتوبوس استفاده کرده‌اند.

امنیت بیشتر خودروی شخصی در مواجهه با کرونا، آزادی عمل بیشتر مسافران در طول سفر، هزینه بالای وسایل نقلیه عمومی نظیر هواپیما و قطار نسبت به وسایل نقلیه شخصی، هزینه پایین سوخت در ایران و .. تنها برخی از دلایلی هستند که مسافران را به استفاده از وسیله نقلیه شخصی سوق داده است.

اولویت هزینه‌کرد مسافران در سفرهای داخلی

خانوارهای ایرانی در سال ۱۴۰۰ در مجموع ۹ هزار و ۶ میلیارد و ۸۲۹ میلیون و ۷۰۰ هزار تومان در سفرهای

۵ مقصد برتر سفرهای خروجی ایرانیان

۲۰۲۱	۲۰۱۹
۱- ترکیه ٪۷۱	۱- ترکیه ٪۵۲
۲- عراق ٪۱۳	۲- عراق ٪۱۸
۳- امارات متحده عربی ٪۶	۳- امارات متحده عربی ٪۷
۴- ارمنستان ٪۲	۴- ارمنستان ٪۳
۵- سوریه ٪۲	۵- سوریه ٪۳
سایر کشورها ٪۶	سایر کشورها ٪۱۷

۵ کشور برتر گردشگر فرست به ایران

۲۰۲۱	۲۰۱۹
۱- عراق ٪۳۴	۱- عراق ٪۴۴
۲- ترکیه ٪۱۵	۲- آذربایجان ٪۱۵
۳- پاکستان ٪۱۰	۳- ترکیه ٪۹
۴- آذربایجان ٪۹	۴- پاکستان ٪۵
۵- کویت ٪۲	۵- ارمنستان ٪۲
سایر کشورها ٪۲۹	سایر کشورها ٪۲۶

در این گزارش WTTTC نرخ تبدیل تومان به دلار، ۴۲۰۰ تومان در نظر گرفته شده است. منبع: Oxford Economics, UNWTO، نهادها و سازمان‌های داخلی ایران

این گزارش توسط شورای جهانی سفر و گردشگری (WTTTC) در خرداد ماه ۱۴۰۱ منتشر شده است.

داخلی خود هزینه کرده‌اند. بررسی گزارش آمار گردشگری ایران از سوی مرکز آمار کشور همچنین نشان می‌دهد که خرید اولویت نخست هزینه‌کرد مسافران در سفرهای داخلی بوده و حدود ۳۳ درصد از هزینه‌های سفر، صرف خرید کالا و لوازم شده است؛ هزینه‌ای که شامل هزینه خرید سوغات هم می‌شود.

۲۶ درصد هزینه‌کرد مسافران نیز صرف هزینه‌های درمانی شده است. با توجه به اینکه دریافت خدمات درمانی یکی از اهداف اصلی سفرها در سال ۱۴۰۰ بوده، این میزان هزینه‌کرد دور از انتظار نیست.

پس از هزینه‌های خرید و درمان، هزینه‌های خوراک، هزینه حمل و نقل، هزینه اقامت، هزینه تور و گشت و هزینه تفریح و سرگرمی به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

نکته جالب توجه در این گزارش آن است که از این میزان هزینه‌کرد مسافران ایرانی، هتل‌ها، تورها و مراکز تفریحی و سرگرمی درآمد قابل توجهی نداشته‌اند؛ در حالی این حوزه‌ها جزو بخش‌های کلیدی صنعت گردشگری کشورند.

بی‌میلی مطلق گردشگران داخلی به سفر با تور

یکی دیگر از بخش‌های قابل توجه گزارش مرکز آمار ایران درباره آمار گردشگری ایران، ثابت ماندن الگوی سفر خانوارهای ایرانی در سال ۱۴۰۰ است. بر اساس این گزارش، از ۲۴ میلیون و ۶۳۸ هزار و ۶۴۹ سفر داخلی در سال ۱۴۰۰ بیش از ۹۹ درصد از سفرها بدون تور و کمتر از یک درصد سفرها با تور انجام شده است که نشان می‌دهد ایرانی‌ها علاقه‌مندند بیشتر به صورت شخصی سفر کنند تا با تور.

آمار گردشگری ایران و سفرهای خروجی ایرانی‌ها در سال ۱۴۰۰

مسیر) بوده و سواری کرایه، اتوبوس، وسیله نقلیه شخصی متعلق به دیگران، قطار و وسیله نقلیه شخصی نیز به ترتیب، دیگر انتخاب‌های مسافران برای سفرهای خارجی در سال ۱۴۰۰ بوده است.

الگوی سفر ایرانی‌ها در آیین آمار گردشگری ایران ۱۴۰۰

همانطور که در گزارش مرکز آمار نیز به آن اشاره شده است، تعداد سفرها در سال ۱۴۰۰ در مقایسه با سال ۱۳۹۸ به‌طور محسوسی کاهش یافته است؛ کاهش که البته کرونا نقش پررنگی در آن ایفا می‌کند. اگرچه در برخی بخش‌ها الگوی سفر ایرانیان تغییر چندانی نکرده اما در برخی بخش‌ها نسبت به آمارهای سال قبل تغییرات محسوسی به چشم می‌خورد. در ادامه به نکات جالب گزارش مرکز آمار از آمار گردشگری ایران در سال ۱۴۰۰ اشاره می‌کنیم:

۱. نزدیک به ۱۰۰ درصد سفرهای ایرانی‌ها در سال ۱۴۰۰ داخلی بوده و سهم سفرهای خروجی کمتر از ۰.۲ درصد است.
۲. بیش از ۵۸ درصد سفرهای داخلی سال ۱۴۰۰ بدون اقامت شبانه و کمتر از ۲۴ ساعت بوده است.
۳. بازدید از دوستان و آشنایان هدف اصلی سفر خانوارهای ایرانی در سال ۱۴۰۰ بوده است.
۴. ۱۰ استان مازندران، تهران، خراسان رضوی، فارس، اصفهان، گیلان، کرمان، آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی و خوزستان به ترتیب پذیرای بیشترین تعداد مسافر اعم از بدون اقامت یا با اقامت شبانه را داشته‌اند.
۵. بیشترین هزینه در سفرهای داخلی به خرید کالا و لوازم و سوغات اختصاص یافته است.
۶. در سال ۱۴۰۰ مالکین (با ۳۱ درصد) در مقایسه با مستاجرین (با ۲۶ درصد) بیشتر به سفر رفته‌اند.
۷. ۳۵ درصد خانواده‌هایی که وسیله نقلیه دارند، در سال ۱۴۰۰ به سفر رفته‌اند؛ در حالی که این آمار برای خانوارهای بدون وسیله نقلیه تنها ۲۰ درصد است.
۸. خانواده‌هایی که مرد سرپرست خانوار است، در سال ۱۴۰۰ بیشتر به سفر رفته‌اند (حدود ۳۱ درصد از کل این خانوارها)؛ این در حالی است که تنها ۲۰ درصد خانواده‌هایی که زنان سرپرست خانوارند، به سفر رفته‌اند.
۹. ۳۱ درصد خانواده‌هایی که سرپرست آن‌ها با سواد است به سفر رفته‌اند؛ در حالی که حدود ۲۳ درصد خانواده‌هایی که سرپرست آن‌ها بی‌سواد هستند، در سال ۱۴۰۰ سفر داشته‌اند. یکی از نکات جالب توجه در این گزارش آن است که در میان خانواده‌های با سرپرست باسواد، خانواده‌هایی که سرپرستان آن‌ها تحصیلات حوزوی دارند (با ۴۰ درصد) بیشتر از سایر خانواده‌ها به سفر رفته‌اند.
۱۰. براساس این گزارش، حقوق‌بگیران بخش عمومی و کارفرمایان در مقایسه با حقوق‌بگیران بخش خصوصی بیشتر به سفر رفته‌اند.
۱۱. خانوارهای ۴ نفره، بیشترین تعداد سفر در سال ۱۴۰۰ را داشته‌اند (۳۰ درصد) و خانواده‌های ۳ و ۲ نفره نیز به ترتیب در رده‌های بعدی قرار می‌گیرند.
۱۲. نزدیک به ۱۰۰ درصد سفرهای داخلی در سال ۱۴۰۰ بدون تور بوده است.
۱۳. وسیله نقلیه شخصی، گزینه اول مسافران برای سفرهای داخلی در سال ۱۴۰۰

همانطور که پیش از این اشاره شد، سهم سفرهای خروجی خانوارهای ایرانی در سال ۱۴۰۰، تنها ۴۸ هزار و ۴۰۳ سفر، یعنی کمتر از ۰.۲ درصد کل سفرها در سال ۱۴۰۰ بوده است. اگرچه تورم، سقوط ارزش پول ملی، بی‌ثباتی نرخ ارز و... در سال‌های اخیر سبب کم‌رنگ شدن سفرهای خارجی ایرانیان شده بود اما ادامه محدودیت‌های مرزی ناشی از شیوع کرونا و تاخیر در واکسیناسیون از جمله عوامل مهمی است که سفرهای خروجی سال ۱۴۰۰ را تا این اندازه تحت تأثیر قرار داده است.

از سوی دیگر، در گزارش مرکز آمار ایران هیچ اشاره‌ای به مقاصد نخست مسافران ایرانی یا اهداف سفر آن‌ها در سفرهای خروجی نشده است. با این‌همه، پیش از این، در گزارش شورای جهانی سفر و گردشگری (WTTC) که در خرداد ۱۴۰۱ منتشر شد، ترکیه، عراق، امارات، سوریه و ارمنستان به ترتیب ۵ مقصد اول ایرانی‌ها در سال ۲۰۲۱ میلادی (دی ۱۳۹۹ تا دی ۱۴۰۰) اعلام شده بودند.

مقایسه آمار گردشگران داخلی و خروجی نشان می‌دهد برخلاف سفرهای داخلی، مسافران خروجی علاقه بیشتری به سفر با تور دارند. مسافران خروجی در سال ۱۴۰۰ حدود ۲۸۸ میلیارد و ۷۰۹ میلیون و ۱۰۰ هزار تومان در سفرهای خود هزینه کرده‌اند که از این رقم بیش از ۳۴ درصد صرف خرید تور شده است.

هزینه حمل و نقل، هزینه کالا و لوازم با احتساب هزینه خرید سوغات، هزینه خوراک، هزینه اقامت، هزینه ویزا و هزینه درمانی نیز به ترتیب در رتبه‌های بعدی هزینه‌کرد مسافران ایران در سفرهای خروجی قرار گرفته‌اند.

در سفرهای خروجی سال ۱۴۰۰، هواپیما وسیله نقلیه اصلی بوده (حدود ۵۳ درصد در مسیر رفت و ۲۵ درصد در

۳ مسیر برای مهار ابرچالش ..

تورم در آینده دارد؛ اما باید توجه کرد که کنترل نرخ رشد نقدینگی، حتی اگر به صورت موفقیت‌آمیز انجام شود؛ اما اصلاح قیمت کالاهای پایه مانند حامل‌های انرژی و نان به صورت جهشی و ناگهانی باشد یا تصمیماتی گرفته شود که باعث افزایش هزینه‌های تولید شود یا انتظارات تورمی کنترل و مهار نشود، باز کشور درگیر تورم خواهد ماند.

درست است که رشد نقدینگی زمینه و بستر لازم برای ایجاد و تشدید تورم را مهیا می‌کند؛ اما در بحث تورم تنها رشد نقدینگی نیست که بر نرخ مهم اقتصاد کلان اثرگذار است؛ زیرا تغییر قیمت کالاهای پایه و انتظارات تورمی نیز بر نرخ تورم تأثیرگذار هستند. در اینجا لازم به ذکر است که این دو مساله به همدیگر مربوط هستند؛ زیرا افزایش قیمت کالاهای پایه نه تنها به خودی خود می‌تواند موجب افزایش نرخ تورم شود، بلکه با تشدید انتظارات تورمی از طریق این کانال نیز می‌تواند موجب تشدید روند افزایشی نرخ تورم شود. در واقع، تردیدی در اهمیت رشد نقدینگی در خصوص نرخ تورم وجود ندارد؛ اما این اهمیت نباید به معنای انکار نقش قیمت کالاهای اساسی و انتظارات تورمی روی نرخ تورم باشد. در خصوص رشد نقدینگی نیز باید به یک موضوع اشاره کرد. رشد نقدینگی در ایران صرفاً معلول کسری بودجه دولت نیست. مهم‌ترین موتور رشد نقدینگی در ایران عملکرد نامطلوب برخی از بانک‌های تجاری است. این بانک‌ها آن‌طور که لازم است از مدیریت صحیح بانکی بهره‌مند نیستند، در نتیجه، بانک‌ها با خلق بی‌رویه پول موجب تشدید نرخ تورم در نظام اقتصادی کشور شده‌اند.

در حقیقت، مدیریت نامطلوب بانک‌ها به مراتب بیشتر از کسری بودجه دولت در تشدید نرخ تورم کشور تأثیرگذار بوده است. در نتیجه، بر این اساس لازم است که در جهت کنترل این مساله به منظور کنترل نرخ تورم در آینده، مدیریت بانک‌ها در کشور تغییر کرده و به سمت مدیریت علمی چرخش جهت پیدا کند، همچنین نظارت بر عملکرد بانک‌ها باید افزایش یابد. به عبارت دیگر، سیاستگذار باید به این نکته توجه کند که حتی با کسری بودجه صفر دولت، باز با روند فعلی مدیریت بانکی، خلق بی‌رویه پول صورت خواهد گرفت و در نتیجه، نرخ تورم در ایران بدون حل این معضل مدیریتی و نظارتی رفع نخواهد شد.

به عنوان جمع‌بندی بحث باید بیان کرد که در دولت فعلی تنها بحث کاهش کسری بودجه مود توجه است و به مساله عدم‌افزایش جهشی و ناگهانی قیمت کالاهای پایه - حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی - و همچنین مدیریت انتظارات تورمی - عدم‌احیای برجام تاکنون - توجه نشده است. مضاف بر آن، مدیریت صحیح بانک‌ها هم مورد بی‌توجهی قرار گرفته است. در نتیجه، باید بیان کرد که دولت اگر قصد کنترل نرخ تورم را دارد، باید این سه کانال را جدی بگیرد و از این سه کانال در کنار کنترل رشد نقدینگی به کنترل نرخ تورم بپردازد.

بوده و سهم قطار، هواپیما، اتوبوس و شناور در سفرهای ۱۴۰۰ روی هم رفته به ۵ درصد نیز نمی‌رسد.

۱۴. حدود ۸۸ درصد مسافران در سال ۱۴۰۰، به جای رزرو هتل‌ها و مراکز اقامتی رسمی، در خانه اقوام و آشنایان و ویلاها و آپارتمان‌های شخصی اقامت داشته‌اند.

چرا ایرانی‌ها سفر نمی‌کنند؟

آبان ۱۴۰۰ بود که دکتر نادر کریمیان سردشتی، عضو هیات علمی پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری در نشست چشم‌انداز گردشگری در ایران اعلام کرد که حدود ۴۰ درصد از ایرانی‌ها هرگز به سفر نمی‌روند و ۶۰ درصد دیگر هم تنها به سفرهای بین شهری یا دیدارهای خانوادگی و سفرهای زیارتی بسنده می‌کنند.

حال گزارش اخیر مرکز آمار ایران نشان می‌دهد این ۴۰ درصد با رشد ۳۰ درصدی به ۷۰ درصد رسیده و ۷۰ درصد مردم ایران در سال ۱۴۰۰ هرگز به سفر نرفته‌اند؛ آماري که خبر از مرگ تدریجی بازار گردشگری می‌دهد.

به نظر کارشناسان، اگرچه کرونا ضربه بزرگی به صنعت سفر کشور وارد کرد اما شیب نزولی تقاضای سفر در میان خانوارهای ایرانی تنها تحت تأثیر کرونا نبوده و بخش اعظمی از جامعه، به دلایل اقتصادی هرگز وارد میدان سفر و گردشگری نمی‌شوند.

جابه‌جا شدن خط فقر در کنار تورم و گرانی، سبب شده تا بسیاری از خانوارهای ایرانی امروزه زیر خط فقر قرار بگیرند و سفر را به عنوان یک کالای لوکس و غیر ضروری از سبد هزینه‌های خود حذف کنند؛ مشکلی که قرار بود با ارائه بسته‌های سفر ارزان و ارائه تسهیلات گردشگری به خانوارهای کم‌درآمد رفع شود اما حالا ورق برگشته و اوضاع صنعت گردشگری به ورطه‌ای افتاده که خانوارهای طبقه متوسط نیز کمتر امکان سفر دارند.

بررسی‌ها از کسب‌وکارهای سفر نشان می‌دهد که سفرهای داخلی و خروجی در نیمه اول سال ۱۴۰۱ اندکی رو به بهبود گذاشته بود؛ با این‌همه، تحولات اجتماعی و فیلترینگ و قطعی اینترنت در مهرماه و آبان‌ماه ۱۴۰۱ باز هم گردشگری را وارد جدال تازه‌ای برای بقا در سبد خانوارها کرده است.

چالش‌های پیش روی گردشگری ۲۰۲۳

می‌برد. شورای همکاری خلیج فارس همچنین شاهد بازگشت سفرهای تجاری است. در همین حال، قاره آمریکا به سطح قابل توجهی از بهبودی دست یافته است که این امر به لطف بازگشت تقاضای متوقف شده از سوی بازاری خروجی ایالات متحده برای مقاصد آفتابی و ساحلی در مکزیک و کارائیب است، که چند مقصد از آنها در مقایسه با سال ۲۰۱۹ شاهد رشد در بازار گردشگری بوده‌اند.

در واقع تقاضا برای مقاصد آفتابی و ساحلی بیشترین درخواست را برای امسال داشته که بسیاری از مقاصد در جنوب اروپا عملکرد قوی در این موضوع داشتند. به عنوان مثال آنتالیا در ترکیه عملکرد برجسته‌ای از نظر مقصد شهری داشته که ۶۶ درصد بیشتر از ۲۰۱۹ پذیرای گردشگران بوده است. با این حال اروپا، شهرت خود را مدیون تنوع در مقاصد است که بسیاری از مسافران جهان را برای تجربه از جاذبه‌های طبیعت، تاریخ و مراکز شهری شلوغ به خود جلب می‌کند. این تقاضای رو به رشد در مقاصد همچون استانبول (منفی ۴ درصد)، ریکیاویک (منفی ۱۴ درصد)، مادرید (منفی ۲۲ درصد) و اسلو (منفی ۲۵ درصد) بیشتر خود را نشان داد.

آسیا و اقیانوسیه منطقه‌ای است که در سال ۲۰۲۲ کمترین میزان بهبودی را داشته که این امر ناشی از بازگشایی دیرهنگام بسیاری از مقاصد آن و بسته بودن مداوم چین با در پیش گرفتن سیاست کووید صفر است. با وجود این، آسیا و اقیانوسیه نیز در مسیر درستی حرکت می‌کند، که به دلیل تقاضای سرکوب‌شده، اکنون توسط کشورهایی مانند پاکستان (منفی ۵ درصد) و بنگلادش (منفی ۸ درصد) به منظور بازدید از دوستان و اقوام از سوی کشورهای بزرگ بین‌المللی به شدت مورد استقبال قرار گرفتند. مقصدهای ساحلی و آفتابی منطقه‌ای مانند مالدیو (منفی ۷ درصد) و فیجی (منفی ۲۲ درصد) نیز به خوبی بهبودی می‌یابند. با این حال، روند بهبودی هموار نبوده است.

در ابتدا، نوع بسیار خطرناک امیکرون باعث نگرانی‌های زیاد و اعمال مجدد محدودیت‌های سفر در آغاز سال شد. همچنین یکی دیگر از عواملی که بهبود را متوقف کرد کمبود کارکنان بود که منجر به ایجاد صحنه‌های آشفتگی در فرودگاه‌ها قبل از شروع فصل تابستان شد. اگرچه تهاجم روسیه به اوکراین بر سفرهای ورودی و خروجی روسیه تأثیر زیادی گذاشت، زیرا بسیاری از کشورهای پروازهای مستقیم را ممنوع کردند، اما باعث شد که سفرهای طولانی‌مدت به اروپا نسبت به قبل از همه‌گیری، کاهش یابد و سفر به اروپای جنوبی، به ویژه یونان، ۱۲ درصد، پرتغال، ۱۶ درصد، ترکیه، و ایسلند، ۱۴ درصد کاهش داشته است.

با این حال، ForwardKeys انتظار دارد که عواقب مسائل غیر از جنگ، مانند افزایش قیمت سوخت و تورم، اثر تاخیری بر بهبود سفر داشته باشد. در اواخر سال ۲۰۲۲، رکود برخی بازارها به دلیل تورم فزاینده، سایه کوچکی بر سالی انداخته که روند مثبتی برای صنعت در این سال بود. با نگاهی به سال ۲۰۲۳، بهبود کامل بازار

با وجود اینکه گردشگری در مسیر بازیابی کامل به سطح پیش از کرونا نزدیک‌تر می‌شود اما همچنان موانعی باقی مانده است و تورسم و تورم در یک زورآزمایی بایکدیگر قرار دارند. شرکت بین‌المللی تحلیلگر سفرهای هوایی فورواردکیز (ForwardKeys) در بخش بازار جهانی سفر گزارشی سالانه مبنی بر پربازدیدترین مقاصد و برترین مقاصد جهانی ۲۰۲۲ ارائه کرده است که بر اساس آن، جمهوری دومینیک در راس کشورهای برتر و آنتالیای ترکیه در فهرست برترین شهر قرار گرفت. بین اول ژانویه تا ۱۸ اکتبر (آخرین داده‌های موجود بلیت هواپیما)، جمهوری دومینیک ۵۰ درصد بیشتر از سال ۲۰۱۹ بازدیدکننده داشت. پس از آن ترکیه، کاستاریکا و مکزیک قرار دارند که همگی به همان تعداد بازدیدکننده داشته‌اند.

با نگاهی به تحولات بازار سفر در سال ۲۰۲۲، روند به طور کلی مثبت بوده است و بسیاری از مقاصد به بهبودی کامل نزدیک می‌شوند و حتی برخی از آنها از عملکرد قبل از همه‌گیری پیشی می‌گیرند. از نظر منطقه‌ای نیز آفریقا و خاورمیانه مقاوم‌ترین منطقه در سال ۲۰۲۲ هستند و این در خاورمیانه بسیار مشهودتر بوده است؛ زیرا با برگزاری بسیاری از رویدادهای مهم جهانی همچون نمایشگاه جهانی اکسپو دبی، مسابقات فرمول یک در کشورهای مختلف از خلیج فارس و بیشتر از همه جام جهانی فوتبال قطر این منطقه بیش از دیگر مناطق از گردشگری بهره

20 شهر برتر توریسم بین الملل (در مقایسه سال 2022 با 2019)

توریست ورودی 2022 با 2019	برترین مقاصد
+66%	آنتالیا (ترکیه)
+21%	سان خوزه دل کابو
+13%	پوئرتو پارتا (مکزیک)
+12%	پونتا کانا (دومینیک)
+10%	سان سالوادور (السالوادور)
+9%	تانگون (مکزیک)
+4%	لاهور (پاکستان)
+3%	آروبا
0%	مونته‌گوبای (جامائیکا)
-1%	اسلام آباد (پاکستان)
-1%	سانتو دومینگو (دومینیک)
-2%	سان خوان (دپورتوریکو)
-4%	استانبول (ترکیه)
-6%	ماله (مالدیو)
-9%	داکا (بنگلادش)
-9%	سان خوزه (کاستاریکا)
-10%	مالاگا (اسپانیا)
-14%	نابل (ایتالیا)
-14%	ریک پویک (ایسلند)
-15%	پورتو (پرتغال)
-15%	ناساتو (باهاما)
-15%	دبی (امارات)
-16%	آتن (یونان)
-18%	قاهره (مصر)
-18%	ریاض (عربستان)

با توجه به رویکرد محتاطانه‌تر منطقه آسیا و اقیانوسیه برای فعال‌سازی مجدد سفر، ظهور چند کشور در این منطقه در میان مقاصد با عملکرد برتر، پیشرفتی خوشایند در رتبه‌بندی بهبود جهانی امسال ایجاد کرد. عملکرد چشمگیر پاکستان (۵-درصد) و بنگلادش (۸-درصد) مدیون تقاضای سرکوب شده مسافران برای بازدید از دوستان و اقوام در کشورهای خود است. در حالی که موارد فوق به بهبود سفر مقاصد در سال ۲۰۲۲ در مقایسه با سال ۲۰۱۹

سفر در جهان بستگی به توانایی آن در غلبه بر این چالش و همچنین سایر موانع مرتبط با تنش‌های ژئوپلیتیک و بحران جهانی انرژی دارد. و البته، هیچ بهبودی در این صنعت بدون بازگشت مسافران چینی کامل نخواهد شد.

۲۰ کشور برتر توریسم

بر اساس گزارش فورواردکیز، کشورهای آمریکای مرکزی و کارائیب در رده‌بندی «بهبودی» بیشترین سهم را دارند. با نگاهی جهانی به بازیابی سفر در سال ۲۰۲۲ در مقایسه با سطوح سال ۲۰۱۹، همچنین بر اساس آنچه در تابستان سال ۲۰۲۱ گذشت، قاره آمریکا به‌ویژه مقاصد آمریکای مرکزی و کارائیب بهترین عملکرد را داشتند. موفقیت پایدار این مناطق عمدتاً مرهون سیاست «درهای باز سفر» است که بسیاری از این مقاصد در اوایل همه‌گیری اتخاذ کردند و همچنین به دلیل تقاضای متوقف شده قابل توجه بازار ایالات متحده که دوباره فعال شده است.

نمونه آن جمهوری دومینیک است که جایگاه اول را در نمودار بهبود سال ۲۰۲۲ دارد و توانست بهترین عملکرد در سال را با رشد ۵ درصدی در ورودی‌ها و افزایش ۱۳ درصدی در ظرفیت صندلی‌های پرواز نسبت به سال ۲۰۱۹ به خود اختصاص دهد. در سایر نقاط، بهبود اروپا به سرعت ادامه می‌یابد، و ترکیه بهترین مقصد این قاره در مقایسه با سال ۲۰۱۹، به بهبودی کامل دست یافته است. ترکیه همانند همسایه خود یونان (منفی ۱۲ درصد) به دلیل کاهش محدودیت‌های الزامات ورود و همچنین تاریخ بازگشایی بسیار سود برده است همان‌طور که از تقاضا برای مقاصد آفتابی و ساحلی از بازارهای آمریکا و اروپا برخوردار شد. در میان مقاصد برتر آفریقا و خاورمیانه، کشورهای مصر (منفی ۱۵ درصد)، امارات (منفی ۱۷ درصد) و قطر (منفی ۲۵ درصد) بهترین عملکرد را دارند. بازگشت رویدادهای مهم جهانی همچون اکسپوی دبی و جام جهانی به افزایش بازیابی سفر در این منطقه بسیار کمک کرده است. در همین حال،

مربوط می‌شود، همچنین جالب است بدانیم که بهبود آنها در سال جاری با بهبود آنها در سال ۲۰۲۱ مقایسه می‌شود. در میان پنج مقصد برتر در این معیار مشخص، چهار مقصد اروپایی هستند که ایرلند با بهبود ۵۰ درصدی پیشتاز است و پس از آن ترکیه (۴۷ درصد) و پرتغال (۴۶ درصد) قرار دارند. عربستان سعودی (۵۰ درصد) و آرژانتین (۴۵ درصد) هم در حال شکستن سلطه اروپا هستند. حضور ترکیه و پرتغال در میان پنج مقصد برتر در این معیار تعجب‌آور نیست. هر دو، مقاصد بسیار محبوب اروپای جنوبی هستند که از تقاضای محدود برای تعطیلات در مقصد آفتابی و ساحلی سود می‌برند. شاید تعجب آورتر این باشد که ایرلند در رتبه‌بندی پیشتاز است. این نشان‌دهنده ترجیح رو به رشد مسافران برای مقاصد کم‌جمعیت و دارای طبیعت است؛ یعنی مقاصدی که چیزی غیر از آفتاب، دریا و شن ارائه می‌دهند.

۲۰ شهر برتر توریسم

بررسی‌های فورواردکیز نشان می‌دهد که شهرهای آفتابی در صدر جدول قرار دارند. در مقاصد شهری، آنتالیای ترکیه با افزایش چشمگیر ۶۶ درصدی در تعداد گردشگران در صدر جدول قرار دارد که منعکس‌کننده بهبود تقاضای سرکوب‌شده مقاصد آفتابی و ساحلی است. با این حال، با روابط قوی و ارائه گردشگری متنوع، نه تنها سواحل بلکه طبیعت، میراث و شهرهای شلوغ مانند استانبول (۴-درصد) ترکیه از ترکیب متنوعی از مسافران بهره‌مند شد. این مسافران از مناطق نزدیک در اروپا و همچنین از مناطق دورتر، یعنی ایالات متحده آمده بودند. ترکیه همچنین پس از تشدید جنگ روسیه و اوکراین، در گردشگری روسیه سرمایه‌گذاری کرد. در سایر نقاط اروپا، شهرهای توریستی پیشرو غیر از ترکیه شامل مقاصد شهری مانند ناپل (۱۴-درصد)، پورتو (۱۵-درصد) و آتن (۱۶-درصد) است که همگی دارای فرهنگ و تاریخی غنی و استراحتگاه‌های آفتابی و ساحلی هستند که تقاضای زیادی از سوی

بازارهای اروپا و ایالات متحده برای آنها وجود داشته است.

مالاگا (۱۰-درصد) بیش از دیگر شهرها از چنین تقاضایی بهره‌مند شده است. با این حال، تنوع طبیعی و فرهنگی اروپا باعث شده است تا مقاصد جایگزین، تعداد زیادی از مسافران را به این قاره جذب کند که به دنبال محصولات گردشگری غیر از آفتاب و ساحل هستند. به عنوان مثال، ریکیاویک (۱۴-درصد) در پنج مقصد برتر شهری قاره قرار دارد و بازدیدکنندگانی را از اروپا و ایالات متحده جذب می‌کند که مایلند زیبایی طبیعی منحصر به فرد ایسلند را تجربه کنند. پس از اروپا، در رتبه بندی شهرها رتبه دوم به سن خوزه دل کابو در مکزیک می‌رسد که از سیاست سفر درهای باز کشورش و همچنین نزدیکی آن به ایالات متحده سود می‌برد و توانست به رشد ۲۱ درصدی نسبت به سال ۲۰۱۹ به کمک افزایش ۳۲ درصدی ظرفیت صندلی پرواز دست یابد.

دیگر مقاصد برتر شهری نیز به آمریکای مرکزی و دریای کارائیب تعلق دارد و دو شهر پوئرتا والارتای مکزیک (۱۳-درصد) و پونتا کانا در جمهوری دومینیکن (۱۲-درصد) به دلیل موفقیت در سیاست‌های درهای باز و تقاضا برای آفتاب و سواحل بهترین عملکرد را داشته‌اند. در خاورمیانه نیز، قاهره (۱۸-درصد) به لطف تنوع آن به عنوان یک مقصد تفریحی به خوبی در حال بهبود است، در حالی که دبی (۱۵-درصد) که تا پیش از این به طور سنتی تنها به عنوان یک مقصد جهت توقف به شمار می‌رفت، اکنون خود را به عنوان مرکز تفریحی و توریستی پیشرو معرفی می‌کند. بهبود سفر در آسیا و اقیانوسیه توسط مسافران خارجی که به دیدار دوستان و اقوام خود بازگشتند، شروع به افزایش کرده است. بنابراین شهرهای با عملکرد برتر منطقه در سال ۲۰۲۲ شامل لاهور (۴-درصد) و اسلام آباد (۱-درصد) در پاکستان و داکا در بنگلادش (۹-درصد) است. با این حال، برخی از مقاصد به دلیل افزایش تقاضا برای سفرهای تفریحی طولانی‌مدت همچون ماله (۱۶-درصد) در مالدیو عملکرد خوبی دارند.

با نگاهی به مقاصدی که گردشگران از آن بازدید می‌کنند، ترجیحات جدیدی در سفرها در حال ظهور هستند. مقاصد آفتابی و ساحلی مقاوم‌ترین مکان‌ها را در سال ۲۰۲۲ در مقایسه با سال ۲۰۱۹ نشان می‌دهند که به بهبود ۳۰ درصدی می‌رسند. این مساله در عملکرد چشمگیر بسیاری از مقاصد در آمریکای مرکزی، دریای کارائیب و جنوب اروپا و همچنین مقاصد جزیره‌های گرمسیری در آسیا و اقیانوسیه (مالدیو و فیجی) منعکس شده است. با این حال، سفرهای شهری نیز در حال بازگشت هستند. در واقع، بهبود مقاصد شهری با مقاصد آفتابی و ساحلی در حال تطبیق است و تا دسامبر، این دو تقریباً برابر خواهند بود؛ زیرا تقاضا برای تعطیلات آفتابی و ساحلی در طول ماه‌های زمستانی کاهش می‌یابد. این روند نشان‌دهنده الگوی گسترده‌تری است که با ادامه فعال شدن مجدد سفر، محبوبیت مقاصد جایگزین به‌ویژه در اروپا افزایش یافته است که می‌توان آن را در شهرهای استانبول (۴-درصد)، مادرید (۲۲-درصد)، اسلو (۲۵-درصد) و دوبلین (۲۹-درصد) مشاهده کرد. /دنیای اقتصاد

ریسک‌های جهانی اقتصاد ایران

مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری، وابسته به سازمان برنامه و بودجه، با بررسی تحولات جهانی، این پرسش کلیدی را مطرح کرده که آیا اقتصاد ایران از تحولات جهانی تاثیر گرفته یا تحت تاثیر سیاست‌های داخلی است؟ این گزارش آخرین تحولات خارجی، نظیر سیاست‌های پولی برای مهار تورم، جنگ اوکراین و روسیه، وضعیت روابط اقتصادی ایران و کشورهای منطقه نظیر ترکیه، عراق و افغانستان را مورد بررسی قرار داده است. این پژوهش تاکید می‌کند به دلیل پایین بودن درجه آزادی اقتصاد ایران و تحریم‌ها، افزایش نرخ بهره در کشورهای دیگر، اثر قابل توجهی بر متغیرهای داخلی ندارد؛ اما عواملی نظیر تحریم‌ها و سوءمدیریت اقتصادی به مراتب اثرات مخرب بیشتری در اقتصاد ایران داشته است. این گزارش در بخش پایانی نتیجه‌گیری می‌کند: «وضعیت امروز اقتصاد ایران، تکرار بحران‌های اقتصادی متداول در بسیاری از کشورهای در حال توسعه است که در مواجهه با خطاهای سیاستی همواره راه خروج غیرمنظم از بحران را به راه حل‌های خروج منظم و با برنامه ترجیح داده‌اند.»

توجه، تا حدودی ایزوله بوده است. هرچند که اقتصاد ایران به دلیل روابط با روسیه تا حدودی تحت تاثیر جنگ بوده اما با این حال تحولات ماه‌های گذشته در اقتصاد ایران بی تاثیر نبوده‌اند. با این حال این تاثیر به اندازه دیگر کشورهای دارای تجارت آزاد نبوده است. این گزارش از سوی دیگر، تحولات منطقه‌ای و فرصت‌های ایجادشده، برای اقتصاد ایران را تشریح کرده است. یکی از این موضوعات فرصت صادرات گاز ایران از مسیر ترکیه است. گزارش «تحولات جهانی و پیامدهای آن بر اقتصاد ایران» که توسط مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری تهیه شده، به بررسی این مساله پرداخته است. بر اساس این گزارش بیماری‌های مزمن اقتصاد ایران مانند تورم، بیش از آنکه به دلیل تحریم‌های اقتصاد باشد متاثر از سیاست‌های پولی کشور است.

دلیل افزایش نرخ بهره

گزارش مرکز پژوهش‌ها بیان می‌کند که اقتصاد آمریکا در ماه‌های اخیر شاهد یک سیاست انقباضی شدید به واسطه افزایش نرخ بهره بانکی توسط فدرال رزرو بوده که در دهه‌های اخیر بی سابقه است. با بروز بحران ناشی از همه‌گیری کرونا در سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ و ترس از رکود حاصل از آن، اغلب کشورهای جهان از جمله آمریکا که سیاست‌های حمایتی و انبساطی در پیش گرفته بودند، اکنون با فروکش کردن تبعات این همه‌گیری، اقتصاد آنها با خطر تورم مواجه شده است. بنابراین فدرال رزرو آمریکا

در ماه‌های گذشته تحولات مختلفی مانند فشار عرضه پس از همه‌گیری ویروس کرونا، جنگ روسیه و اوکراین و افزایش قیمت سوخت و مواد غذایی موجب افزایش تورم در آمریکا و بسیاری از کشورهای دنیا شد. کشورهایی که با تورم دست و پنجه نرم می‌کردند برای کنترل آن، نرخ بهره خود را افزایش دادند. درست است که افزایش نرخ بهره موجب شد که تورم با سرعت کمتری کاهش پیدا کند، اما این سیاست پیامد دیگری تحت عنوان رکود را به دنبال داشت.

رکود و کوچک شدن اقتصادهایی مانند اقتصاد آمریکا موجب شد تا کشورهای دیگری نیز تحت تاثیر قرار بگیرند. اما نکته قابل توجه آن است که اقتصاد ایران در سال‌های گذشته به دلیل تحریم‌های قابل

اثر افزایش نرخ بهره بر اقتصاد ایران

این گزارش بیان می‌کند در ماه‌های گذشته افزایش نرخ بهره آمریکا منجر به کاهش سرمایه‌گذاری، تقاضای کل و سطح عمومی قیمت‌ها شده و در نتیجه نرخ تورم در این کشور کاهش یافته است. با توجه به اینکه ایران دارای لنگر تعدیلی نرخ دلار است، این تاثیر از طریق تقویت دلار بر اقتصاد ایران اثرگذار و موجب افزایش نرخ تورم در اقتصاد می‌شود. هزینه پول در بازار افزایش می‌یابد؛ اما بخش رسمی اقتصاد به دلیل عدم کارکرد نرخ بهره، در نتیجه این افزایش هزینه، درگیر اثر انقباض، ازدحام، آشوب و نااطمینانی می‌شود. در واقع آنچه در اقتصاد ایران اتفاق می‌افتد، اغلب از طریق بخش غیررسمی به رسمی منتقل می‌شود؛ اما ذکر این نکته ضروری است که ایران سیاست‌های انفعالی تجاری و تعرفه‌ای دارد.

بنابراین با توجه به بسته بودن اقتصاد و حجم پایین نسبت تجارت به تولید ناخالص داخلی به‌عنوان یکی از معیارهای درجه باز بودن اقتصاد ممکن است اثر این افزایش بر متغیرهای کلان اقتصادی در کشورهایی با نظام پولی لنگر ارزی مانند ایران کاملاً در کوتاه‌مدت احساس نشود. جایگاه پایین ایران در اقتصاد جهانی و بسته بودن آن به‌واسطه تحریم‌ها ممکن است مانند افزایش نرخ بهره آمریکا موجب شود تا اقتصاد ایران تاثیرپذیری کمی از بحران اوکراین داشته باشد. با وجود این، اقتصاد ایران به دلیل مرادوات تجاری با کشور روسیه به‌عنوان یکی از طرف‌های درگیری ممکن است اثرپذیری نسبی از این بحران داشته باشد. کما اینکه دو کشور روسیه و اوکراین با چین روابط تجاری بالایی داشته‌اند و چین به‌عنوان مهم‌ترین طرف تجاری ایران در سال‌های اخیر است که تحت تاثیر پیامدهای درگیری مذکور است. بنابراین، کانال‌های انتقال تبعات ناشی از تحولات روسیه و اوکراین به اقتصاد ایران در مقایسه با تحول سیاست پولی انقباضی آمریکا، بیشتر و مستقیم است.

تکرار بحران‌های مکرر

به گزارش مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری وضعیت امروز اقتصادی ایران، تکرار بحران‌های اقتصادی متداول در بسیاری از کشورهای در حال توسعه است که در مواجهه با خطاهای سیاستی همواره راه خروج غیرمنظم از بحران را به راه‌حل‌های خروج منظم و با برنامه ترجیح داده‌اند. چنانچه

سیاست‌های انقباضی خود از جمله افزایش نرخ بهره بانکی را برای مقابله با این خطر اجرا کرده است. تحولات دیگری نیز در جهان ایجاد شده است از جمله تبعات همه‌گیری کرونا، جنگ روسیه و اوکراین، سیاست‌های اتحادیه اروپا و تحولات کشورهای منطقه مانند ترکیه، عراق و غیره که می‌تواند علاوه بر اینکه خود به‌طور مستقیم اقتصاد جهان و کشور را تحت تاثیر قرار دهد، کانالی برای تقویت اثرگذاری سیاست‌های انقباضی آمریکا بر اقتصاد جهان نیز باشد. بالا رفتن نرخ بهره بانکی توسط فدرال رزرو به‌طور مستقیم از کانال سرمایه‌گذاری منجر به افزایش هزینه‌های سرمایه‌گذاری و در نتیجه کاهش سرمایه‌گذاری، تقاضای کل و در نهایت تولید ناخالص داخلی آمریکا می‌شود؛ به طوری که در ماه‌های اخیر، اقتصاد آمریکا حدود ۱/۴ درصد کوچک‌تر شده است. کشورهای اتحادیه اروپا و دیگر کشورهای توسعه‌یافته مانند آلمان، ژاپن، سوئیس و غیره نیز در واکنش به افزایش نرخ بهره آمریکا و بالا رفتن ارزش دلار در بازارهای جهانی، اقدام به افزایش نرخ بهره خود کرده‌اند که در نتیجه آن انتظار می‌رود رشد اقتصاد جهانی کند شود.

سناریوهای مختلف ریسک‌های جهانی

طی ۱۵ سال گذشته دولتمردان و سیاستگذاران اقتصادی اقدامات اصلاحی را با اولویت‌گذاری مناسب در عرصه‌های مختلف بودجه‌های و مالی، پولی، تجاری و تعرفه‌های، ارزی و با اتکا به معیارهای بازار به صورت تدریجی به مرحله اجرا گذاشته بودند، آن‌گاه این جهش‌های بیگ‌بنگی در عرصه سیاست‌های عمومی اقتصادی ضرورتی پیدا نمی‌کرد.

بنابراین شاید بتوان بیان کرد که فعلا به دلیل تحریم‌ها و بسته بودن اقتصاد، ایران بسیار متاثر از شوک‌های کوچک جهانی نیست و شوک تحریم حتی از شوک پاندمی کرونا بالاتر بوده است. در حقیقت شوک تحریم فشار بر گلوگاه‌های اقتصاد ایران آورده است؛ اما مهم‌تر از تحریم، سیاست‌های داخلی ایران است که در نتیجه آن بحث تورم و اشتغال، بیشتر به علت سیاست‌های ناکارآمد در کاهش اثرات تحریم است. به نظر می‌رسد تحولات اخیر ایران بیشتر حاصل عقبه تاریخی سیاست‌های داخلی است که تورم موجود نتیجه اشتغال‌زایی‌های غیرپایدار بوده و حاصل آن، چاپ پول به وسیله بانک مرکزی و افزایش نقدینگی به خاطر اشتغال ناپایدار است.

بحران همه‌گیری و تغییرات اقلیمی

اقتصاد ایران نیز در دوران همه‌گیری کووید-۱۹، از دو سمت دچار چالش شد؛ یکی تکانه برون‌زای تقاضای جهانی برای کالاهای داخلی و تامین مواد اولیه خارجی برای تولید و سرمایه‌گذاری خارجی و دیگری چالش‌های درونی اقتصاد ناشی از تعطیلی کسب و کارها و اختلال در زنجیره تامین در داخل است. این همه‌گیری از کانال‌های کاهش قیمت نفت و فرآورده‌های آن، محدودیت در واردات و صادرات شرکای تجاری، ایجاد موانع صادرات مواد غذایی به‌ویژه کالاهای اساسی، ایجاد محدودیت در تردد بازرگانان و توریسم و کاهش سرمایه‌گذاری خارجی اقتصاد کشور را تحت تاثیر قرار داد.

قلمرو این اثرگذاری‌ها در بخش‌های تولید کشاورزی، صنعت، معدن و همچنین خدمات به‌واسطه کانال‌های اثرگذاری مختلف، گسترده بوده است. علاوه بر آن تغییرات اقلیمی به‌عنوان یکی دیگر از تحولاتی است که جهان را با چالش مواجه کرده و اقتصاد اغلب کشورهای جهان را تحت تاثیر قرار داده است. از یکسو، تغییرات اقلیمی منجر به کاهش بارندگی‌ها و افزایش دوره‌های خشکسالی شده و از سوی دیگر، افزایش شدید تقاضا برای آب، باعث فشار بر منابع آب و سفره‌های زیرزمینی شده و تنش‌های آبی را شدت بخشیده است. اضافه‌برداشت آب از سفره‌ها و استفاده نامتعارف از منابع آبی نیز پیامدهای مختلفی نظیر تخریب تدریجی

۱۰ ریسک مهم با ماندگاری بالا در جهان طی ۱۰ سال آینده

عنوان ریسک	گروه
شکست اقدامات برای مهار تغییرات اقلیمی	زیست محیطی
تغییرات آب و هوایی	زیست محیطی
افت تنوع زیستی	زیست محیطی
فرسایش انسجام اجتماعی	اجتماعی
بحران‌های معیشتی و رفاه	اجتماعی
بیماری‌های واگیردار	اجتماعی
تخریب محیط انسانی	زیست محیطی
بحران‌های منابع طبیعی	زیست محیطی
بحران‌های بدهی	اقتصادی
تقابلات ژئواکونومیکی	ژئوپلیتیکی

اکوسیستم، فرونشست زمین، کاهش کشاورزی و افزایش فقر، آلودگی هوا و تخریب زیستگاه را به همراه خواهد داشت.

تأثیرات همسایگان بر اقتصاد ایران

بر اساس گزارش مذکور تحولات کشورهای همسایه ایران نیز به‌واسطه حجم مرادوات تجاری، فرهنگی و سیاسی که با کشور دارند، به‌عنوان یکی دیگر از تحولات بیرونی است که می‌تواند اقتصاد کشور را تحت تاثیر قرار دهد. تضعیف لیر ترکیه به دلیل اقدام دولت این کشور به خلق پول بدون پشتوانه و کاهش نرخ سود بانکی یکی از تحولات مذکور می‌تواند باشد. به دلیل سهم بالایی که ترکیه در صادرات ایران دارد و رقابتی که این دو در بازار کشورهای همسایه مانند عراق دارند، ارزش پایین پول ترکیه در مقابل عراق می‌تواند فرصت صادرات این کشور را در مقابل ایران تقویت و بخشی از بازار خارجی را از دست ایران خارج کند. تهدید دیگر، تضعیف لیر ترکیه در مقابل ایران است که می‌تواند باعث خروج ارز از کشور برای خرید ملک و واحدهای مسکونی در ترکیه به دلیل کاهش ارزش لیر در مقابل دلار شود. بررسی موقعیت ایران و افغانستان نیز از جنبه‌هایی مورد توجه است. می‌توان گفت که افغانستان نیز به‌عنوان یکی دیگر از همسایگان ایران در سال‌های گذشته روابط تجاری خوبی با ایران داشته است؛ اما با توجه به شرایط فعلی به‌وجودآمده در این کشور و بی‌ثباتی سیاسی آن، ممکن است تجارت این کشور با ایران را با چالش‌هایی مواجه سازد. همچنین ورود پناهندگان غیرقانونی از افغانستان به داخل کشور می‌تواند پیامدهای اقتصادی برای ایران به همراه داشته باشد. تحولات اخیر افغانستان بدون شک فضا را برای شرکت‌های ایرانی ناامن می‌کند و انگیزه‌های

ادامه در صفحه ۱۸

بانک جهانی آینده رشد اقتصادی را بررسی کرد

ریسک‌های ۲۰۲۳ اقتصاد ایران

ادامه تورم بالا می‌تواند ریسک‌هایی را برای این چشم‌انداز ایجاد کند. ولی اگر تحریم‌های اقتصادی برداشته شوند، چشم‌انداز رشد می‌تواند تا حد زیادی تقویت شود.

براساس این گزارش، شوک‌های خارجی، چون تحریم‌ها و نوسانات قیمت کالاهای پایه، رکود یک‌دهه‌ای در اقتصاد ایران را به دنبال داشت که در ۲۰۱۹-۲۰۱۹ به پایان رسید. کاهش قابل توجه در صادرات نفت به دنبال بازگشت تحریم‌های آمریکا در ۲۰۱۸ فشار زیادی بر شرایط مالی دولت وارد کرد و تورم را برای چهار سال متوالی به بالای ۴۰ درصد رساند. پایداری تورم بالا قدرت خرید خانوارهای ایران را به میزان قابل ملاحظه‌ای کاهش داده است و در همین زمان، ایجاد اشتغال نیز برای جوانان تحصیل کرده تازه‌وارد به بازار کار کافی نبوده است. به واسطه عواملی چون بهبود در بخش خدمات پس از همه‌گیری کرونا، افزایش فعالیت در بخش نفت و اقدامات سیاستی، رشد ایران در طول دو سال گذشته بهبود یافته است.

فعالیت اقتصادی کشور نیز با تحریم‌های سازگار شده است؛ از جمله اینکه با کاهش ارزش پول ملی، کالاهای تجاری تولید داخلی به لحاظ قیمتی قابلیت رقابت پیدا کرده‌اند. از سوی دیگر، کاهش صادرات نفت سبب شده فرآوری نفت خام و هیدروکربن‌ها افزایش یابد، که به عنوان محصولات پتروشیمی صادر می‌شوند. در شرایط تحریمی، تجارت ایران بیشتر به سمت کشورهای همسایه و چین چرخیده است و ارزهای دوجانبه، تهاجر، و دیگر کانال‌های پرداخت غیرمستقیم به طور فزاینده‌ای برای تسویه معاملات بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌گیرند، چراکه اکثر دارایی‌های خارجی ایران به علت تحریم‌ها غیرقابل دسترس هستند. دولت برای کاهش اثر تورم بر رفاه، پرداخت‌های نقدی را افزایش داده است، ولی این مساله نیز به فشارهای مالی افزوده است چراکه مداخلات به اندازه کافی هدفمند نبوده‌اند.

ایران همچنین با چالش‌های تغییرات اقلیمی، از جمله خشکسالی شدید، مواجه است که تولید محصولات کشاورزی را در زمانی که قیمت‌های جهانی غذا و نانمنی غذایی در حال افزایش است محدود می‌کند. در حالی که افزایش قیمت نفت به دلیل بهبود تقاضای جهانی و تنش اوکراین، درآمدهای صادرات نفت ایران را افزایش داده است، افزایش قیمت سایر کالاهای پایه، از جمله اقلام غذایی، به طور قابل توجهی هزینه واردات را افزایش داده است. این افزایش محدودیت‌های بیشتری برای شرایط مالی دولت ایجاد کرده است، چراکه یارانه مستقیم قیمت غذا حتی پیش از افزایش قیمت‌های اخیر به حدود ۵ درصد تولید ناخالص داخلی می‌رسید. براساس این گزارش، اقتصاد ایران در ۲۰۲۱-۲۲ رو به بهبود بوده و تا ۴/۴ درصد رشد داشته است.

این در حالی است که بانک جهانی در گزارش قبل خود رشد اقتصاد ایران

بانک جهانی تصویر خود از اقتصاد ایران را به‌روز کرد. بر این اساس رشد اقتصاد ایران همچنان تحت تاثیر اثر غالب بخش خدمات و نفت باقی خواهد ماند. آخرین گزارش این نهاد بین‌المللی نشان می‌دهد در حالی که افزایش قیمت نفت موجب افزایش درآمد و کاهش فشارهای مالی شده است، همزمان افزایش قیمت‌ها در بازارهای جهانی هزینه واردات ایران را افزایش داده است. بانک جهانی تخمین خود از رشد اقتصادی ایران در سال ۲۰۲۳-۲۰۲۲ را از ۳/۳ به ۲/۹ درصد کاهش داده و رشد ۲/۲ درصد را برای سال ۲۰۲۳-۲۰۲۴ پیش‌بینی کرده است. براساس تازه‌ترین گزارش بانک جهانی، بهبود اقتصاد ایران همچنان تحت تاثیر بخش خدمات و نفت خواهد بود. در حالی که افزایش قیمت نفت سبب افزایش درآمدهای نفتی و کاهش فشارهای مالی شده است، افزایش قیمت‌های جهانی کالاهای پایه به طور کلی هزینه واردات و تورم را افزایش داده است. براساس پیش‌بینی بانک جهانی، رشد در میان‌مدت به دلیل فشارهای تورمی و ادامه تحریم‌ها نسبتاً اندک خواهد بود. گفتنی است بانک جهانی پیش‌بینی خود از رشد تولید ناخالص داخلی ایران در ۲۰۲۲-۲۳ را از ۳/۳ به ۲/۹ درصد کاهش داده است. پیش‌بینی رشد تولید ناخالص داخلی ۲۰۲۳-۲۴ از ۵/۵ به ۲/۲ درصد و برای ۲۰۲۴-۲۵ نیز از ۲/۱ به ۱/۹ درصد کاهش یافته است. تشدید چالش‌های اقلیمی و

شاخص‌های اقتصادی	۲۰۱۹-۲۰	۲۰۲۰-۲۱	۲۰۲۱-۲۲	تخمین ۲۰۲۲-۲۳	پیش‌بینی ۲۰۲۳-۲۴	پیش‌بینی ۲۰۲۴-۲۵
رشد تولید ناخالص داخلی واقعی، به قیمت‌های ثابت	-۲/۷	۳/۳	۴/۷	۲/۹	۲/۲	۱/۹
مصرف خصوصی	-۴/۸	۰/۵	۳/۹	۲/۴	۱/۸	۱/۵
مصرف دولتی	-۵/۸	-۰/۹	۸/۳	۴/۴	۳/۷	۲/۷
سرمایه‌گذاری ثابت ناخالص	-۷/۰	۳/۲	-۰/۰	۳/۱	۲/۸	۲/۶
صادرات، کالاها و خدمات	-۱۷/۳	-۱۲/۸	۵/۲	۶/۲	۴/۳	۳/۸
واردات، کالا و خدمات	-۳۲/۵	-۲۹/۷	۲۴/۱	۵/۰	۳/۸	۳/۳
رشد تولید ناخالص داخلی واقعی	-۲/۴	۴/۱	۴/۴	۲/۹	۲/۲	۱/۹
کشاورزی	۹/۲	۳/۲	-۲/۶	۱/۴	۱/۲	۱/۱
صنعت	-۹/۷	۷/۸	۳/۲	۳/۶	۲/۳	۲/۱
خدمات	-۰/۲	۲/۲	۶/۵	۲/۷	۲/۴	۲/۰
نورم (شاخص قیمت مصرف‌کننده)	۴۱/۲	۴۷/۱	۴۰/۲	۵۴/۸	۴۴/۲	۳۹/۰
تراز حساب جاری (درصد از تولید ناخالص داخلی)	-۰/۵	-۰/۴	۳/۵	۳/۸	۲/۸	۲/۶
تراز مالی (درصد از تولید ناخالص داخلی)	-۴/۵	-۵/۸	-۵/۳	-۴/۵	-۴/۷	-۵/۰
بدهی عمومی ناخالص (درصد از تولید ناخالص داخلی)	۴۲/۷	۴۴/۷	۴۰/۸	۳۹/۲	۳۹/۸	۴۰/۳
تراز اولیه	-۴/۰	-۵/۳	-۴/۸	-۳/۸	-۳/۸	-۰/۴
رشد انتشار گازهای گلخانه‌ای (mtCO2e)	-۳/۴	-۴/۲	۳/۳	۲/۲	۱/۷	۱/۵
انتشار گازهای گلخانه‌ای مرتبط با انرژی (درصد از کل)	۶۵/۹	۶۵/۶	۶۶/۵	۶۶/۸	۶۷/۱	۶۷/۳

منبع: بانک جهانی (ارقام به درصد)

انتظار می‌رود کاهش تقاضای جهانی و رقابت جدید ناشی از صادرات نفت تخفیفی روسیه به چین نیز توسعه بخش نفت ایران را کاهش دهد. تقاضای داخلی نیز به دلیل اثر منفی تورم بر مصرف و سرمایه‌گذاری تحت تاثیر قرار خواهد گرفت. براساس پیش‌بینی بانک جهانی، تحت تاثیر میانگین قیمت نفت ۹۰ دلار در هر بشکه و افزایش صادرات غیرنفتی، تراز حساب جاری در طول دوره چشم‌انداز مازاد باقی خواهد ماند؛ با این وجود افزایش هزینه واردات این مازاد را محدود می‌کند.

از سوی دیگر، پیش‌بینی می‌شود تراز مالی از افزایش تدریجی صادرات نفت سود ببرد، اما انتظار می‌رود کسری بودجه بالاتر از سطح قبل از همه‌گیری باقی بماند. همچنین، پیش‌بینی می‌شود انتظارات تورمی، فشارهای ارزی، و جبران کسری از طریق چاپ پول، تورم ایران را همچنان بالا نگه دارد؛ هرچند تورم به تدریج در طول دوره چشم‌انداز کاهش می‌یابد. بانک جهانی در این گزارش پیش‌بینی خود از تورم ایران را نیز مورد بازنگری قرار داده است؛ به طوری که پیش‌بینی تورم در ۲۳-۲۰۲۲ را از ۵۱/۲ به ۸/۵۴ درصد افزایش داده است. این نهاد همچنین پیش‌بینی خود از تورم ۲۴-۲۰۲۳ را از ۴۳/۶ به ۴۴/۲ درصد و تورم ۲۵-۲۰۲۴ را از ۳۶/۵ به ۳۹ درصد افزایش داده است.

با این وجود، تحلیل بانک جهانی این است که همچنان خطرات قابل توجهی پیش‌روی این چشم‌انداز اقتصادی قرار دارد. تشدید چالش‌های آب‌وهوایی چون سیل‌های مکرر، خشکسالی و طوفان‌های گردوغبار، و همچنین کمبود انرژی می‌تواند بر چشم‌انداز اقتصادی موثر باشد. این چالش‌ها به همراه فشارهای تورمی اخیر می‌تواند فشارها بر اقشار آسیب‌پذیر را افزایش دهد و پتانسیل تنش‌های اجتماعی ایجاد کند، به‌ویژه با توجه به اینکه رشد

در این دوره را ۷/۴ درصد پیش‌بینی کرده بود. رشد ۹/۳ درصدی تولید ناخالص داخلی بدون نفت ایران عمدتاً ناشی از رشد ۵/۶ درصدی بخش خدمات بوده است، چراکه فعالیت اقتصادی تقریباً به پیش از همه‌گیری کرونا بازگشته است. بهبود در تقاضای جهانی نیز تولید ناخالص داخلی نفت را تا ۱۰ درصد افزایش داده است. فعالیت صنعتی غیرنفتی نیز به طور متوسط تا ۱/۱ درصد رشد داشته است، که متاثر از افزایش هزینه‌ها، قطع شدن انرژی و کاهش قدرت خرید بوده است. تولید کشاورزی ایران نیز به دنبال خشکسالی شدید، کاهش تا ۶/۲ درصدی را تجربه کرده است. در سمت تقاضا نیز مصرف دولتی به دنبال افزایش درآمدهای نفتی، ۳/۸ درصد رشد داشته و مصرف خصوصی نیز رشد ۹/۳ درصدی را تجربه کرده است. رشد قابل توجه ۱/۲۴ درصدی واردات بر رشد ۲/۵ درصدی صادرات کشور غلبه کرده و سرمایه‌گذاری نیز با رکود مواجه بوده است. براساس این گزارش، با وجود رشد اخیر در تولید ناخالص داخلی، اشتغال ایران همچنان پایین‌تر از پیش از همه‌گیری کروناست و زنان و جوانان کمتری در بازار کار حضور دارند. کاهش ۸/۳ درصدی در نرخ مشارکت نیروی کار نسبت به پیش از همه‌گیری (فاصله ماه‌های آوریل تا ژوئن ۲۰۱۹) نرخ بیکاری را به ۲/۹۹ درصد در سه‌ماهه نخست ۲۳-۲۰۲۲ کاهش داده است. در حالی که بهبود درآمدهای نفتی به کاهش فشارهای مالی در ۲۲-۲۰۲۱ کمک کرده است، کسری مالی در ۲۳-۲۰۲۲ همچنان قابل توجه است. در چهار ماه ابتدایی ۲۳-۲۰۲۲ (آوریل تا ژوئیه ۲۰۲۲) درآمدهای نفتی ایران تا بیش از ۴۰ درصد رشد داشته است.

براساس این گزارش، انتظار می‌رود در صورت باقی ماندن تحریم‌ها رشد تولید ناخالص داخلی ایران در میان‌مدت اندک باشد. همچنین

ریسک‌های جهانی ...

سرمایه‌گذاری در این کشور را کاهش می‌دهد. از سوی دیگر، قرار گرفتن افغانستان به‌عنوان حلقه اتصال کشورهای پاکستان و ازبکستان به‌واسطه خط آهن ترمز- مزار شریف- کابل- پیشاور، اهمیت ژئواکونومیک بندر چابهار را تضعیف خواهد کرد.

تحریم و سوءمدیریت؛ دو پاشنه آشیل اقتصاد ایران

بر اساس این گزارش شکی نیست که تحریم‌ها به اقتصاد ایران آسیب رسانده است؛ اما نباید صدمات ناشی از سال‌ها سوءمدیریت اقتصادی را دست‌کم گرفت. نمی‌توان همه رشد تولید پایین ایران نسبت به ظرفیت‌های آن، تورم بالا و نوسانات زیاد آن را به تحریم‌ها نسبت داد و اینها ریشه‌های داخلی ناشی از دوره‌های طولانی ضعف در عملکرد اقتصادی، قیمت‌های نسبی دستکاری‌شده، سیستم بانکی ضعیف و توسعه‌نیافتگی نهادهای مالی دارند. تحریم‌ها برخی از این روندها را تشدید کرده و اجرای اصلاحات بسیار ضروری را به تاخیر انداخته است. همچنین تحلیل جامع‌تر تحریم‌ها مستلزم بررسی دقیق این است که چگونه تحریم‌ها و انواع آن در چهل سال گذشته بر تصمیم‌گیری‌های سیاستی در همه سطوح، از سیاست‌های پولی و مالی گرفته تا سیاست‌های صنعتی، منطقه‌ای و اجتماعی تأثیر گذاشته است. همگان اذعان دارند که هنگام افزایش شدت تحریم‌ها، دولت‌هایی که از پیامدهای سیاسی هراس دارند، تمایلی به محدود کردن سیاست‌های انحرافی مانند یارانه‌های کلان برای غذا و انرژی ندارند و حتی ممکن است آنها را تشدید کنند یا برای کاهش اثرات تورمی تحریم‌ها به تعدد نرخ ارز متوسل شوند.

آینده متغیرهای اقتصاد کلان ایران

علاوه بر تحلیل تحولات اقتصاد جهانی این گزارش به پیش‌بینی وضعیت اقتصادی ایران در سال ۱۴۰۱ نیز پرداخته است. بر این اساس با توجه به وابستگی بالای رشد اقتصاد ایران به درآمدهای نفتی و پیشی گرفتن استهلاک از تشکیل سرمایه طی سال‌های اخیر پیش‌بینی می‌شود رشد اقتصادی بدون نفت برای سال ۱۴۰۱ در حدود ۴ تا ۵ درصد است که این رقم توسط بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول در محدوده ۲ تا ۳ درصد برآورد شده است. شیوع سویه‌های جدید کرونا، عدم قطعیت در تحقق لغو تحریم‌ها، تنش‌های اخیر در منطقه و تأثیرات تغییرات آب و هوایی، چالش‌های محتمل بر رشد آتی اقتصاد ایران است. علاوه بر آن چشم‌انداز روند آتی نرخ ارز در کوتاه‌مدت به نتایج مذاکرات بستگی دارد؛ اما برای تحلیل چشم‌انداز بلندمدت نرخ ارز لازم است به عوامل اثرگذار بر عرضه و تقاضای ارز توجه داشت. بنابراین پیش‌بینی می‌شود که متوسط نرخ ارز در سال ۱۴۰۱ بالغ بر ۳۴ هزار تومان خواهد بود. در شرایط کنونی به‌دلیل زمان‌بر بودن مدیریت چالش‌های ریشه‌ای و بنیادی اقتصاد ایران از جمله رشد بالای نقدینگی، کسری بودجه، بی‌انضباطی‌های پولی و مالی در کنار توان تولید پایین و وابستگی شدید به مواد اولیه وارداتی و رقابت‌پذیری ضعیف، نمی‌توان کاهش قابل توجهی برای نرخ ارز متصور بود.

اقتصادی نسبتاً کم ایران فرصت‌های شغلی محدودی ایجاد کند. سایر ریسک‌های کاهنده نیز مربوط به شیوع مجدد کووید ۱۹، کاهش بیشتر تقاضای جهانی و افزایش تنش‌های ژئوپلیتیک در صورت شکست خوردن مذاکرات برجام، هستند. با این وجود، اگر تحریم‌های اقتصادی برداشته شوند، چشم‌انداز رشد اقتصادی می‌تواند به طور قابل توجهی افزایش یابد. افزایش قیمت‌های نفت نیز می‌تواند ترازهای مالی و خارجی را بهبود بخشد.

با وجود این افزایش قدرتمند، اما درآمدهای نفتی تنها به ۶۱ درصد هدف بودجه‌ای رسیده‌اند و تحقق کل درآمدهای مالیاتی نیز ۸۱ درصد بوده است؛ که این مساله نشان‌دهنده لزوم تامین مالی اضافی دولت است. از سوی دیگر، صورتحساب دستمزدهای بالاتر و تعدیل پرداخت‌های بازنشستگی و سایر پرداخت‌ها برای کاهش اثر تورم بالا نیز فشار بیشتری بر کسری بودجه وارد کرده است. دولت در مه ۲۰۲۲ به دنبال افزایش اخیر در هزینه واردات مواد غذایی سوئیسید نرخ ارز برای واردات گندم را حذف کرد، قیمت سایر کالاهای اساسی را افزایش داد و پرداخت‌های نقدی دیگری در نظر گرفت. این اقدامات بر فشارهای تورمی موجود افزود و سبب شد قیمت‌های مصرف‌کننده و قیمت مواد غذایی تا ۱۲/۲ و ۹/۲۶ درصد در ماه ژوئن افزایش یابد. از آن زمان تورم کل و تورم هسته در ماه اوت (به‌طور سالانه) به ۲/۵۲ و ۱۶/۴۲ درصد افزایش یافت. تورم به‌ویژه در مناطق روستایی (۴/۵۸ درصد) و دهک‌های پایین درآمدی بالاتر بوده است. به دنبال افزایش قیمت جهانی کالاهای پایه، صادرات غیرنفتی (که بیش از نیمی از آن را پتروشیمی‌ها و مواد معدنی تشکیل می‌دهد) و واردات در ماه‌های آوریل تا ژوئیه ۲۰۲۲ به‌طور سالانه به ترتیب تا ۲۲ و ۱۷ درصد به صورت اسمی رشد داشتند. /دنیای اقتصاد

چشم انداز اقتصاد جهان از منظر صندوق بین المللی پول

صندوق بین المللی پول در اکتبر ۲۰۲۲ با انتشار تازه ترین گزارش ارزیابی خود از وضعیت اقتصادی جهان ضمن به روزآوری چشم انداز اقتصاد جهانی، پیش بینی قبلی خود از روند رشد اقتصاد جهان برای سال ۲۰۲۳ را در بحبوحه فشارهای ناشی از جنگ اوکراین، تورم و اوج گیری قیمت های انرژی و مواد غذایی، تعدیل و آن را کاهش داد. بنابر اهمیت موضوع در گزارش حاضر تلاش گردیده ضمن ارائه چشم اندازی از رشد اقتصادی، تورم و تجارت کالا و خدمات در جهان بر اساس آمار و اطلاعات صندوق بین المللی پول، مهم ترین خطرات و چالش های پیش روی دورنمای اقتصاد جهانی و معرفی سیاست هایی به منظور هدایت اقتصاد بین المللی به سمت رشد پایدار و فراگیر مورد بررسی قرار گیرد. ارائه تصویری روشن و کامل از وضعیت اقتصادی به عنوان ابزاری برای پیش بینی جهت های آینده و بعضاً جلوگیری از بحران های آتی می تواند سیاست گذران را در تشخیص اوضاع و احوال اقتصادی از نقطه نظر دوره های اقتصادی و پیش بینی دوره های آتی یاری دهد.

که رشد اقتصاد جهانی در سال ۲۰۲۳ به ۷,۲ درصد در مقایسه با پیش بینی قبلی ۹,۲ درصدی انجام شده در ماه جولای ۲۰۲۲، کاهش می یابد. پیش بینی ها برای ۱۴۳ اقتصاد که ۹۲ درصد تولید ناخالصی داخلی جهان را تشکیل می دهد برای سال ۲۰۲۳ پایین تر از حد انتظار است. همچنین برآوردهای این نهاد بین المللی حاکی از ثابت ماندن نرخ رشد اقتصادی سال ۲۰۲۲ در نرخ ۲,۳ درصدی است. براساس آخرین اطلاعات موجود رشد اقتصادی در دو سال مذکور ضعیفترین شاخص رشد از سال ۲۰۰۱ را به جز بحران مالی سال ۲۰۰۸ و مرحله حاد همه گیری کووید-۱۹ خواهد داشت که نشان دهنده کندی قابل توجه سرعت رشد برای اقتصادهای بزرگ، همچون ایالات متحده آمریکا و منطقه یورو است.

برای اقتصادهای پیشرفته کاهش رشد اقتصادی از ۲,۵ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۴,۲ درصد در سال ۲۰۲۲ و ۱,۱ درصد در سال ۲۰۲۳ پیش بینی شده است. رشد اقتصادی موردانتظار برای ایالات متحده آمریکا، ۶,۱ درصد در سال ۲۰۲۲ و ۱ درصد در سال ۲۰۲۳ اعلام شده است. از ماه جولای تا اکتبر سال جاری، رشد اقتصادی کشور مزبور ۷,۰ واحد درصد کاهش یافته که منعکس کننده انقباض واقعی غیرمنتظره تولید ناخالص داخلی آن طی فصل دوم سال جاری است. کاهش درآمد قابل تصرف و تاثیر آن بر تقاضای مصرفکننده و تاثیر بالا بودن نرخهای

بهره بر هزینه ها به ویژه هزینه های سرمایه گذاری در حوزه واحدهای مسکونی علت افت رشد اقتصادی آمریکا عنوان شده است. در منطقه یورو کاهش رشد اقتصادی کمتر از ایالات متحده آمریکا در سال ۲۰۲۲ است، اما انتظار می رود کندی رشد این منطقه در سال ۲۰۲۳ عمیقتر شود. رشد پیش بینی شده برای این منطقه ۱,۳ درصد در سال ۲۰۲۲ و ۵,۰ درصد در سال ۲۰۲۳ است. از جولای سال ۲۰۲۲ یک بازنگری ۵,۰ واحد درصدی به سمت بالا به دلیل عملکرد اقتصادی مناسب در سه ماهه دوم در اکثر اقتصادهای منطقه یورو و یک بازنگری نزولی ۷,۰ واحد درصدی برای سال

اقتصاد جهانی در شرایط کنونی، درگیر چند بحران با اهمیت است. پس از شیوع ویروس کرونا، چندی است که بحران جنگ روسیه و اوکراین، تورم بالاتر از حد انتظار و تشدید شرایط سخت مالی، اقتصاد جهان را درگیر کرده است به نحوی که این شرایط به شدت بر چشم انداز اقتصاد جهانی نیز تاثیرگذار خواهد بود. بر همین اساس آینده اقتصاد جهانی به طور اساسی به هدایت سیاست های پولی جهت دستیابی به اهداف کمی از قبل تعیین شده در کوتاه مدت و بلندمدت، تداوم و روند جنگ در اوکراین و احتمال بروز اختلال در سمت عرضه اقتصاد از جمله اعمال سیاست کووید-۱۹ صفر در چین بستگی دارد. سهم فزایندهای از اقتصادهای جهان در معرض این تهدیدها قرار دارند و این مسئله ممکن است به کساد یا رکود اقتصادی برخی از آنها منجر شود. علائم اقتصادی مشاهده شده طی سه ماه اخیر، احیای اقتصاد جهانی را با تردیدهای جدی مواجه نموده است. صندوق بین المللی پول پیش بینی می کند

جدول ۱. خلاصه چشم‌انداز اقتصاد جهان

درصد تغییرات در مقایسه با سال قبل

تغییرات در مقایسه با پیش‌بینی				پیش‌بینی	
پیش‌بینی جولای ۲۰۲۲				پیش‌بینی	
(واحد درصد)					
۲۰۲۳	۲۰۲۲	۲۰۲۳	۲۰۲۲	۲۰۲۱	
-۰.۲	۰.۰	۲.۷	۲.۲	۶.۰	تولید ناخالص داخلی اقتصاد جهان
-۰.۳	-۰.۱	۱.۱	۲.۴	۵.۲	اقتصادهای پیشرفته
۰.۰	-۰.۷	۱.۰	۱.۶	۵.۷	ایالات متحده آمریکا
-۰.۷	۰.۵	۰.۵	۳.۱	۵.۲	منطقه یورو
-۱.۱	۰.۳	-۰.۳	۱.۵	۲.۶	آلمان
-۰.۳	۰.۲	۰.۷	۲.۵	۶.۸	فرانسه
-۰.۹	۰.۲	-۰.۲	۳.۲	۶.۶	ایتالیا
-۰.۸	-۰.۳	۱.۲	۲.۳	۵.۱	اسپانیا
-۰.۱	۰.۰	۱.۶	۱.۷	۱.۷	ژاپن
-۰.۲	۰.۴	-۰.۳	۲.۶	۷.۴	انگلیس
-۰.۳	-۰.۱	۱.۵	۲.۳	۴.۵	کانادا
-۰.۴	-۰.۱	۲.۳	۲.۸	۵.۳	سایر اقتصادهای پیشرفته
-۰.۲	۰.۱	۲.۷	۳.۷	۶.۶	اقتصادهای در حال توسعه و بازار نوظهور
-۰.۱	-۰.۲	۲.۹	۴.۴	۷.۲	اقتصادهای در حال توسعه و نوظهور آسیا
-۰.۲	-۰.۱	۲.۴	۲.۲	۸.۱	چین
۰.۰	-۰.۶	۶.۱	۶.۸	۸.۷	هند
-۰.۲	۰.۰	۴.۹	۵.۳	۳.۴	گروه آسه‌ان (۵)
-۰.۳	۱.۴	۰.۶	۰.۰	۶.۸	اقتصادهای در حال توسعه و نوظهور اروپا
۱.۲	۲.۶	-۲.۳	-۲.۴	۴.۷	روسیه
-۰.۳	۰.۵	۱.۷	۳.۵	۶.۹	آمریکای لاتین و کارائیب
-۰.۱	۱.۱	۱.۰	۲.۸	۴.۶	برزیل
۰.۰	-۰.۳	۱.۲	۲.۱	۴.۸	مکزیک
۰.۱	۰.۲	۳.۶	۵.۰	۴.۵	خاورمیانه و آسیای مرکزی
۰.۰	۰.۰	۳.۷	۷.۶	۳.۲	عربستان سعودی
-۰.۳	-۰.۲	۳.۷	۳.۶	۴.۷	صحرای آفریقا
-۰.۲	-۰.۲	۳.۰	۳.۲	۳.۶	نیجریه
-۰.۳	-۰.۲	۱.۱	۲.۱	۲.۹	آفریقای جنوبی
-۰.۳	۰.۰	۲.۱	۲.۹	۵.۸	رشد اقتصاد جهان بر اساس نرخ مبادله بازار
-۰.۹	۰.۴	۰.۷	۳.۲	۵.۴	اتحادیه اروپا
۰.۲	۰.۱	۳.۶	۵.۰	۴.۱	خاورمیانه و شمال آفریقا
-۰.۲	۰.۱	۰.۱	۳.۶	۶.۸	اقتصادهای با درآمد متوسط و بازار نوظهور
-۰.۳	-۰.۲	۲.۹	۴.۸	۴.۱	کشورهای در حال توسعه کم درآمد
-۰.۷	۰.۲	۲.۵	۴.۳	۱۰.۱	حجم تجارت جهانی (کالا و خدمات) واردات
-۰.۸	-۰.۲	۲.۰	۶.۰	۹.۵	اقتصادهای پیشرفته
-۰.۳	۱.۳	۳.۰	۲.۴	۱۱.۸	اقتصادهای در حال توسعه و بازار نوظهور صادرات
-۱.۰	-۰.۳	۲.۵	۴.۲	۸.۷	اقتصادهای پیشرفته
-۰.۴	۰.۱	۲.۹	۳.۳	۱۱.۸	اقتصادهای در حال توسعه و بازار نوظهور
					قیمت کالاهای اساسی
-۰.۶	-۹.۰	-۱۲.۹	۴۱.۴	۶۵.۹	نفت خام
-۵.۵۸	-۵.۷۱	۸۵.۵۲	۹۸.۱۹	۶۹.۴۲	میانگین بهای نفت خام (دلار در هر بشکه)
-۲.۷	-۲.۸	-۶.۲	۷.۳	۲۶.۳	سایر اقلام اساسی غیرسوخت
					تورم جهان
۰.۸	۰.۵	۶.۵	۸.۸	۴.۷	اقتصادهای پیشرفته
۱.۱	۰.۶	۴.۴	۷.۲	۳.۱	اقتصادهای در حال توسعه و بازارهای نوظهور
۰.۸	۰.۴	۸.۱	۹.۹	۵.۹	

توسعه و نوظهور آسیا، ۴،۴ درصد در سال ۲۰۲۲ و ۹،۴ درصد در سال ۲۰۲۳ است که نسبت به جولای سال جاری به ترتیب ۲،۰ واحد درصد و ۱،۰ واحد درصد کاهش داشته است. برای کشور چین رشد مورد انتظار ۲،۳ درصد در سال ۲۰۲۲ (کمترین رشد طی چهاردهه گذشته، بدون احتساب بحران اولیه کووید-۱۹ در سال ۲۰۲۲) و ۴،۴ درصد در سال ۲۰۲۳ پیش‌بینی شده است. چشم‌انداز اقتصادی کشور هند نمایانگر رشد اقتصادی، ۸،۶ درصد در سال ۲۰۲۲ (کاهش ۶،۰ واحد درصدی (نسبت به پیش

۲۰۲۳ وجود دارد. ناهمگونی‌های قابل توجهی در رشد اقتصادی کشورهای عضو این منطقه دیده می‌شود. در ایتالیا و اسپانیا، بهبود خدمات مرتبط با گردشگری و تولید صنعتی در نیمه اول سال ۲۰۲۲ منجر به بهبود انتظار رشد اقتصادی در سال ۲۰۲۲ آنها به ترتیب برابر با ۲،۳ درصدی و ۳،۴ درصدی شده است. این در حالی است که نرخ رشد اقتصادی برای هر دو این کشور در سال ۲۰۲۳ کاهش یافته و برای ایتالیا منفی ۲،۰ درصد خواهد شد. رشد پیش‌بینی شده در سال ۲۰۲۲ برای فرانسه و آلمان نیز به ترتیب برابر ۵،۲ درصد و ۵،۱ درصد پیش‌بینی شده که افزایش محسوسی نسبت به ارقام پیش‌بینی جولای سال جاری داشته است.

آلمان به عنوان بزرگترین اقتصاد اتحادیه اروپا و منطقه یورو پایتترین نرخ رشد اقتصادی را در میان کشورهای عضو در سال ۲۰۲۳ با رقم منفی ۳،۰ درصد شاهد خواهد بود. رشد اقتصادی ضعیف اروپا در سال ۲۰۲۳ نشان‌دهنده اثرات جنگ در اوکراین و عدم اطمینان و ریسک اقتصادی ناشی از آن است. در انگلستان نیز کاهش قابل توجهی برای رشد پیش‌بینی می‌شود، پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول افت رشد اقتصادی کشور مزبور را از ۶،۳ درصدی در سال ۲۰۲۲ به ۳،۰ درصدی در سال ۲۰۲۳ نشان می‌دهد. رشد در ژاپن نیز ۷،۱ درصد برای سال ۲۰۲۲ و ۶،۱ درصد برای سال ۲۰۲۳ پیش‌بینی شده است. به طور کلی روند رشد اقتصادی به‌عنوان شاخص کلیدی اقتصادی از تعمیق مجدد کساد در کشورهای پیشرفته طی سه ماهه دوم سال ۲۰۲۲ و سال آینده حکایت دارد.

در اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه انتظار می‌رود رشد اقتصادی در سال ۲۰۲۲ به ۷،۳ درصد کاهش یابد و در سال ۲۰۲۳ نیز برخلاف کاهش چشمگیر رشد اقتصادی پیشرفته، در همین نرخ باقی بماند. پیش‌بینی رشد اقتصادی برای کشورهای در حال توسعه در اکتبر سال ۲۰۲۲ نسبت به جولای همین سال، افزایش نسبی این شاخص را نشان می‌دهد که بیانگر انقباض کمتر از حد انتظار برای این مناطق اقتصادی است. نرخ رشد پیش‌بینی شده برای اقتصادهای در حال

جدول ۲. چشم‌انداز رشد واقعی اقتصادهای منتخب جهان

درصد تغییرات در مقایسه با سال قبل				
پیش‌بینی		۲۰۲۱	۲۰۲۰	
۲۰۲۳	۲۰۲۲			
۲.۰	۴.۰	۱۰.۴	-۹.۹	آرژانتین
۱.۸	۳.۷	۴.۹	-۲.۱	استرالیا
۴.۳	۶.۶	۳.۳	۳.۴	مصر
۴.۹	۵.۳	۳.۷	-۲.۰	اندونزی
۲.۰	۳.۰	۴.۷	۳.۳	ایران
۴.۳	۲.۵	۴.۱	-۲.۶	قزاقستان
۲.۰	۲.۵	۴.۱	-۰.۷	جمهوری کره
۴.۳	۵.۴	۳.۰	-۵.۵	مالزی
۱.۱	۲.۱	۴.۷	-۸.۰	مکزیک
-۰.۷	۴.۵	۴.۹	-۳.۹	هلند
۳.۵	۶	۵.۷	-۰.۹	پاکستان
۵.۰	۶.۴	۵.۷	-۹.۵	فیلیپین
-۰.۴	۳.۸	۵.۹	-۲.۲	لهستان
۳.۷	۲.۸	۱.۵	-۶.۲	تایلند
۳.۰	۴.۹	۱۱.۳	۱.۹	ترکیه
۲.۳	۱.۲	۴.۶	-۲.۹	ترکمنستان
۲.۵	۳.۷	۵.۶	-۴.۲	جمهوری آذربایجان
۳.۵	۷.۰	۵.۶	-۷.۴	ارمنستان
۲.۶	۸.۷	۱.۳	-۸.۸	کویت
۴.۰	۲.۴	۳.۰	-۳.۲	عمان
۳.۰	۳.۳	۲.۲	-۵.۰	بحرین
۴.۲	۵.۰	۳.۸	-۴.۸	امارات
۱.۸	۵.۳	۸.۳	-۹.۰	یونان
-۰.۱	۲.۶	۵.۰	-۲.۱	سوئد
۰.۴	۲.۴	۶.۲	-۵.۷	بلژیک
۶.۵	۶.۰	۰.۵	-۳۰.۰	ونزوئلا

و اقتصادهای در حال توسعه برسد، که نسبت به پیش‌بینی جولای همین سال، افزایش داشته‌اند. قیمت مواد غذایی که عامل اصلی تورم جهانی در سال جاری است، ممکن است با کاهش تقاضای جهانی، شروع به کاهش کند و به تعدیل تورم کمک کند اما با این حال، امواج ناشی از بروز گرمای شدید و خشکسالی اخیر یادآور تهدید کوتاه مدت تغییرات اقلیمی و تأثیر احتمالی آن بر بهره‌وری کشاورزی است که بر افزایش قیمت مواد غذایی نیز تأثیرگذار است.

میانگین بهای جهانی نفت خام (میانگین ساده بهای نفت خام برنت، فاتح دبی و وست تگزاس) در سال ۲۰۲۱ حدود ۴۲،۶۹ دلار در هر بشکه بود که با توجه به رشد بهای انرژی در سال جاری، صندوق بین‌المللی پول پیش‌بینی می‌کند که در سال ۲۰۲۲ قیمت نفت خام با ۴،۴۱ درصد افزایش به ۱۹،۹۸ دلار در هر بشکه برسد. برآوردهای صندوق بین‌المللی پول نشان از آن دارد که در سال ۲۰۲۳ روند افزایشی بهای نفت خام، معکوس شده و با افت ۹،۱۲ درصدی به ۵۲،۸۵ دلار در هر بشکه می‌رسد که همچنان رقم بالایی در مقایسه با قیمت سال ۲۰۲۱ محسوب می‌شود. قیمت کالاهای غیرانرژی نیز ۳،۷ درصد در سال جاری افزایش می‌یابد. در مجموع انتظار می‌رود با استمرار اعمال سیاست‌های پولی ضد تورمی، شاهد نرخ تورم ۸،۸ درصدی در سال ۲۰۲۲ (افزایش ۵،۰ واحد درصدی در مقایسه با رقم پیش‌بینی شده در ماه جولای) و ۵،۶ درصد در سال ۲۰۲۳ باشیم.

رشد تجارت جهانی به شدت در حال کاهش است. بخش عمده این کاهش در واقع به اقتصاد نابسامان جهانی مربوط می‌شود. مطابق پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول نرخ

بینی جولای) و ۱،۶ درصد در سال ۲۰۲۳ (بدون هیچ تغییری در مقایسه با جولای) است. مطابق پیش‌بینی جدید صندوق بین‌المللی پول، رشد اقتصادی روسیه برای سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ به ترتیب منفی ۴،۳ درصد و منفی ۳،۲ درصد اعلام شده است. انقباض کمتر رشد اقتصادی این کشور کمتر از آنچه پیشتر پیش‌بینی شده بود نشان‌دهنده تاب‌آوری در صادرات نفت خام و تقاضای داخلی با افزایش حمایت از اعمال سیاست‌های مالی و پولی و بازگرداندن اعتماد به سیستم مالی در این کشور است. انتظار می‌رود رشد در خاورمیانه و آسیای مرکزی در سال ۲۰۲۲ به ۵ درصد افزایش یابد که نشان‌دهنده چشم‌انداز مطلوب برای صادرکنندگان نفت منطقه و تأثیر محدود جنگ اوکراین بر این مناطق است. در سال ۲۰۲۳ رشد در منطقه مزبور به دلیل کاهش قیمت نفت و تداوم کندی رشد اقتصادی جهان و تبعات جنگ اوکراین به میزان ۶،۳ درصد کاهش می‌یابد. نگاه صندوق بین‌المللی پول به دورنمای رشد اقتصادی ایران و کشورهای همسایه موید جایگاه نامناسب اقتصاد کشور است. این نهاد بین‌المللی پیش‌بینی کرده است که نرخ رشد اقتصادی ایران از ۳ درصد در سال جاری به ۲ درصد در سال ۲۰۲۳ کاهش یابد. برای اقتصاد عربستان سعودی نیز پیش‌بینی شده است که رشد اقتصادی در سال جاری به ۶،۷ درصد و در سال ۲۰۲۳ به ۷،۳ درصد کاهش یابد. برای کشورهای ترکیه، امارات و پاکستان نرخ رشد اقتصادی پیش‌بینی شده برای سال ۲۰۲۳ به ترتیب برابر ۰،۳، ۲،۴ و ۲،۴ درصد است.

نرخ تورم به دنبال بروز جنگ روسیه و اوکراین، شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی به ویژه بهای تمام شده برخی کالاها از جمله مواد غذایی در بسیاری از نقاط دنیا افزایشی شده و همین موضوع باعث ثبت رکوردهای جدید تورمی در جهان شده است. جهان در حال حاضر در یک دوره بی‌ثباتی است، تغییرات اقتصادی، ژئوپلیتیکی و اکولوژیکی همه بر چشم‌انداز اقتصاد جهان تأثیر گذاشته است. پیش‌بینی می‌شود نرخ تورم در سال ۲۰۲۲ به ۲،۷ درصد در اقتصادهای پیشرفته و ۹،۹ درصد در بازارهای نوظهور

شکل ۱. تهدیدها و ریسک‌های تحقق چشم‌انداز رشد اقتصادی جهان

در ادامه به برخی از مهمترین تهدیدها و ریسک‌های موجود بر سر راه تحقق اختلاف نظر بین خانوارها در مورد چشم‌انداز بلندمدت تورم در حال گسترش است سهم بیشتری از خانوارها انتظار تورم بسیار بالا را دارند. در این شرایط خطر تسهیل یا سخت‌گیری بیش از حد سیاست‌های پولی افزایش می‌یابد. تسهیل سیاست‌های پولی باعث می‌شود که تورم ریشه دار و تعمیق شود که این تهدید را که ممکن است در آینده موضع سخت‌گیرانه تری در مورد نرخ‌های بهره و هزینه قابل توجهی برای تولید و اشتغال اعمال و در آن به دنبال دارد. از سوی دیگر، سخت‌گیری بیش از حد نیز، بسیاری از اقتصادها را در معرض رکود طولانی مدت قرار می‌دهد و ممکن است اشتباه سیاستی به تورم مارپیچی نیز منجر شود. اختلاف در نوع سیاست‌های اقتصادی مورد استفاده ممکن است به تقویت دلار آمریکا کمک کند، که نتیجه آن ایجاد تنش‌های فرامرزی است.

مجموعه اقدامات سیاستی؛ از مهار تورم تا تقویت رشد

اگرچه شرایط عمومی اقتصاد جهان یکی از چالش‌برانگیزترین شرایط محیطی سالهای اخیر است، اما با گزینش مدبرانه و عاقلانه سیاستها میتوان به هدایت اقتصاد جهانی از تورم به سمت رشد پایدار و فراگیر کمک کرد. در این زمینه صندوق بین‌المللی پول مجموعه‌های از سیاستها و اقدامات در حوزه‌های گوناگون را برای مهار تورم و کاهش آن به سطوح پایین، دستیابی به هدف تقویت رشد و اصلاح فضای مالی کشورها ارائه می‌دهد. راهکارهای ارائه شده توسط این نهاد برای تعدیل مشکلات ناشی از رشد قیمتها و تبعات ناشی از آن در شکل ۲

رشد حجم تجارت جهانی کالا و خدمات از ۱,۱۰ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۳,۴ درصد در سال ۲۰۲۲ و ۵,۲ درصد در سال ۲۰۲۳ کاهش می‌یابد. نرخ رشد تجارت جهانی در سال ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ بالاتر از زمان همه‌گیری کووید-۱۹ در سال ۲۰۲۰ و پایین‌تر از میانگین تاریخی (۴,۵ درصد طی بازه زمانی ۲۰۲۱ - ۱۹۷۰) است. صندوق بین‌المللی پول پیش‌بینی قبلی خود را در خصوص میزان رشد تجارت در سطح جهان برای سال ۲۰۲۳ را حدود ۷,۰ واحد درصد کاهش داده که منعکس‌کننده کاهش رشد تولید و استمرار اختلال در زنجیره تامین در سطح جهانی است. در حالی که رشد تجارت جهانی رو به کاهش است، تراز تجاری گسترش یافته است. پس از کاهش تراز حساب‌های جاری طی سال‌های ۲۰۱۹ - ۲۰۱۱، برآیند مجموع مازاد و کسری حساب جاری تمام اقتصادها در طول بحران کووید-۱۹ افزایش یافت و پیش‌بینی صندوق بین‌المللی بر این است که رقم مزبور در سال ۲۰۲۲ نیز افزایش یابد.

تهدیدها و ریسک‌های تحقق چشم‌انداز رشد اقتصادی جهان

وقوع تحولات اخیر و مجموعه موارد قبلی اشاره شده، چشم‌انداز اقتصاد جهان را به شدت به سمت پایین، متمایل کرده است. در حالی که اقتصاد جهانی در حال پشت سر گذاشتن بحران همه‌گیری کووید-۱۹ است، فهرست فزاینده‌ای از مسائل، چشم‌انداز اقتصاد جهانی را تهدید می‌کند. به طور کلی با وقوع جنگ در اوکراین، اعمال سیاست‌های کووید صفر در چین، تورم فزاینده و افزایش نرخ بهره توسط فدرال رزرو ایالات متحده آمریکا، خطرات چشم‌انداز اقتصاد جهانی افزایش یافت.

کشورهایی با مشخصه بدهی خارجی کمتر و بازار فارکس کارآمد و پویا، در راستای مهار تورم مناسب است.

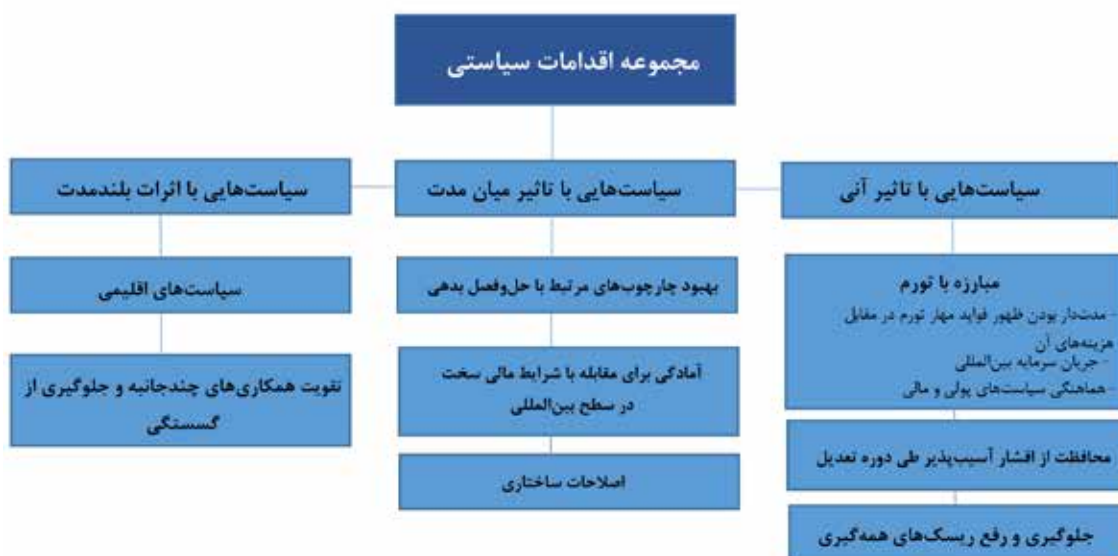
در صورت تداوم سیر فزاینده تورم و عدم برنامه ریزی صحیح برای کنترل آن، تهدیدگر سبکی در اثر افزایش قیمت مواد غذایی و سوخت، فشارهای بسیاری را بر اقتصاد خانوارها وارد خواهد کرد. از نظر صندوق بین المللی پول حمایت لازم از خانوادههای فقیر ضروری است، زیرا فقرا توان مقاومت در برابر قیمت های فزاینده مواد غذایی را ندارند. بهترین راهکار برای این حمایت، ایجاد شبکه هدفمند ارائه خدمات اجتماعی است، کشورهایی که ظرفیت و توان مالی لازم برای ایجاد این شبکه را ندارند، برای جلوگیری از تشدید فشار به مردم میباید سیاست های مالی خود را بازنگری و اصلاح کرده و از توزیع یارانه های سوختی جلوگیری کنند، زیرا علاوه بر مساله هزینه بر بودن اینگونه طرح ها، ارائه یارانه های مواد غذایی و انرژی در کشورهای گوناگون سبب افزایش مصرف می شود. این رشد مصرف، فشاری مضاعف بر بازار وارد میکند و موجب رشد بهای سوخت، شده و این چرخه ادامه می یابد. یکی دیگر از سیاست هایی که در کوتاه مدت باید در نظر گرفته شود، انجام اقدامات لازم برای کاهش خطرات هم هگیری کووید-۱۹ است. به دلیل اثرات طولانی مدت این بیماری بر اقتصاد جهانی، افزایش نرخ واکسیناسیون برای اطمینان یابی از مقابله با سویه های جدید ضرورت دارد.

قابل مشاهده است.

برای رفع چالش های پیشرو در کوتاه مدت، مهار تورم باید اولویت نخست سیاستگذاران در اقتصادهای جهان باشد. در این خصوص لازم است بانک های مرکزی قاطعانه عمل کرده و در عین حال اهداف و گام های دستیابی به مهار تورم را به وضوح بیان کنند. مسیر مناسب برای اتخاذ سیاست های ضدتورمی با توجه به هر کشوری متفاوت است و به طور اساسی به موارد زیر بستگی دارد:

- مدت دار بودن ظهور فواید مهار تورم در مقابل هزینه های آن
- جریان سرمایه بین المللی
- هماهنگی سیاست های پولی و مالی در راستای مبارزه با تورم، صندوق بین المللی پول اعلام می کند که در کوتاه مدت هزینه سیاست های انقباض پولی در مقایسه با منافع آن زیاد است اما با گذشت زمان تورم به سطح قابل کنترل می رسد. اقدامات کاهش تورم ایالات متحده آمریکا در سال ۱۹۸۰ مثال بارزی در این زمینه است، آغاز سیاست های کاهش تورم در این سال، اقتصاد آمریکا را در مدت زمان کمی وارد رکود کرد اما با استمرار این سیاست ها حدود سه سال بعد تورم در این کشور به نقطه کنترل رسید. صندوق بینالمللی پول اشاره می کند با ادامه دار بودن شوک های موجود، اجرای سیاست نرخ ارز شناور برای

شکل ۲. اقدامات سیاستی مهار تورم و تقویت رشد

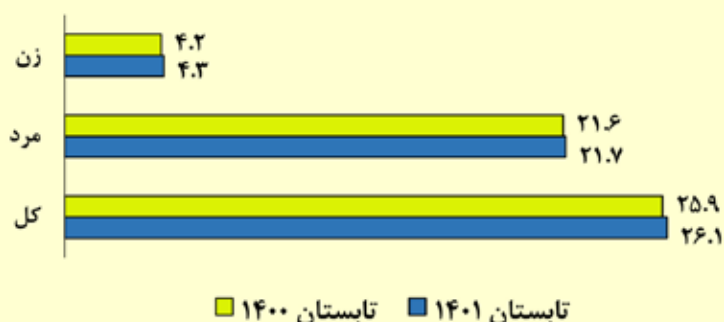
تحلیل بازار کار در تابستان ۱۴۰۱

حسین کوه زاد

پس از تجدیدنظر همه‌جانبه مرکز آمار ایران در آمارگیری اشتغال و بیکاری، از سال ۱۳۸۴، آمارگیری نیروی کار به طور فصلی با روش نمونه‌گیری چرخشی و با هدف دستیابی به شاخص‌های فصلی و سالانه نیروی کار و تغییرات آن در سطح کل کشور و استان‌ها اجرا شد. از مهم‌ترین مزیت‌های این نوع نمونه‌گیری دسترسی به آمارهای جریان نیروی کار و امکان تحلیل‌های جدید است. آمارهای جریان، همه آمارهای ورودی و خروجی نیروی کار و تغییر وضعیت نیروی کار افراد بین دو دوره را ارائه می‌کند. بر اساس این آمارها، احتمال‌های انتقال، تغییر اشتغال، شغل‌های ایجاد شده و شغل‌های از بین رفته قابل محاسبه است. آگاهی از تغییرات نیروی کار در سطح فردی که بیانگر پویایی بازار کار است برای سیاستگذاران و ناظران اجرای برنامه‌های اقتصادی بسیار مهم است، زیرا بعد از اجرایی شدن یک راهبرد اشتغالزایی، بررسی عملکرد آن ضروری است. بدین منظور، طی یک دوره در نظر گرفته‌شده، اندازه و ویژگی‌های جمعیتی افرادی که اشتغال خود را از دست داده‌اند، اندازه و ویژگی‌های جمعیتی افرادی که کار پیدا کرده‌اند و اندازه و ویژگی‌های جمعیتی افرادی که وضعیت نیروی کار آنها طی زمان در نظر گرفته شده، تغییر کرده است، امری بسیار مهم و قابل بررسی به شمار می‌آید.

تحلیل حاضر آمارهای جریان از تابستان ۱۴۰۰ به تابستان ۱۴۰۱ را بررسی خواهد کرد. در تحلیل حاضر آمارهای جریان بر حسب جنسیت، مناطق جغرافیایی، وضع فعالیت اقتصادی و بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی، بخش و اشتغال رسمی و غیررسمی ارائه شده است.

نمودار ۱. جمعیت فعال به تفکیک زن و مرد (میلیون نفر)

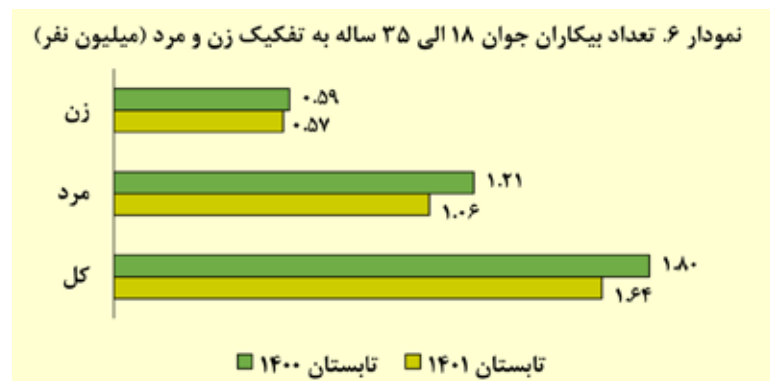
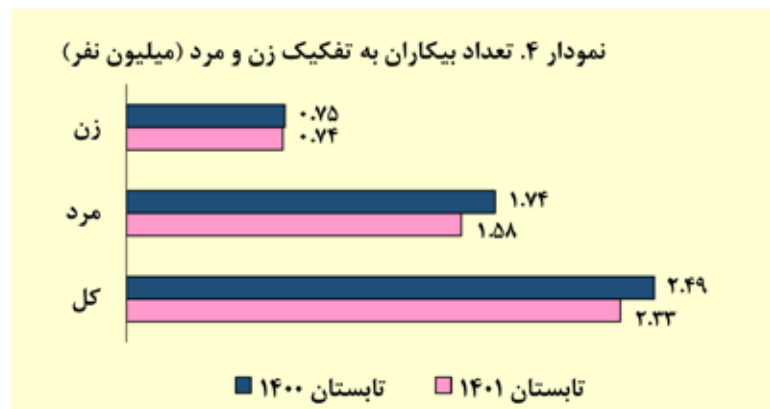
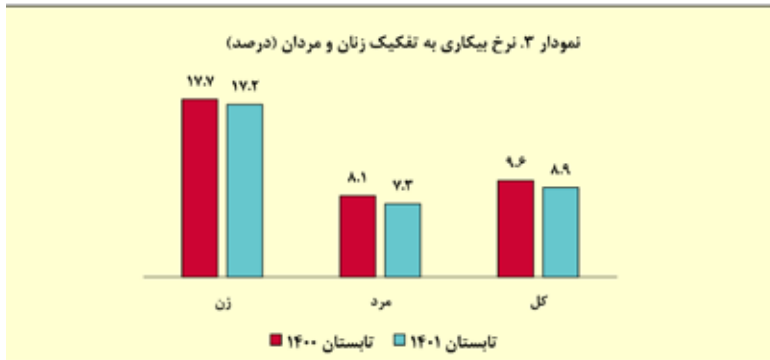
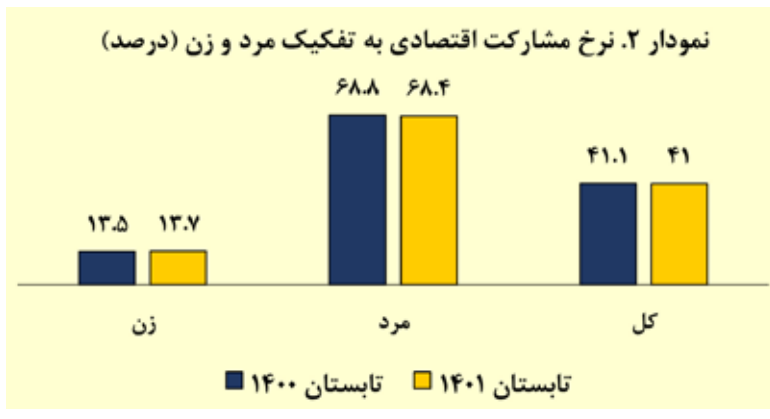
جزئیات آمارهای جریان نیروی کار

یکی از متداول‌ترین رویکردها برای بررسی آمارهای جریان، ساخت ماتریس انتقال (جدول ۱) است. به کمک ماتریس انتقال می‌توان افراد را به دو قسمت تقسیم کرد. افرادی که در دو فصل تغییر وضعیت داده‌اند و افرادی که در دو فصل، وضع فعالیت یکسان داشته‌اند. افرادی که در دو فصل تغییر وضعیت داده‌اند، جابه‌جایی نیروی

جدول ۱. مقایسه مشارکت اقتصادی، بیکاری و اشتغال جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر کل کشور و استان تهران (درصد)

شرح	نرخ مشارکت اقتصادی		نرخ بیکاری		نسبت اشتغال	
	تهران	کل کشور	تهران	کل کشور	تهران	کل کشور
تابستان ۱۴۰۱	۴۰,۳	۴۱	۷,۲	۸,۹	۳۷,۴	۳۷,۳
تابستان ۱۴۰۰	۴۱,۵	۴۱,۱	۸,۹	۹,۶	۳۷,۹	۳۷,۲

۱۴۰۰ در تابستان ۱۴۰۱ تبدیل وضع فعالیت به شاغل داشته‌اند و ۱۸,۲ درصد به غیرفعال تبدیل وضع فعالیت داده‌اند. اما برای زنان ۱۳,۰ درصد جمعیت بیکار به شاغل و ۴۹,۷ درصد به غیرفعال تبدیل وضع فعالیت داشته‌اند.

بیشترین درصد جابه‌جایی در وضع فعالیت با میزان ۳۷,۵ درصد، مربوط به وضع فعالیت بیکار به شاغل از تابستان ۱۴۰۰ به تابستان ۱۴۰۱ است. در

کار را تشکیل می‌دهند؛ و معیار سنجش میزان جابه‌جایی نیروی کار، درصد تعداد این افراد نسبت به کل جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر است و معیار سنجش میزان پایداری نیروی کار، مکمل میزان جابه‌جایی یعنی یک منهای میزان جابه‌جایی است که عبارت است از درصد افرادی که در دو فصل وضع فعالیت یکسان داشته‌اند. در تحلیل صورت گرفته مقادیر (جدول ۱) با استفاده از وزن‌های فصل دوم برای نمونه‌های مشترک برآورد شده است.

کاهش جمعیت بیکار در تابستان ۱۴۰۱

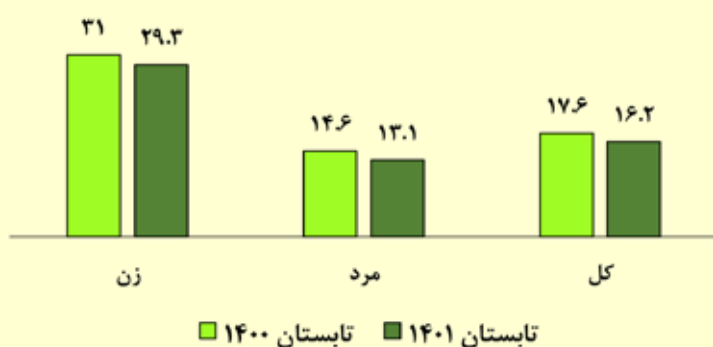
در تابستان ۱۴۰۰، از جمعیت در سن کار مشترک در فصل تابستان ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱، معادل ۳۷,۳ درصد شاغل، ۳,۸ درصد بیکار و ۵۸,۹ درصد غیرفعال بوده‌اند که وضع فعالیت این افراد در تابستان ۱۴۰۱ به ترتیب ۳۷,۴، ۳,۴، ۵۹,۲ درصد شاغل، بیکار و غیرفعال بوده‌اند. بنابراین بیشترین کاهش در جمعیت بیکار و بیشترین افزایش در جمعیت غیرفعال مشاهده می‌شود. همچنین جمعیت بیکار در تابستان ۱۴۰۱ به میزان ۰,۴ درصد کاهش یافته است. در واقع این کاهش نرخ بیکاری مربوط به جابه‌جایی بیکاران در تابستان ۱۴۰۰ به وضعیت غیرفعال در تابستان ۱۴۰۱ است.

وضعیت فعال ۴۹,۴ درصد مردان

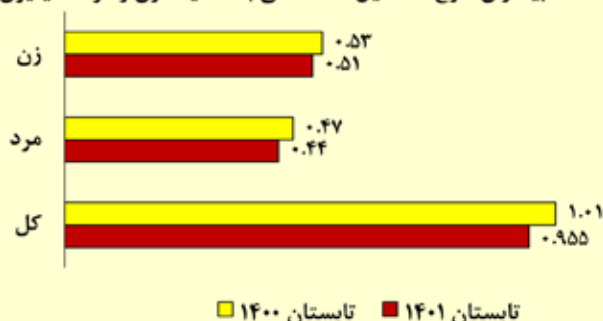
وضع فعالیت غیرفعال مرد و زن با مقدار ۹۱,۴ درصد از تابستان ۱۴۰۰ به تابستان ۱۴۰۱ دارای بیشترین میزان پایداری در وضع فعالیت است. ولی برای مردان، وضع فعالیت شاغل با میزان ۹۰,۰ درصد و برای زنان وضع فعالیت غیرفعال با میزان ۹۵,۱ درصد دارای بیشترین ماندگاری در وضع فعالیت است.

کمترین ثبات در وضع فعالیت نیز مربوط به بیکاران با مقدار ۳۴,۰ درصد است. این میزان برای مردان ۳۲,۳ درصد و برای زنان ۳۷,۳ درصد است. البته لازم به ذکر است برای مردان ۴۹,۴ درصد از بیکاران تابستان

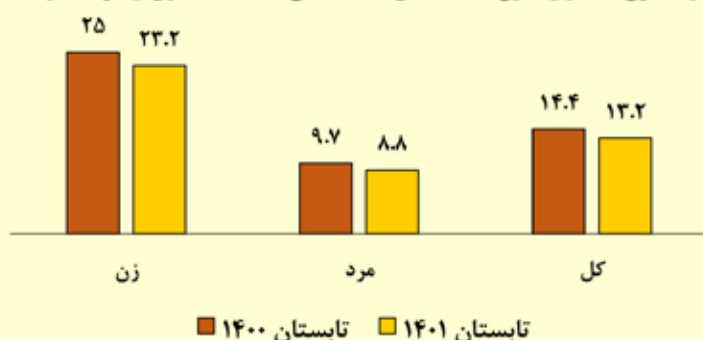
نمودار ۷. نرخ بیکاری جوانان ۱۸ الی ۳۵ ساله به تفکیک زن و مرد (درصد)

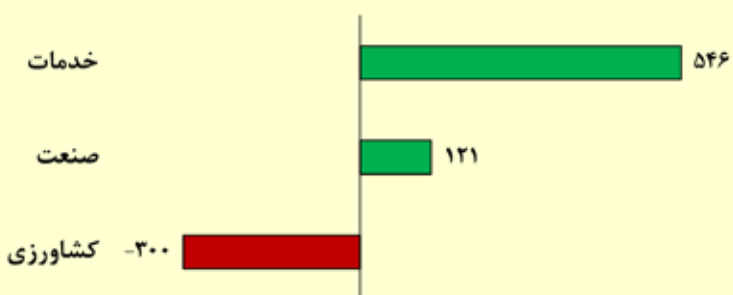
نمودار ۸. تعداد بیکاران فارغ‌التحصیل دانشگاهی به تفکیک زن و مرد (میلیون نفر)

نمودار ۹. نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی به تفکیک زن و مرد (درصد)

نمودار ۱۰. اشتغال ایجاد شده در بخش‌های اقتصادی در تابستان ۱۴۰۱ نسبت به تابستان ۱۴۰۰ (هزار نفر)

برای نقاط روستایی در تابستان ۱۴۰۰ به ترتیب برابر ۴۰،۹، ۲،۶، ۵۶،۴ درصد و در تابستان ۱۴۰۱ برابر ۴۰،۴، ۲،۶، ۵۷،۰ درصد بوده است. با توجه به مقادیر (جدول ۲) جمعیت غیرفعال نقاط شهری و روستایی به ترتیب با مقادیر ۹،۹۱ و ۸۹،۸ درصد از تابستان ۱۴۰۰ به تابستان ۱۴۰۱ دارای بیشترین میزان پایداری در وضع فعالیت است. همچنین وضع فعالیت بیکار در نقاط شهری و روستایی به ترتیب با مقادیر ۳۴،۱ و ۳۳،۴ درصد،

مردان تغییر وضع فعالیت از بیکار به شاغل با مقدار ۴۹،۴ درصد و در زنان تغییر وضع فعالیت از بیکار به غیرفعال با مقدار ۴۹،۵ درصد بیشترین درصد تغییرات در وضع فعالیت است. بنابراین همان‌طور که انتظار می‌رود بیشترین تغییرات در وضع فعالیت مربوط به بیکاران است و بیکاری بی‌ثبات‌ترین وضع فعالیت است.

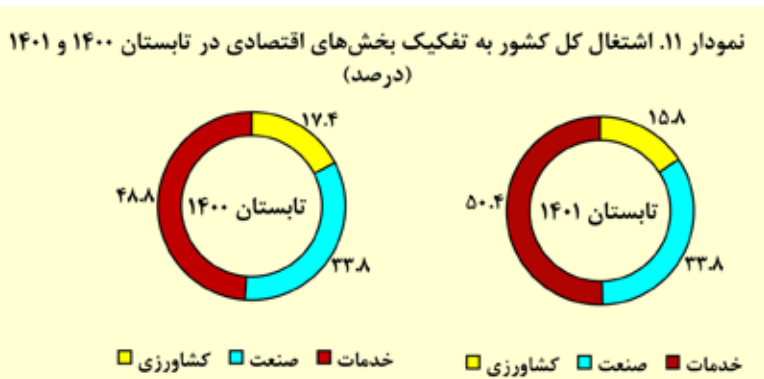
کمترین تغییر در اشتغال زنان

کمترین میزان انتقال در وضع فعالیت مربوط به انتقال از وضع فعالیت غیرفعال به بیکار با میزان ۱،۸ درصد است. در زنان نیز کمترین مقدار تغییر در وضع فعالیت مربوط به تغییر از وضع فعالیت غیرفعال به بیکار با میزان ۱،۲ درصد است. ولی در مردان کمترین میزان تغییر در وضع فعالیت مربوط به انتقال از وضع فعالیت شاغل به بیکار با میزان ۲،۹ درصد است.

برای جمعیت ۱۴ ساله در تابستان ۱۴۰۰ که در تابستان ۱۴۰۱ به جمعیت در سن کار اضافه شده‌اند سطری جداگانه در نظر گرفته شده است. با توجه به اینکه اکثر جمعیت در این سن را دانش‌آموزان تشکیل می‌دهند، همان‌طور که انتظار می‌رود ۹۶،۱ درصد از این جمعیت به جمعیت غیرفعال، ۳،۶ درصد به جمعیت شاغل و ۰،۳ درصد به جمعیت بیکار اضافه شده‌اند. این مقادیر به ترتیب در مردان برابر ۹۳،۶، ۶،۰، ۰،۴ درصد و در زنان ۹۹،۰، ۰،۹، ۰،۱ درصد است.

کاهش آمار وضعیت غیرفعال

در تابستان ۱۴۰۰ و برای جمعیت نقاط شهری در سن کار مشترک در فصل تابستان ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱، ۳۶،۲ درصد شاغل، ۴،۱ درصد بیکار و ۵۹،۶ درصد غیرفعال بوده‌اند. که وضع فعالیت این افراد در تابستان ۱۴۰۱ به ترتیب برابر ۳۶،۴، ۳،۷، ۵۹،۹ درصد شاغل، بیکار و غیرفعال بوده است. این مقادیر

بیکار بوده‌اند. بررسی روند تغییرات نرخ بیکاری حاکی از آن است که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال قبل (تابستان ۱۴۰۰)، ۰٫۷ درصد کاهش یافته است.

در تابستان ۱۴۰۱، به میزان ۴۱٫۰ درصد جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر از نظر اقتصادی فعال بوده‌اند، یعنی در گروه شاغلان یا بیکاران قرار گرفته‌اند. بررسی تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی حاکی از آن است که این نرخ نسبت به فصل مشابه در سال قبل (تابستان ۱۴۰۰) ۰٫۱ درصد کاهش یافته است.

جمعیت شاغلین ۱۵ ساله و بیشتر در این فصل ۲۳ میلیون و ۷۷۹ هزار نفر بوده که نسبت به فصل مشابه سال قبل ۳۷۴ هزار نفر افزایش داشته است. بررسی اشتغال در بخش‌های عمده اقتصادی نشان می‌دهد که در تابستان ۱۴۰۱، بخش خدمات با ۵۰٫۴ درصد بیش‌ترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است. در مراتب بعدی بخش‌های صنعت با ۳۳٫۸ درصد و کشاورزی با ۱۵٫۸ درصد قرار دارند.

نرخ بیکاری جوانان ۱۵ تا ۲۴ ساله حاکی از آن است که ۲۳٫۰ درصد از فعالان این گروه سنی در تابستان ۱۴۰۱ بیکار بوده‌اند. بررسی تغییرات فصلی نرخ بیکاری این افراد نشان می‌دهد، این نرخ نسبت به فصل مشابه در سال قبل (تابستان ۱۴۰۰) ۲٫۷ درصد کاهش یافته است.

بررسی نرخ بیکاری گروه سنی ۱۸ تا ۳۵ ساله نیز نشان می‌دهد که در تابستان ۱۴۰۱ معادل ۱۶٫۲ درصد از جمعیت فعال این گروه سنی بیکار بوده‌اند. این در حالی است که تغییرات فصلی نرخ بیکاری این افراد نشان می‌دهد این نرخ نسبت به تابستان ۱۴۰۰، به میزان ۱٫۴ درصد کاهش یافته است.

بررسی سهم جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر دارای اشتغال ناقص نشان می‌دهد که در تابستان ۱۴۰۱ معادل ۹٫۲ درصد جمعیت شاغل، به دلایل اقتصادی (فصل غیرکاری، رکود کاری، پیدا نکردن کار با ساعت بیش‌تر و...) کم‌تر از ۴۴ ساعت در هفته کار کرده و آماده برای انجام کار اضافی بوده‌اند. این در حالی است که ۳۹٫۶ درصد از شاغلین ۱۵ ساله و بیش‌تر، ۴۹ ساعت و بیشتر در هفته کار کرده‌اند.

جمع بندی

با توجه به وضعیت متغیرهای بازار کار در فصل تابستان ۱۴۰۱ در مقایسه با فصل مشابه سال قبل نکات زیر قابل توجه است:

- نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور از ۴۱٫۱ درصد در تابستان گذشته به ۴۱ درصد در تابستان ۱۴۰۱ رسیده است. بررسی روند تغییرات نرخ بیکاری کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به تابستان ۱۴۰۰ به میزان ۰٫۷ درصد کاهش یافته است. کاهش نرخ بیکاری هم می‌تواند به دلیل افزایش اشتغال و هم به دلیل کاهش نرخ مشارکت باشد. بر اساس آمار و اطلاعات در تابستان سال جاری نسبت به تابستان سال قبل، با وجود

دارای کمترین مقدار ماندگاری وضع فعالیت بوده است.

بیشترین جابه‌جایی در نقاط شهری و روستایی مربوط به انتقال وضعیت از بیکار به شاغل به ترتیب با مقادیر ۳۵٫۹ و ۴۵٫۹ درصد بوده است. همچنین کمترین میزان تغییر وضع فعالیت در نقاط شهری و روستایی، مربوط به تغییر وضعیت از غیرفعال به بیکار به ترتیب برابر با مقادیر ۲٫۰ و ۱٫۲ درصد بوده است.

پیش‌تازای بخش خدمات

در تابستان ۱۴۰۰، از شاغلان مشترک در فصل تابستان ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱، ۱۶٫۵ درصد در بخش کشاورزی، ۳۳٫۹ درصد در بخش صنعت و ۴۹٫۶ درصد در بخش خدمات مشغول به فعالیت بوده‌اند. این مقادیر برای بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی در تابستان ۱۴۰۱ به ترتیب برابر ۱۶٫۲، ۳۲٫۹، ۵۰٫۹ درصد برای شاغلان در بخش کشاورزی، صنعت و خدمات بوده است. بنابراین بیشترین جابه‌جایی شاغلان از بخش‌های کشاورزی و صنعت به بخش خدمات بوده است.

ماندگاری اشتغال در بخش خدمات با میزان ۹۱٫۱ درصد دارای بالاترین مقدار است. اشتغال در بخش‌های کشاورزی و صنعت نیز به ترتیب با مقادیر ۸۴٫۷ و ۸۲٫۶ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارد. بیشترین درصد انتقال در بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی مربوط به تغییر اشتغال در بخش صنعت به خدمات از تابستان ۱۴۰۰ به تابستان ۱۴۰۱ با میزان ۱۳٫۲ درصد است. همچنین کمترین میزان انتقال مربوط به انتقال از بخش خدمات به کشاورزی با میزان ۱٫۶ درصد بوده است.

آمار بیکاری و اشتغال

بر اساس گزارش مرکز آمار از نرخ بیکاری تابستان سال ۱۴۰۱، بررسی نرخ بیکاری افراد ۱۵ ساله و بیش‌تر نشان می‌دهد که ۸٫۹ درصد از جمعیت فعال (شاغل و بیکار)،

درصد از جمعیت فعال ۳۵ - ۱۸ ساله بیکار بوده‌اند که با وجود کاهش ۱,۴ واحد درصدی در فصل دوم ۱۴۰۱ نسبت به فصل مشابه سال قبل، در مقایسه با نرخ بیکاری ۸,۹ درصدی کل، دورقمی و حدود ۷,۳ واحد درصد نیز بیشتر است. این شاخص در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به روستایی نیز در فصل مورد بررسی بیشتر بوده است. علل بالا بودن نرخ بیکاری جوانان در جامعه امروز به عوامل مختلفی بستگی دارد که نوسانات اقتصادی، عدم توزیع مناسب درآمد و امکانات، عدم جذب بهینه نیروی کار در مراکز تولیدی و صنعتی، عدم تناسب بین آهنگ رشد جمعیت و فرصت‌های شغلی، ضعف قوانین و مقررات، اتخاذ برخی سیاست‌های غلط و فقدان آموزش‌های متناسب با نیاز بازار کار از شاخص‌ترین عوامل به شمار می‌رود. درعین حال شناسایی و پایش دقیق وضعیت، و پتانسیل عرضه و تقاضای بازار کار می‌تواند به عنوان یکی از اقدامات اساسی از سوی دولت دنبال شود چرا که موفقیت در ایجاد شغل زمانی حاصل می‌شود که نیازهای بازار مصرف و کسب و کار به شکل مطلوبی شناسایی و مدیریت شود.

- بر اساس آمار و اطلاعات موجود، در تابستان ۱۴۰۱، میزان سهم اشتغال در بخش‌های صنعت و خدمات نسبت به مدت مشابه در سال ۱۴۰۰ با افزایش روبرو بوده و اما سهم اشتغال در بخش کشاورزی در مقایسه فصلی تابستان سال جاری نسبت به تابستان سال گذشته روند کاهشی داشته است. می‌توان کاهش آمار اشتغال بخش کشاورزی را به دلایلی مانند کاهش بهره‌وری، افزایش خشکسالی و تغییرات اقلیمی، محدودیت دسترسی و یا استفاده غیربهینه از منابع آبی و سایر نهاده‌های موردنیاز تولیدات این بخش و افزایش مهاجرت به شهرها نسبت داد.

- با توجه به تأثیرات مربوط به گذار جمعیتی در ایران، برخی از تغییرات شاخص‌های مهم بازار کار نیز در همین ارتباط است. لذا نیاز است در سیاستگذاری‌ها به ساختار سنی جمعیت، ترکیب و تغییرات آن بیش از پیش توجه شود. توجه به فرصتی که با باز شدن پنجره جمعیتی و تغییرات آن در اختیار کشور گذاشته، بسیار حائز اهمیت است. در ایجاد اشتغال توجه به پنجره جنسیتی که به واسطه ورود جوانان و زنان به خصوص زنان تحصیلکرده در سنین کار و فعالیت ایجاد شده است، می‌تواند در جهت توسعه اقتصادی کشور مفید باشد.

منابع: مرکز آمار ایران، اتاق بازرگانی تهران، روزنامه ایران

افزایش ۷۲۶ هزار نفری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر، فقط ۲۱۱ هزار نفر به جمعیت فعال پیوسته‌اند و در مقابل ۵۱۵ هزار نفر به جمعیت غیرفعال (عدم تمایل به جستجوی کار به دلایلی مانند دلسردی از یافتن شغل مناسب یا ادامه تحصیل و سایر موارد) افزوده شده است. از طرفی آمار جمعیت فعال کشور نیز گویای افزایش ۳۷۳ هزار نفری تعداد شاغلان همراه با کاهش ۱۶۲ هزار نفری تعداد بیکاران نسبت به فصل مشابه سال قبل است. با توجه به اینکه در تابستان ۱۴۰۱ کاهش نرخ بیکاری هم‌زمان با کاهش نرخ مشارکت اقتصادی رخ داده، نمی‌توان لزوماً حکم به بهبود وضعیت بازار کار و اشتغال در اقتصاد ایران داد.

- مطابق با آمارهای موجود، به موازات افزایش نرخ مشارکت زنان در تابستان ۱۴۰۱ نسبت به تابستان سال ۱۴۰۰، در همین بازه زمانی نرخ بیکاری زنان نیز کاهش یافته است، این امر نشان دهنده بهبود نسبی وضعیت اشتغال زنان در اقتصاد ایران است. اما توجه به این نکته نیز حائز اهمیت است که همواره طی سال‌ها به طور تقریبی نرخ بیکاری زنان ۲ برابر مردان بوده و مشارکت آنان در فعالیتهای اقتصادی به اندازه ظرفیت و پتانسیلشان نبوده است. شرایط کنونی جامعه ایران م‌ی‌طلبد که مردان و زنان به صورت توأم و فعال در بازار کار حضور پررنگی داشته باشند، زیرا در ابعاد کوچک نه تنها خانواده به دلیل پایین بودن دستمزد قادر به اداره خانواده با یک دستمزد نیست، بلکه در ابعاد بزرگ‌تر جامع‌های که زنان را در فعالیت‌های اقتصادی نادیده بگیرد نمی‌تواند گام‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی را به صورت متوازن و به هنگام بردارد. - در تابستان ۱۴۰۱، بخش عمده بیکاران با سهم حدود ۷۰ درصدی، در گروه سنی ۱۸ تا ۳۵ ساله قرار داشته است. نرخ بیکاری این گروه سنی حاکی از آن است که ۱۶,۲

BRICS

بریکس و مسئله عضویت ایران

نوشته‌ی پیش رو به بررسی نتایج اقتصادی و سیاسی عضویت احتمالی ایران در گروه بریکس می‌پردازد. برای این هدف، ابتدا گروه بریکس، کارکردهای آن و امکان فراهم آمدن ساختاری برای دلارزدایی در گروه بریکس بررسی میشود. سپس پیامدهای عضویت ایران در گروه بریکس مورد بررسی قرار می‌گیرد.

یا نظامی را ندارد. این گروه هر سال گردهمایی خود را با حضور مسئولان عالی رتبه‌ی کشورهای عضو از جمله رهبران و وزیران برگزار میکند. گاهی در نشست‌های بریکس کشورهای مهمان هم حضور میابند. طرح بریکس پلاس از سوی چین برای گسترش بریکس و پیوستن اعضای تازه به آن مطرح شده و در این راستا ایران و آرژانتین برای عضویت در بریکس درخواست رسمی داده‌اند.

بریکس را می‌توان بخشی از واکنش اقتصادی قدرتهای غیرغربی به تحولات جهانی دانست. با این تفسیر شاید بتوان آینده‌ی بریکس را در آینده‌ی نظم جهانی سراغ گرفت. اکنون مدتهاست که صحبت از تغییر نظم جهانی تک قطبی (به رهبری آمریکا) سخن تازه نیست و بسیاری به گمانه زنی درباره‌ی آینده‌ی نظم جهانی می‌پردازند. رویدادهایی مانند برخاستن چین در قامت رقیب اقتصادی و ژئوپلیتیک آمریکا در سالهای پیش رو و تنشهای فزاینده‌ی روسیه با غرب پس از جنگ اوکراین می‌تواند نشانه‌ای از تغییر در نظام بین الملل باشد. اما کسی به طور قطع نمی‌داند که این دگرگونی‌ها منجر به برآمدن یک نظم جهانی تازه خواهد شد، یا قدرت گرفتن بازیگران غیرغربی در عرصه‌ی جهانی روندی ناپایدار است که سرانجام برابر نیروی آمریکا و هم‌پیمانان غربیاش فروکش خواهد کرد.

بریکس چه می‌کند؟

گروه بریکس افزون بر گفتگوهای اقتصادی بین اعضا، اقدام به برپایی بانک توسعه‌ی نوین کرده است و تازگی بنگلادش، امارات، اروگوئه و مصر هم به عضویت این بانک پیوسته‌اند. این بانک به کشورهای عضو یا کشورهای در حال توسعه برای ساختن زیرساخت یا برپا کردن صنایع وابسته به انرژی‌های بازگشت‌پذیر وام میدهد. پیشتر چنین وظیفه‌ای در عرصه‌ی بین‌الملل بر دوش نهاد مالی برآمده از سازمان ملل متحد یعنی بانک جهانی بود. چنین می‌نماید که با افزایش توان سیاسی و اقتصادی کشورهای عضو گروه بریکس در میدان جهانی، این گروه رفته رفته میخواهد دست به برپایی نهادهای بین‌المللی موازی سازمان ملل متحد بزند. با قدرت گرفتن اعضای بریکس در عرصه‌ی جهانی آنها خواهان نقش‌آفرینی بیشتر در حکمرانی جهانی خواهند بود و برپا کردن سازمان‌های مشابه سازمان ملل را میتوان نشانه‌ی از خواسته‌ی آنها برای دگرگونی سازمان‌های جهانی به فراخور شرایط جهان در سده‌ی بیست و یکم دانست. اما نباید توانایی کنونی بریکس را بیش از آن چه هست برآورد کرد. بریکس به رغم توانایی‌های خود، برای این که یک بلوک سیاسی-اقتصادی یکپارچه باشد یا حتی برای اینکه بخواهد برابر گردهمایی‌های مشابه غربی مانند جی ۷ عرض اندام کند، هنوز راه درازی

بریکس چیست؟

نخستین بار در آغاز دهه‌ی ۲۰۰۰ میلادی یکی از تحلیلگران موسسه‌ی گلدمن ساکس در مقاله‌ای قدرت‌های اقتصادی نو ظهور برزیل، روسیه، هند و چین را بزرگترین اقتصادهای آینده‌ی جهان و رقیبان بالقوه‌ی آمریکا خواند. سال ۲۰۰۹ و پس از بحران مالی، این کشورها نخستین نشست خود را برگزار کردند. سرانجام با افزوده شدن آفریقای جنوبی به این گروه در سال ۲۰۱۱ گروه BRICS که از حروف نخست نام این کشورها گرفته شده بود، تشکیل شد.

کشورهای عضو مجموعه بریکس بیش از ۴۰ درصد جمعیت جهان، ۳۰ درصد مساحت جهان، ۱۸ درصد تجارت کالا و ۲۵ درصد سرمایه‌ی جذب شده به اقتصاد جهانی را در اختیار دارند. بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸، میانگین رشد اقتصادی کشورهای عضو بریکس ۵ درصد بوده که بالاتر از میانگین جهانی ۲٫۹ درصد در این دوره است. اعضای این گروه اعلام کرده‌اند که هدفشان «حکمرانی جهانی عادلانه‌تر» است. موضوع اصلی گردهمایی اعضای این گروه همکاری‌های اقتصادی است.

بریکس انجمنی است برای گفتگوهای دوجانبه و چندجانبه بین بازیگران بزرگی که ویژگی مشترک آنها غربی نبودنشان است. هسته‌ی این گروه همکاری‌های اقتصادی است و پروای موضوعات امنیتی

در پیش دارد.

تنش در روابط سیاسی و امنیتی کشورهای عضو است از مهمترین عواملی است که در راه گسترش همکاریهای اعضای گروه سنگ میاندازد. چین و هند با یکدیگر درگیریهایی مرزی و مناطق مورد مناقشه دارند. دولت کنونی بزریل بنا به سیاستهای ملی‌گرایانه از مروجان گفتمان ضدچین در آمریکای لاتین است. هند، آفریقای جنوبی و بزریل به غرب نزدیک هستند. گاهی حتی برگزاری نشستها هم خالی از حاشیه نیست. مثلا در نشست شبامن به میزبانی چین کشورهای مصر، گینه، مکزیک و تاجیکستان از سوی میزبان به نشست دعوت شده بودند. در حالی که چین این نشست را مجالی برای گفتگو بین بازارهای نوظهور و کشورهای در حال توسعه خواند، به چشم برخی اعضا چنین مینمود که این مهمانان بیش از آن که شرایط همکاری با بریکس را داشته باشند، برای یارکشی سیاسی از سوی چین برای پیشبرد منافعش به این نشست دعوت شده بودند.

بریکس و دلارزدایی از نظام پولی بین الملل

جایگاه بیمانند دلار در نظام پولی و مالی جهان یکی از مهمترین پایههای قدرت آمریکا در عرصه جهانی است. پیدایش فناوریهای سایبری در آغاز سدهی نومیلاادی به آمریکا امکان داد تا بتواند تراکنشهای دلاری را در سراسر جهان رهگیری کند. اکنون آمریکا از این توانایی برای تنبیه آن چه «بازیگران سرکش» می‌نامد، استفاده میکند. اگر وزارت امور خارجهی آمریکا اعلام کند که شخص حقیقی یا حقوقی منافع آمریکا را به خطر میاندازد، دست به اقدامات تروریستی میزند و در قاچاق انسان یا مواد مخدر دست دارد، وزارت خزانهداری آمریکا آن شخص را مشمول تحریم خواهد کرد. تحریمهای مالی آمریکا آن بازیگر را از شبکه پولی و مالی جهانی که تحت رهبری آمریکا است کنار میگذارد و هر که با بازیگر تحریم شده تراکنش مالی داشته باشد نیز مشمول تحریم خواهد شد. جای شگفتی نیست که در سالهای گذشته با افزایش تنش میان آمریکا و قدرتهای بزرگ مانند جنگ تجاری چین و آمریکا،

تحریم شدن برخی شرکتهای چینی و تحریمهای سخت روسیه پس از جنگ اوکراین از سوی آمریکا، قدرتهای نوظهور غیرغربی پی راهکاری بگردند تا از گزند دلار در امان بمانند و حتی بخواهند جایگزینی برای دلار بیابند. در این راستا برخی اعضای بریکس مانند چین و روسیه توافق کردهاند که داد و ستد میان خود را به واحدهای پولی یوان و روبل انجام دهند.

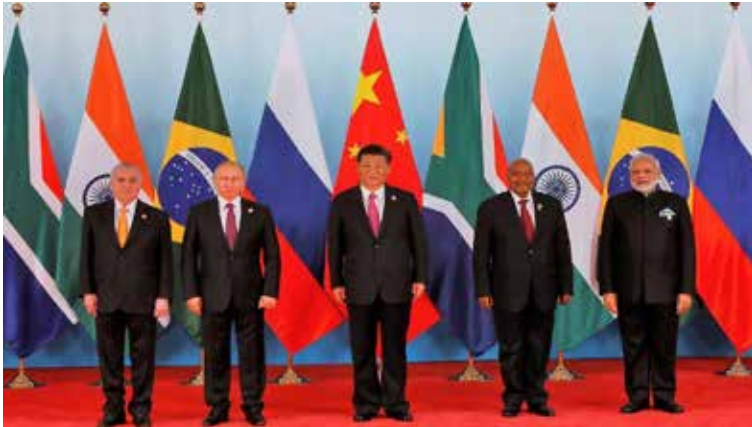
روسیه همچنین تلاش کرده تا دلارزدایی را به گروه بریکس بیاورد، شاید که استفاده از ظرفیت های این گروه در سال های آینده بتواند یک ساز و کار جهانی جدا از ابزار دلار و سیستم سوئیفت برای تجارت بین الملل پدید آورد. در این راستا روسیه پیشنهاد کرده است تا اعضا برای تجارت میان خود از واحدی به نام بریکس پی استفاده کنند که از سبد ارزی کشورهای عضو بریکس ساخته می شود. این پیشنهاد شبیه رویکرد صندوق بینالمللی پول است که با سبدی از ارزهای جهان روا به نام «حق برداشت ویژه» یک واحد پولی تعریف کرده است. اگر حتی این پیشنهاد هم جامه ی عمل ببوشد و کشورهای عضو بریکس با بریکس پی با یکدیگر به تجارت پردازند، باز عملیات مالی آنها نمیتواند جایگزینی برای نظام پولی و مالی غرب باشد. اگر چین را کنار بگذاریم، تجارت اعضای گروه بریکس با یکدیگر آن چنان نیست که بر تجارت آنها با غرب بچرید. همچنین اگر ای روند رو به شکوفایی برود، اعضای نزدیک به غرب بریکس حتما با برخورد آمریکا و غرب روبهرو خواهند شد، که ضربهای سنگینتر به آنها خواهد بود. بنابر آن چه گذشت به نظر نمیرسد به رغم افزایش تنشها بین دو عضو مهم بریکس (چین و روسیه) با آمریکا، طرح بریکس پی برای کنار گذاشتن دلار از مبادلات تجارت بین الملل، چشم انداز روشنی داشته باشد.

ایران و بریکس

طرح چین به نام بریکس پلاس برای افزایش اعضای بریکس، فرصتی برای کشورهای دیگر فراهم آورده تا از این گروه برای پیشبرد منافع خود بهره گیرند. ایران نیز برای عضویت در این سازمان درخواست رسمی داده است. شرکت در این گروه برای ایران صرف نظر از زمینه سازی برای شکوفایی تجارت میتواند میدانی باشد برای آزمودن راه های مقابله با سلطه ی دلار آمریکا در نظام مالی جهان. برای بررسی اثرات عضویت ایران در بریکس میتوان این رویداد را در دو مولفه ی اقتصادی و سیاسی بررسی کرد.

از نگاه اقتصادی ایران تامین کنندهی بزرگ انرژی است و فرصت های اقتصادی بسیاری در ایران هست که برای شکوفایی نیاز به سرمایه گذاری خارجی دارد. انجمن بریکس میتواند جایگاه گفتگو و رایزنی اقتصادی باشد، اما مشکل این جا است که بسیاری از این کشورها از طرفهای اصلی تجارت ایران نیستند. برقراری پیوندهای اقتصادی تازه برای صادرات نیاز به رایزنی های دیپلماتیک در بخش تجاری و تخفیف های هنگفت در قیمت دارد چرا که برای این منظور باید از کشورهای رقیب در این حوزه پیشی گرفت. همچنین تلاش برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی میان اعضای بریکس کاری آسان نخواهد بود. بیشتر کشورهای گروه بریکس از کشورهای در حال توسعه و خواهان جذب سرمایه هستند. از سوی دیگر سرمایه‌گذاری در ایران نیاز به تبادل مالی ایران دارد که مشمول تحریمهای آمریکا است و مجازاتهای آمریکا را در پی خواهد داشت.

از آنجا که جز روسیه و چین، اعضای دیگر به غرب نزدیک هستند، تا هنگامی که ایران به شبکهی مالی جهانی دسترسی نداشته باشد، تجارت با بیشتر این کشورها بسیار دشوار خواهد بود. نمونه اش ماندهی حساب ایران نزد هند، در دور گذشته ی تحریم ها پیش از امضای برجام بود. هند اقدام به پرداخت طلب ایران با دلار یا یورو نمی کرد و اصرار داشت که پرداخت را با پول خود، روپیه انجام دهد. این کار مطلوب ایران نبود، چرا که روپیه ی هند ارز جهان روا نیست و نمی توان آن را در تجارت با کشورهای دیگر به کار گرفت و از سوی دیگر واردات ایران از هند حدود ۲۰۵ میلیارد دلار بوده که با ۷ میلیارد دلار طلب ایران از هند اختلاف بسیار داشت. اگر ایران در تجارت با هند که بزرگترین اقتصاد و صادرکننده این گروه پس از چین است، با چنین موانعی رو به رو شود، بدیهی است تا هنگامی که درگاه های شبکه ی مالی جهانی روی ایران بسته باشد، صحبت از تجارت گسترده با اعضای دیگر این گروه چندان جدی نخواهد بود. نمونه ی دیگر برای

جهانی در بحران مالی ۲۰۰۸، روسیه پیشنهاد کرد که چین نیز خواستار بازپرداخت اوراق بهادار دولت آمریکا شود تا در جریان این بحران بزرگ، ضربه‌ی دیگری بر پیکر رهبری پولی و مالی آمریکا در عرصه‌ی جهانی وارد آید. چین دست به چنین کاری نزد، چرا که اقتصاد سیاسی چین بیش از هر چیز با صادرات کالا و خدمات به سراسر جهان گره خورده است که در بستر نظام پولی و مالی جهانی زیر رهبری آمریکا انجام میشود. دسترسی به این شبکه و کشورهای سراسر جهان برای چین در مقام بزرگترین صادرکننده‌ی جهان مسئله‌ی مرگ و زندگی است. چین با تجارت در این نظام توانسته است به موقعیت برجسته‌ی کنونی اش در اقتصاد جهان دست یابد و موفقیت تجاری و اقتصادی را تبدیل به یکی از مولفه‌های قدرت خود در عرصه‌ی جهانی کند. به همین دلیل دولت ترامپ برای مهار چین تصمیم گرفت تا با اقداماتی چون وضع تعرفه بر کالاهای چینی در گمرک آمریکا و تحریم کردن برخی شرکت‌های چینی مانند هواوی، موانعی برای دسترسی آزاد چین به نظام مالی و تجارت جهانی بترشد.

چین زیر سایه‌ی افزایش نفوذ سیاسی خود و گسترش پیوندها اقتصادی و بازرگانی در سراسر جهان، کمک خواهد توانست یوان را در چه جایگاه ارز ذخیره و ارز پرکاربرد در تراکنش‌های بین‌الملل و ارز رایج برای قیمتگذاری، در عرصه‌ی بین‌الملل جایبندازد. این هدف نیاز به ادامه‌ی روند کنونی رشد چین و سیاستگذاری درست پولی، مالی و تجاری دارد و در کوتاه مدت روی نخواهد داد. اگر همه‌ی عوامل دست در دست دهند و چنین هدفی محقق شود، چین نیز می‌تواند سازوکارهای مالی خود را دور از کنترل آمریکا بگرداند. بنابراین پایدارتر شدن جایگاه یوان در مقام یک ارز جهانروا می‌تواند به سود بازیگرانی چون ایران و روسیه باشد که پی‌راهی برای رهایی از کنترل آمریکا بر نظام مالی جهان هستند. این کشورها اگر امید از همکاری و شراکت با آمریکا و غرب بریدهند، باید با سیاست‌های خود به چین در این زمینه باری برسانند. موقعیت اقتصادی ایران و روسیه در مقام تامین‌کننده‌ی انرژی می‌تواند در این زمینه بسیار سودمند باشد.

جدا از مقوله‌ی اقتصادی، عضویت ایران در بریکس می‌تواند مولفه‌ی سیاسی هم داشته باشد. چه در کوتاه مدت و چه در بلندمدت عضویت در بریکس بیش از هر چیز تاکیدی بر موضعگیری ضدغربی ایران است. در کوتاه مدت و در کشمکش گفتگوهای احیای برجام، می‌تواند نشان دهد که ایران از نظر سیاسی منزوی و دست‌بسته نیست. کشوری است که در گروهی که مهمترین بازیگران غیرغربی در آن حضور دارند، پذیرفته می‌شود و می‌تواند برای منافع خود چانه‌بزند و در پی کسب منافع اقتصادی تازه در عرصه‌ی جهانی باشد. هر گامی برای شکستن انزوای سیاسی و افزایش روابط خارجی کشور حتی اگر سود ملموس اقتصادی یا امنیتی به همراه نداشته باشد، در کوتاه مدت چه به لحاظ روانی و چه به لحاظ سیاسی می‌تواند به نفع کشور باشد. از آنجا که ساختار بریکس هنوز شکل نیافته و آینده‌ی بریکس در گروی تحولات آینده‌ی جهان است، شاید در بلندمدت عضویت ایران در بریکس فرصتی برای نقش‌آفرینی در سرنوشت این گروه یا چانه‌زنی برای تامین منافع ملی در قبال رویدادهای آینده‌ی جهان باشد.

این ادعا تاثیرپذیری تجارت ایران با این کشورها از تحریم‌های آمریکا است. پیش از تحریم‌های آمریکا در قبال ایران در سال ۲۰۱۲ میانگین صادرات ایران به هند بیش از ۵ میلیارد دلار و تراز تجاری ایران و هند به سود ایران بوده که زیر سایه‌ی فشارهای حداکثری و بازگشت تحریم‌ها صادرات ایران به محدوده‌ی ۲۰۰ میلیون کاهش یافته است.

شاید بحث تجارت با چین که تافته‌ی جدا بافته‌ی این گروه است، و روسیه که پس از جنگ اوکراین گرفتار سخت‌ترین تحریم‌ها از سوی آمریکا شده است، فرق کند. چین می‌خواهد یوان را ارزی جهان روا کند و تا کنون نیز یوان علاوه بر این که در بانک مرکزی بسیاری از کشورها به عنوان ارز ذخیره نگهداری می‌شود، به سبد صندوق جهانی پول برای حق برداشت ویژه نیز راه یافته است. چین مشتری نفت ایران است. در ایران سرمایه‌گذاری می‌کند و حتی قرارداد ۲۵ ساله‌ی راهبردی با ایران دارد. اما اینها همه بیرون از چارچوب بریکس انجام شده و ربطی به عضویت ایران در بریکس ندارد. ایران و چین برای تجارت با یکدیگر نیازی به گروه بریکس ندارند. بنا بر آن چه گذشت به نظر نمی‌رسد عضویت ایران در بریکس نفع اقتصادی چندانی در کوتاه مدت همراه داشته باشد.

اگر هدف ایران از پیوستن به این گروه دور زدن تحریم‌ها باشد نیز طرح بریکس بی‌چندان نوید‌آمیزی نمی‌دهد. آن‌چه احتمالاً در سالهای پیش رو بهترین گزینه را برای جایگزینی دلار آمریکا فراهم خواهد کرد، یوان چین است. چین یک قدرت نوپدید در عرصه‌های سیاسی، اقتصادی، نظامی و فناوری است و تلاش دارد تا در نظام پولی بین‌الملل، جهانروایی یوان را تثبیت کند. تا کنون چین برای دستیافتن به این هدف گام‌هایی موثر و محتاطانه برداشته است. اما در تحلیل کوتاه مدت نباید جهانروا شدن یوان را با کنار گذاشتن دلار یکی گرفت. چین با بیش از یک تریلیون دلار یکی از بزرگترین خریداران اوراق قرضه‌ی دولت آمریکا است. طبیعتاً کاهش ناگهانی ارزش دلار به سود چین نیست. به نظر نمی‌رسد چین در کوتاه مدت پی‌نابودی هژمونی دلار باشد و این را حتی در بحران سال ۲۰۰۸ نشان داد. هنگام آشفتنی نظام مالی

تمایلی از صنعت لوازم خانگی

در ایران

دومین صنعت بزرگ کشور

محمود قهاری

عضو هیات‌مدیره و سخنگوی انجمن
صنایع لوازم خانگی ایران:

صنعت لوازم خانگی بعد از صنعت خودرو، دومین صنعت بزرگ کشور است و خصوصیتی که دارد این است که تولیدکنندگان این صنعت همگی خصوصی هستند و حمایت‌های دولتی ندارند. به همین دلیل تمام احقاق حقوق‌شان باید توسط خودشان صورت بگیرد. از همین رو باید قدرت پیدا کنند. ما در این دوره بسیار بهتر با مدیران وزارتخانه وزارت صنعت و نمایندگان تعامل داشتیم و سعی کردیم جلسات مستمر داشته باشیم.

۷۵٪

تولیدات
داخلی

محمد طحان‌پور

رئیس اتحادیه فروشندگان
لوازم خانگی از گردش مالی ۸ هزار
میلیارد تومانی لوازم خانگی در
ایران خبر داد و گفت: سهمی بین
۷۰ تا ۷۵ درصد این بازار به
تولیدات داخلی اختصاص دارد.

گردش مالی
میلیارد تومان

۸,۰۰۰

۴۱۸

مشارکت واحد صنعتی
در نمایشگاه بین‌المللی
تخصصی لوازم خانگی
۱۴۰۰

عباس هاشمی

دبیر انجمن صنایع لوازم خانگی ایران:

در انتهای سال ۱۳۹۹ حدود ۲۴۰ واحد تولیدی عضو انجمن بودند که ۴۱ واحد قطعه ساز بودند. اما در پایان سال ۱۴۰۰ اعضای انجمن به ۲۵۲ واحد رسید که ۴۴ تا از این واحدها قطعه سازان هستند. تعداد کل اعضای انجمن نیز ۱۲ درصد رشد داشته است. وی با بیان اینکه انجمن طی ۲۱ سال مداوم نمایشگاه بین‌المللی تخصصی لوازم خانگی برگزار کرده، گفت: در سال ۱۴۰۰ معادل ۴۱۸ واحد صنعتی در نمایشگاه مشارکت داشتند که ۴۱۱ شرکت داخلی و هفت شرکت خارجی بودند.

۱۴۰۰

میلیون دلار
صادرات به
کشورهای همسایه

مصطفی ایمانی پور، کارشناس اقتصادی، با وجود مشکلاتی که در سال‌های اخیر صنایع مختلف با آن دست به گریبان بودند، خوشبختانه در صنعت لوازم خانگی افزایش تولید تداوم داشته و گزارش‌های منابع معتبر در این زمینه نشان می‌دهد، ارتقای سطح کیفی محصولات داخلی به‌طور مستمر در اولویت تولیدکنندگان بوده است.

۳۰۰

میلیون دلار
صادرات لوازم
خانگی و قطعات
سالانه

صادرات لوازم خانگی و قطعات به‌طور متوسط سالانه ۳۰۰ میلیون دلار است. ارزشی این صنعت در سال ۱۴۰۰ معادل ۱/۳ میلیارد دلار بوده است. بنابراین باید به دنبال توازن و بعدتر از مثبت باشیم که نیاز به تعاملات صحیح با دنیا دارد.

فرشید مهربادی کارشناس صنعت لوازم خانگی، شاهد یک بازار حدود ۳۷ میلیارد دلاری محصولات لوازم خانگی در کشورهای همسایه هستیم در حالی که بر اساس آمارهای وزارت صمت صادرات محصولات لوازم خانگی کشور تنها ۱۴۰ میلیون دلار در سال بوده است.

عباس هشتمی

دبیر انجمن صنایع لوازم خانگی ایران: مهم‌ترین مشکل در صنعت لوازم خانگی قیمت‌گذاری دستوری است که چالش‌هایی برای صنعت ایجاد کرده است. وضعیت معیشت مردم بیشتر از ۱۰ درصد مجوز افزایش قیمت نمی‌دهد؛ به دلیل قیمت‌گذاری دستوری، تولیدکنندگان باید قیمت تمام شده را پایین بیاورند، برخی سراغ قطعات ارزان قیمت رفته‌اند که فاجعه است. قیمت‌گذاری دستوری به کاهش تولید، افزایش قیمت، افزایش قاچاق و افت کیفیت منجر می‌شود. علت اینکه برخی کالاهای قاچاق ارزان‌تر از کالاهای تولید داخل شده این است که مسوولیتی پای آن نیست؛ برای مثال مدتی که ارز دولتی به برخی کالاهای اختصاص پیدا می‌کرد، کالاهای اساسی قاچاق و ارزان‌فروشی می‌شد و بعد به جای آن برخی کالاهای قاچاق به کشور وارد و زیر قیمت تولید داخل فروخته می‌شد.

۳/۱

میلیارد دلار
ارزشی در سال
۱۴۰۰

سیدرضا قاضی امین، روس‌ها برای گسترش روابط مشترک به‌ویژه در عرضه‌های خودرو، لوازم خانگی و دارو ابراز علاقه کرده‌اند.

محمد طحان‌پور، نیس اتحادیه فروشندگان لوازم خانگی: در بخش‌های مختلف، کالاهایی با بهترین کیفیت در ایران تولید می‌شود اما در همین شرایط عده‌ای با ایجاد برندهای جعلی بدون پرداخت مالیات و سایر هزینه‌ها کالایی را وارد بازار می‌کنند که کیفیتی بسیار پایین داشته و پس از مدتی از بازار جمع شده و به اسم برند دیگری وارد بازار می‌شود. حتی در برخی موارد برای این کالاهای کتانوگهایی مشابه کتانوگهای خارجی ارائه می‌شود تا خریدار قانع شود که کالای خریداری‌شده خارجی محسوب می‌شود.

اینفوگرافیک: علیرضا تاجیک

حلقه مفقوده بهبود محیط کسب و کار

قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار در سال ۱۳۹۰ مصوب گردیده است. در این قانون ارتباطات بین حاکمیت و بخش خصوصی و تعاونی به درستی شفاف سازی شده است تا با توجه به گفتگوی حاکمیت با بخش خصوصی، نظرات و تجربیات افرادی که مستقیماً در ایجاد و بهبود اقتصاد و اشتغال نقش دارند در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی، قانون‌گذاری و تهیه بخشنامه‌ها، رویه‌ها و دستورالعمل‌های اداری، اعمال و اجرا شود. در طی ۱۱ سال از تصویب قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار و با وجود صدور بخشنامه‌های متعدد تأکیدی در این زمینه، فعالان اقتصادی در بخش خصوصی بر این باورند که بخش زیادی از این قانون که مشتمل بر ۲۹ ماده و نوزده تبصره است، اجرا نشده است.

تجارت، صادرات و واردات در این کشور سرمایه‌گذاری می‌کنند، به عنوان نقشه راه در قالب قانون‌گذاری، بخشنامه‌ها و رویه‌ها بهره‌مند شد. رییس دبیرخانه شورای گفتگو با اشاره به تناقض‌ها در برخی از مواد قانون بهبود محیط کسب و کار می‌گوید: در چارچوب ماده ۲۵ قانون بهبود محیط کسب و کار بین قانون و آئین‌نامه تناقض وجود دارد به نحوی که در ماده ۲۵ تکالیف جدی به فراهم‌کردن آب و برق و گاز برای بنگاه‌های اقتصادی وجود دارد و صرفاً با تصمیم شورای تأمین می‌توان برای یک روز قطع و یک روز تمدید کرد؛ در حالی که آئین‌نامه متناقض با این قانون است و شاید بتوان گفت همین تناقض باعث شده تا شرکت‌های خدمات‌رسان، قراردادهایی را که برای تأمین انرژی با بنگاه‌های اقتصادی دارند اصلاح نکنند و لذا در حالی که قانون‌گذار اقدام نهایی را قطع انرژی و واحدهای تولیدی دانسته، لیکن در اجرا و عمل، اولویت اول برای تأمین انرژی، قطع برق و گاز واحدهای تولیدی است که اکنون اجرا می‌شود و در واقع از ظرفیت‌های موجود نمی‌توان استفاده کرد.

مکلف شدن دستگاه‌های اجرایی به شفاف‌سازی

اخیراً در دولت سیزدهم هم بار دیگر، معاون حقوقی رئیس‌جمهوری با صدور و ابلاغ بخشنامه‌ای، تمامی وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی را به شفاف‌سازی و اطلاع‌رسانی به موقع هرگونه تغییر در رویه‌های اقتصادی و پیش‌نویس آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مرتبط با محیط کسب و کار، مکلف کرد. در این بخشنامه با اشاره به اجرای مواد (۲۴) و (۳۰) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، دستگاه‌های اجرایی از تغییر ناگهانی و بدون اطلاع‌رسانی قبلی مقررات و رویه‌های اقتصادی، منع و مکلف شده‌اند تا هرگونه تغییر سیاست‌ها و مقررات اقتصادی را به صورت شفاف از طریق رسانه‌های گروهی و تشکل‌های اقتصادی مرتبط، به اطلاع عموم برسانند. در بخشنامه معاون حقوقی رئیس‌جمهور آمده است: «پیش‌نویس آیین‌نامه، دستورالعمل یا بخشنامه‌ها باید یک هفته پیش از صدور، از طریق بارگذاری در تارنمای وزارتخانه یا دستگاه صادر کننده، به اطلاع فعالان اقتصادی برسد تا فرصت لازم برای اعلام نظرات فعالان اقتصادی و تشکل‌ها پیرامون دستورالعمل یا بخشنامه صادر شده، وجود داشته باشد». همچنین بر اساس این بخشنامه، «دستگاه‌های اجرایی مکلفند هرگونه آیین‌نامه، دستورالعمل یا بخشنامه خود مرتبط با محیط کسب و کار را بلافاصله در پایگاه اطلاعات قوانین و مقررات مرتبط

گفتمان بین بخش خصوصی و تعاونی با حاکمیت

به گفته علی اکبر لبافی، رییس دبیرخانه شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی، قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار یک قانون مترقی است که هدف آن بهره‌مندی از نظرات بخش خصوصی و تعاونی در تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازهای اقتصادی است تا با تسهیلگری در امور اقتصادی و شناسایی قوانین مخمل کسب و کار، پیشنهادات اصلاحی خود را به حاکمیت، دولت و مجلس ارائه دهند.

لبافی می‌افزاید: اهداف کلان در شکل‌گیری این قانون در واقع گفت‌وگان بین بخش خصوصی و تعاونی با حاکمیت برای کمک به ساختن کشور و رفع موانع حوزه‌های سرمایه‌گذاری و اشتغال است، اما باید اذعان کرد که پس از گذشت بیش از یک دهه از تصویب این قانون، بخش عمده آن اجرا نشده و اشکالاتی در آن وجود دارد که باید اصلاح گردد.

وی معتقد است یکی از اشکالات اجرای این قانون این است که شاید هنوز دست اندرکاران به بلوغی که بتوانند در حوزه اقتصادی با یکدیگر گفتگو و تعامل کنند، نرسیده‌اند تا بتوان از تجربیات اجرایی کسانی که میلیاردها تومان در حوزه

با محیط کسب و کار معاونت حقوقی رئیس‌جمهور، ثبت کنند و به اطلاع عموم برسانند. مفاد بخشنامه فوق هم از سوی کارشناسان و فعالان اقتصادی مورد انتقاد قرار گرفته است. آنها معتقدند فرصت یک هفته‌ای برای اعلام نظرات در باره پیش‌نویس آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل و بخشنامه‌ها، زمان کوتاهی است. از طرفی آنان بر این باورند که در شرایط کنونی ما کمبود قوانین و مقررات نداریم، بلکه مشکل ما ضمانت اجرایی قوانین است.

نبود ضمانت تنبیهی در بخشنامه‌ها!

لبافی با اشاره به اینکه نظرات بخش خصوصی در صدور همه بخشنامه‌ها لحاظ نمی‌گردد، تاکید می‌کند: ضوابط، بخشنامه‌ها و مقررات برگرفته از نظرات تشکل‌های بخش خصوصی در ماده ۲ و ۳ قانون بهبود کسب و کار و ماده ۶۰ قانون رفع موانع تولید تکلیف شده؛ اما لحاظ کردن نظرات به صورت موردی اتفاق می‌افتد؛ بنابراین حلقه مفقوده اجرای مواد ۲ و ۳ قانون بهبود محیط کسب و کار و ماده ۶۰ قانون رفع موانع تولید، ضمانت اجرایی آن است! لبافی با اشاره به اینکه این قانون تکلیف اجرایی دارد، اما ضمانت تنبیهی ندارد، می‌افزاید: مشخص نشده اگر این قانون در دستگاه‌های اجرایی، اجرا نشود چه جریمه‌ای برای آن دستگاه باید در نظر گرفت؟ همچنین در خصوص تغییر قانون، اگر از بخش خصوصی نظرخواهی نشد و تغییر انجام گرفت و خسارت به‌بار آورد، این خسارت را کدام ارگان یا دستگاه باید بپردازد؟ این موضوع مهمی است که تا کنون به آن پرداخته نشده است.

لبافی در خصوص اطلاع رسانی قوانین و قواعد از طریق وبسایت به نحوی که برای همگان قابل رویت باشد، می‌گوید: بخشنامه‌ای به منظور جلوگیری از رانت اطلاعاتی و ایجاد تبعیضات در تنظیم قراردادها که بعضاً ممکن است به وجود آید، صادر شده است. پیش از این مقاومت‌های جدی در این حوزه وجود داشت و در بخشنامه‌ها، رویه‌ها و قراردادها شفاف‌سازی وجود نداشت و دسترسی عموم به آنها امکان‌پذیر نبود. رییس دبیرخانه شورای گفتگو خبر می‌دهد که با ابلاغ بخشنامه جدید فعلاً موردی از مراجعه تشکل‌ها مبنی بر عدم دسترسی به

اطلاعات لازم، مشاهده نشده است.

لبافی می‌افزاید: برای مثال پیش از این در خصوص قراردادهای بنگاه‌های اقتصادی با بانک‌ها برای دریافت تسهیلات، نسخه‌ای از قرارداد در اختیار شرکت قرار نمی‌گرفت. اما اکنون این قرارداد در اختیار شرکت هم قرار می‌گیرد و کسی در این خصوص مدعی نیست.

بی توجهی مجلس به حوزه اقتصادی و کسب و کار

احمد اثنی عشری، رییس کمیسیون مالیات، کار و تامین اجتماعی اتاق خراسان رضوی هم با اشاره به اجرای قانون بهبود محیط کسب و کار می‌گوید: با وجود تلاش مقامات استانی در بهبود فضای کسب و کار، ضوابط و مقررات بخشنامه‌هایی که در کل کشور صادر شده است، دست مدیران استانی را بسته است و مشکلاتی که در حوزه مالیات و تامین اجتماعی وجود دارد ناشی از بخشنامه‌هایی است که در مرکز صادر می‌شود. اثنی عشری خاطر نشان می‌کند: در جلسات مختلف که در سطح استان مانند کمیسیون‌های اتاق بازرگانی، شورای گفتگو، ستاد تسهیل ... تشکل‌ها حضور دارند و در گفتگوها پیشنهادهای ارائه می‌گردد که به تهران هم منعکس می‌شود، اما تصمیم‌گیری در مرکز به کندی صورت می‌گیرد.

وی معتقد است: متأسفانه مسوولان متناسب با شرایط برنامه‌ریزی نمی‌کنند و برای حل مشکلات موجود به مسئله اصلی که در واقع اصلاح زیرساخت‌ها است، توجه ندارند. اثنی عشری تصریح می‌کند: سال‌ها است که در حوزه کمبود برق و گاز مشکل داریم و برای حل این مشکل، واحدهای صنعتی را تعطیل می‌کنند و با وجود اینکه در قانون بهبود محیط کسب و کار تاکید شده تا خسارت ناشی از این قطع برق و گاز در بخش صنعت باید از سوی دولت پرداخت شود، اما تا کنون بابت این خسارت‌ها ریالی پرداخت نشده است و در واقع از بخش صنعت توقع دارند تا مشکلات را خودشان برطرف کنند، تا سایر بخش‌های جامعه آسیب نبینند.

تشدید فشارهای مالیاتی بر کسب و کارها

به گفته رییس کمیسیون مالیات، کار و تامین اجتماعی اتاق خراسان رضوی با توجه به کاهش شدید درآمدهای نفتی و همچنین اعمال تحریم‌ها، فشارهای مالیاتی بسیاری بر کسب و کارها وارد شده به نحوی که انگیزه برای ادامه فعالیت در بسیاری از کسب و کارها کاهش یافته است و مردم به سرمایه‌گذاری در سایر فعالیت‌ها که مالیات کمتری برای آن تعیین می‌شود، رغبت بیشتری نشان می‌دهند.

اثنی عشری با اشاره به معافیت مالیاتی بخش اقتصادی دولت، اذعان دارد با توجه به اینکه بخش بزرگی از اقتصاد دولتی از مالیات معاف هستند، این موضوع رقابت را در کارخانه‌های وابسته به دولت و بخش خصوصی ناسالم کرده است.

وی معتقد است در بخش کار، دستمزدها هیچ ارتباطی با بهره‌وری ندارد و کارفرما باید رقمی را که هر ساله تعیین می‌شود، تقبل و پرداخت کند. در حالی که کارکنان بابت وقتی که در محیط کار صرف می‌کنند، حقوق می‌گیرند که ربطی به بهره‌وری ندارد. اثنی عشری با انتقاد از وضع قوانین و دستورالعمل‌ها بدون مشورت با بخش خصوصی تصریح می‌کند: مشکلات زیادی در بخش تامین اجتماعی و کار و مالیات وجود دارد و هر روزه بخشنامه‌ها، دستورالعمل و مصوبه‌های سازمان‌های مختلف نیاز به پیگیری‌های بخش خصوصی و فعالان اقتصادی دارد که فرآیند لغو هر یک از آنها در دیوان، چندین ماه یا سال به طول می‌انجامد. اثنی عشری با تاکید بر اینکه در تدوین بخشنامه و دستورالعمل‌ها باید از مشارکت بخش خصوصی و حضور قضات برای رعایت نکات حقوقی و قضایی استفاده شود، اظهار می‌کند: متأسفانه این بخشنامه‌ها پشت درهای بسته نوشته و صادر می‌شود و مقامات استانی هم چاره‌ای جز اجرا ندارند و انعکاس مشکلات هم نتیجه‌ای به همراه ندارد. وی معتقد است دولت برای کاهش تورم باید اهتمام جدی داشته باشد و در این راستا برای بهبود فضای کسب و کار، دخالت دولت در نظام توزیع و قیمت‌گذاری باید کاهش یابد تا قدرت خرید مردم بالا برود. زیرا کاهش قدرت خرید مردم بنگاه‌های اقتصادی را متضرر می‌کند.

وضعیت صادرات گیاهان دارویی

کشورمان ظرفیت بسیار زیادی برای تولید گیاهان دارویی دارد به طوری که ۱۱ اقلیم از ۱۳ اقلیم جهانی در ایران وجود دارد، ۳۰۰ روز در سال آفتاب به طور مداوم بر گیاهان می‌تابد و تنوع گیاهان دارویی نیز با وجود ۸ هزار و ۵۰۰ گیاه دارویی در کشور بسیار بالاست و ایران جزو بهترین کشورهای جهان از این لحاظ محسوب می‌شود. با این حال در سال جاری ۲۸۰ هزار هکتار از اراضی کشور به کشت گیاهان دارویی اختصاص یافت و میانگین عملکرد تولید گیاهان دارویی ۳۶۰ هزار تن بوده است. هم‌اکنون ایران ۷۰ درصد تولید گل محمدی و ۹۰ درصد تولید زعفران جهان را در اختیار دارد، در تولید زیره هم پس از هندوستان کشور دوم تولید کننده این محصول ارزشمند هستیم

میزان صادرات گیاهان دارویی

گیاهان دارویی کشورمان به ۶۰ کشور دنیا صادر می‌شود که مهم‌ترین این گیاهان صادراتی زعفران، گل محمدی، گل رنگ، موسیر، سیر، عناب، زرشک، آویشن، زیره سبز و گشنیز است. در این خصوص حسین زینلی، مجری طرح گیاهان دارویی وزارت کشاورزی گفت: مطابق آمار از نظر وزنی بیش از ۷۰ درصد از تولیدات گیاهان دارویی در داخل کشور مصرف و ۳۰ درصد آن صادر می‌شود. البته زعفران را باید از این اصل مستثنی کرد چرا که ۸۰ درصد زعفران صادر و ۲۰ درصد آن مصرف داخلی دارد.

اعتبار ۲۶ میلیون دلاری دولت سیزدهم برای راه اندازی بزرگترین پالایشگاه گیاهان دارویی در خاورمیانه

در این خصوص محمدمهدی برومندی، معاون زراعت وزیر جهاد کشاورزی اظهار کرد: در حال حاضر ۲۶۰ هزار هکتار کشت گیاهان دارویی در کشور وجود دارد که حدود ۴۰۰ هزار تن تولید این محصولات است. برومندی با اشاره به اینکه این صنعت در دنیا ۲۲۰ میلیارد دلار گردش مالی دارد، تصریح کرد: سهم کشور ما از این صنعت ۴۵۰ میلیون دلار است. وی با بیان اینکه توسعه کشت گیاهان دارویی در کشور را دنبال می‌کنیم، یادآور شد: به دنبال افزایش تولید، افزایش صادرات و فرآوری محصولات هستیم. معاون وزیر در امور باغبانی همچنین از ایجاد پالایشگاه گیاهان دارویی در کشور، خبر داد و گفت: در دهه فجر پالایشگاه گیاهان دارویی در کاشمر به بهره‌برداری می‌رسد که حجم سرمایه‌گذاری این پروژه ۲۶ میلیون یورو است. وی با بیان اینکه توسعه، تحقیقات، پژوهش و آموزش در حوزه گیاهان دارویی باید در کنار فناوری ظاهر شود، یادآور شد: باید برای هر گیاه دارویی یک کمپانی دانش‌بنیان داشته باشیم.

کشت قراردادی گیاهان دارویی پایانی بر جولان دلالان حسین زینلی، مجری طرح گیاهان دارویی وزارت جهاد کشاورزی در گفت‌وگو با «ایران» اظهار کرد: طی ۴ سال گذشته، مدیریت بازار گیاهان دارویی در اولویت کاری این وزارتخانه قرار گرفته است تا تولیدکنندگان این محصولات با مشکلی روبه‌رو نشوند. وی افزود: برای اینکه بتوانیم در دنیا حرفی برای گفتن داشته باشیم باید به سمت توسعه گیاهان دارویی بومی کشورمان حرکت کنیم این در حالی است که تا پیش از این

توسعه کشت گیاهان دارویی یکی از برنامه‌های وزارت جهاد کشاورزی در دولت سیزدهم است به طوری که این وزارتخانه با حمایت از کشاورزان و تخصیص بودجه ۲۶ میلیون یورویی برای احداث بزرگترین پالایشگاه گیاهان دارویی در خاورمیانه به دنبال تحقق این امر است.

گیاهان دارویی علاوه بر کاربرد آن در تولید داروها، دارای کاربردهای صنعتی نیز هستند و هر ساله ارزآوری بالایی برای کشورهای تولیدکننده این محصولات به دنبال دارند به طوری که ساداتی نژاد، وزیر جهاد کشاورزی معتقد است گیاهان دارویی می‌توانند تا ۲ درصد GDP کشور را از آن خود کنند. طی سال‌های گذشته به طوری متوسط ایران با صادرات ۴۵۰ تا ۷۰۰ میلیون دلار گیاهان دارویی سهمی نیم درصدی از بازار ۲۲۰ میلیارد دلاری گیاهان دارویی در جهان داشته است، بازاری که به اعتقاد بانک جهانی تا سال ۲۰۵۰ ارزش آن به بیش از ۵ هزار میلیارد دلار خواهد رسید. در سال ۲۰۲۰ نیز حدود ۱۰ درصد از میزان تجارت جهانی محصولات کشاورزی به گیاهان دارویی اختصاص داشته است به همین دلیل طی سالیان گذشته کشورهای مطرح دنیا تمایل زیادی برای سرمایه‌گذاری در واردات و صادرات گیاهان دارویی داشته و ایران می‌تواند این فرصت را غنیمت شمرده و گیاهان متنوع دارویی خود و فرآورده‌های آن را با دیپلماسی اقتصادی مناسب صادر کند تا از این طریق ارزآوری بخش کشاورزی بیشتر شده و کشاورزان نیز از این امر منتفع شوند.

میزان تولید گیاهان دارویی در کشور میزان تولید گیاهان دارویی در کشور

مستولان و کشاورزان صرفاً به زعفران، زیره سبز و گل محمدی توجه داشتند و از دیگر گیاهان دارویی غافل بودند. مجری طرح گیاهان دارویی وزارت جهاد کشاورزی گفت: دولت قبل صرفاً به تولید گیاهان دارویی توجه داشت و به زنجیره تولید، فرآورده‌ها و صادرات این محصولات بی توجه بود و از بخش خصوصی توجهی نداشت. زینعلی تصریح کرد: طی سه سال اخیر به دلیل شیوع بیماری کرونا میزان مصرف گیاهان دارویی در کشورمان بشدت افزایش پیدا کرده است که همین امر سبب شده میزان صادرات گیاهان دارویی کاهش یابد. وی افزود: وزارت جهاد کشاورزی به دنبال کشت قراردادی گیاهان دارویی است تا هم سود بیشتری از این طریق عاید کشاورزان شود و هم دلالان نتوانند با قیمت بسیار ارزانی این محصولات را خریداری کنند. مجری طرح گیاهان دارویی وزارت جهاد کشاورزی در بخش دیگری از سخنان خود گفت: وزارت جهاد کشاورزی همچنین به دنبال ایجاد بارانداز گیاهان دارویی در سراسر کشور است به طوری که با راه‌اندازی آن انتظار می‌رود گیاهان دارویی را با قیمت مناسب خریداری و برحسب نیاز تجار، بازار و صنایع تبدیلی کشت گیاهان دارویی را به کشاورزان پیشنهاد دهد. وی افزود: این باراندازها علاوه بر کشت، مدیریت کشت را نیز برعهده گرفته تا براساس آخرین الگوهای جهانی کشت گیاهان دارویی را در دستور کار قرار دهد.

جایگزینی کشت گیاهان دارویی به جای گیاهان آب بر

سید جواد ساداتی‌نژاد، وزیر جهاد کشاورزی با اشاره به راه‌اندازی دفتر گیاهان دارویی در معاونت باغبانی وزارت جهاد کشاورزی افزود: طب سنتی و گیاهان دارویی یک رشته بین حوزه‌های است که در آن نهادهایی همچون وزارت جهاد کشاورزی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت علوم، معاونت علمی و فناوری در حوزه گیاهان دارویی می‌توانند نقش آفرینی کنند. وی افزود: حوزه گیاهان دارویی در جهان از ظرفیت بالایی در اشتغال برخوردار است و در

ایران نیز بیش از ۲۰۰۰ گونه گیاهی وجود دارد که در مورد برخی آنها نتوانستیم روی بذرهاشان کاری انجام دهیم ولی بخش زیادی از مراتع کشور رها شده، بستر مناسبی برای کشت گیاهان دارویی است. ساداتی‌نژاد مشکل اصلی کشور در حوزه گیاهان دارویی را ایجاد زنجیره ارزش در این حوزه ذکر کرد و ادامه داد: ما باید تمرکز خود را بر این حوزه قرار دهیم تا بتوانیم به ارزش افزوده بالایی در این حوزه برسیم، بر این اساس در سال جاری برای بخش خصوصی مجوز (به منظور راه‌اندازی پالایش گیاهان دارویی) صادر کردیم. وزیر جهاد کشاورزی با اشاره به اقدامات اخیر جهاد کشاورزی در حوزه گیاهان دارویی گفت: ما توانستیم طی یک سال اخیر میزان اراضی زیر کشت گیاهان دارویی را از ۲۵۰ هزار هکتار به ۲۸۰ هزار هکتار برسانیم. این نشان می‌دهد کشت گیاهان دارویی طی یک سال ۱۰ درصد افزایش داشته است. وی جایگزینی کشت گیاهان دارویی به جای گیاهان آب بر را از دیگر اقدامات این وزارتخانه دانست و ادامه داد: در برخی از اقالیم کشور کشت گیاهان دارویی جایگزین کشت گونه‌های گیاهی غیر اقتصادی و آب‌بر می‌شود.

ساداتی‌نژاد با بیان اینکه وزارت جهاد کشاورزی عزم خود را جزم کرده که از الگوهای کشت گیاهان دارویی حمایت کند، گفت: یکی از این الگوها، کشت قراردادی است که از سال آینده اجرایی می‌شود. وی در این باره توضیح داد: یکی از موضوعات محوری در انتخاب نوع کشت، مشتری است و به همین دلیل است که کشاورزان به سراغ کشت گیاهان دارویی نمی‌روند، ولی با اجرایی‌سازی روش کشت قراردادی، کشاورزان از ابتدا مشتری برای تولید گیاهان دارویی خواهند داشت. وی با بیان اینکه اجرای این روش نیاز به آموزش و ترویج دارد، اظهار کرد: کشت قراردادی از غلات و گندم آغاز شده و قرار است آن را برای توسعه کشت گیاهان دارویی توسعه دهیم. وزیر جهاد کشاورزی خاطر نشان کرد: کشت قراردادی موضوعی به شدت راهبردی در حوزه گیاهان دارویی محسوب می‌شود که می‌تواند بواسطه دانش بنیان‌ها توسعه یابد. ساداتی‌نژاد ادامه داد: بررسی‌ها نشان می‌دهد گیاهان دارویی می‌توانند تا ۲ درصد GDP کشور را از آن خود کنند و این دورنمای خوبی در صنعت، محسوب می‌شود. وی تأکید کرد: نقش شرکت‌های دانش بنیان در این زمینه مؤثر است و می‌تواند در سلامت کشور اثرگذار باشد، به طوری که توجه به آنها می‌تواند از خام فروشی که بالای جان کشورمان است جلوگیری کند.

دارا بودن ۱۸۰۰ گونه اختصاصی گیاهان دارویی در کشور

سرپرست معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری با بیان اینکه از ۲۵۰۰ گیاه دارویی، ۱۸۰۰ گونه آن به ایران اختصاص دارد، گفت: متأسفانه با وجود این فرصت‌های توان‌افزایی که موجود است، حجم صادرات گیاهان دارویی ما ۷۰۰ میلیون دلار است. روح‌الله دهقانی فیروز آبادی با بیان اینکه نیمی از حجم صادرات ۷۰۰ میلیون دلاری کشور مربوط به زعفران می‌شود، یادآور شد: این عدد به نسبت ۱۵۰ میلیون دلار گردش مالی این صنعت در دنیا، عدد کمی است. کشوری که ۱۸۰۰ گونه گیاهی مختص به خود با سابقه طولانی که در این حوزه دارد و دانش در آن نهادینه شده است، سهم آن از بازار جهانی گیاهان دارویی قطعاً بیشتر است. وی یادآور شد: طبق سند مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی پیش‌بینی می‌شود که حداقل ۳ میلیارد دلار ظرفیت (در کشور) در این حوزه وجود داشته باشد و اگر ظرفیت‌های زنجیره ارزش را از تولید محصول، فرآوری و محصولات جانبی و تجهیزات پزشکی به آن اضافه کنیم، پتانسیل ۱۵ میلیارد دلاری وجود دارد.

دهقانی با تأکید بر اینکه این حوزه آینده روشنی دارد، اظهار کرد: در این راستا بزرگترین اقدام حمایتی برای شرکت‌های دانش بنیان تولید کننده گیاهان دارویی، بازارسازی است که ما می‌توانیم در این قالب بازارهای داخلی و خارجی را برای آنها توسعه دهیم و همچنین نیاز است برای این بازار تسهیلگری کنیم.

سهم شبکه‌های اجتماعی از تجارت الکترونیک

فعالان کسب و کارهای اینترنتی برای تبلیغ و فروش کالا و خدمات خود، از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند. نکته قابل تامل اینکه، از بین ۴۰۰ هزار کسب و کار خرد متعلق به مردم، ۵۰ درصد از آنها تنها ۱ تا ۴ سال عمر دارند. این موارد نشان می‌دهد در کشوری که رقم استهلاك سرمایه از تشکیل سرمایه پیشی گرفته، سیاستگذار باید در مواجهه با اینترنت، بیش از اقدامات سلبی، مراقب ورشکستگی بسیاری از کسب و کارها هم باشد.

رتبه ۷۹ کشور در شاخص آمادگی شبکه

برنامه ریزی برای رشد و توسعه تجارت الکترونیکی نیاز به آن دارد که اولاً وضعیت شبکه ارتباطی و فناوری اطلاعاتی پاسخگوی نیاز فعلی باشد و دوم آنکه برنامه ریزی و پیش‌بینی درستی از نیاز به سرمایه گذاری در این بخش انجام گیرد. یکی از این شاخص‌ها شاخص آمادگی شبکه است که به سنجش ظرفیت کشورها در به کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات به منظور افزایش رقابت و رفاه مردم می‌پردازد. براساس آخرین گزارش جهانی که در سال ۲۰۲۱ ارائه شده، ایران با کسب امتیاز ۴۶٫۲۹ (از ۱۰۰) و بدون تغییر نسبت به رتبه سال قبل، همچنان رتبه ۷۹ را در بین ۱۳۴ کشور جهان داشته است. کشور هلند با کسب امتیاز ۸۲٫۰۶ جایگاه نخست را در این شاخص از آن خود کرده و سنگاپور نیز با امتیاز ۸۰٫۰۱ رتبه نخست را در بین کشورهای آسیا و اقیانوسیه دارد. همچنین در میان کشورهای عربی امارات متحده با کسب امتیاز ۶۳٫۹۲ مقام نخست را میان کشورهای عربی کسب نموده است.

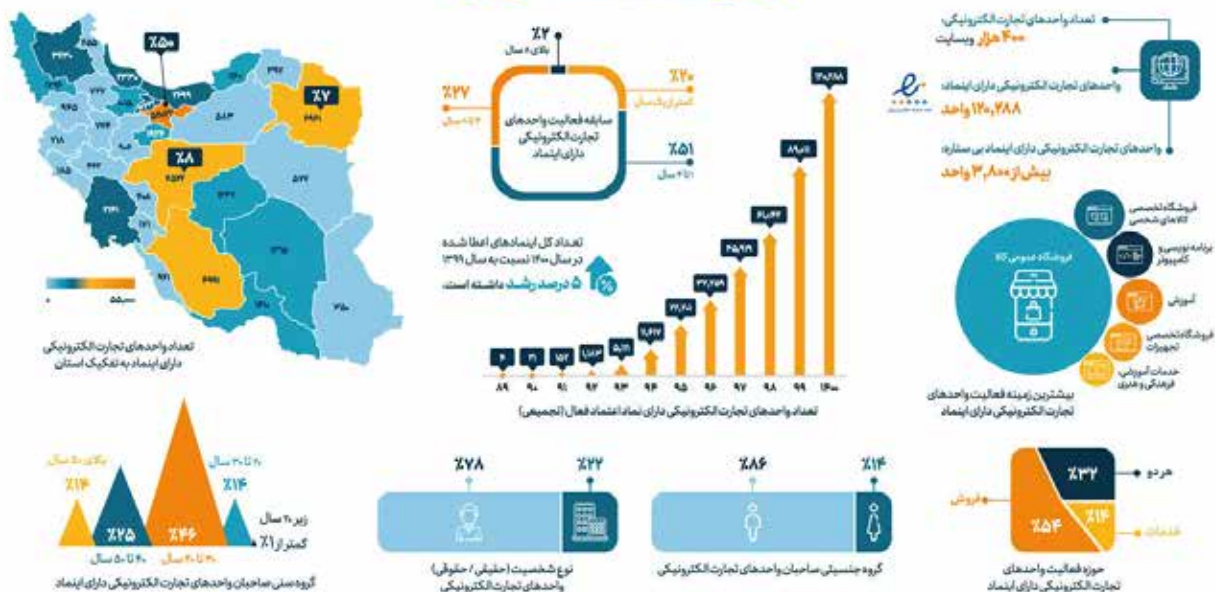
ضریب نفوذ تلفن همراه و شبکه‌های اجتماعی

یکی از شاخص‌هایی که در بررسی وضعیت تجارت الکترونیک می‌توان بررسی کرد، ضریب نفوذ تلفن همراه است؛ چراکه با بررسی این شاخص ظرفیت رشد و توسعه تجارت الکترونیک هر کشور در استفاده از تجارت الکترونیکی موبایل و استفاده از اپلیکیشن‌های مرتبط با آن تا حد زیادی روشن می‌شود. روش محاسبه این شاخص نیز براساس تعداد کاربران تلفن همراه هوشمند به کل جمعیت بوده که براساس آمار جهانی منتشره در سال ۲۰۲۱، با تعداد ۵۷٫۱۹ کاربر تلفن هوشمند، رتبه ایران با ۳ پله ارتقا به جایگاه دوازدهم دنیا و ضریب نفوذ ۶۸ درصدی رسید. براساس گزارش جهانی منتشرشده، تعداد کاربران فعال شبکه‌های اجتماعی ایران در سال ۲۰۲۱، حدود ۴۷٫۷ میلیون نفر بوده است که حکایت از ضریب نفوذ ۵۵٫۸ درصدی در جامعه دارد. این مقدار در دنیا نیز با در نظر گرفتن جمعیت ۴٫۶ میلیارد نفری کاربران فعال در شبکه‌های اجتماعی به ۵۸٫۴ درصد می‌رسد.

روند استفاده از اینترنت طی سالیان اخیر در دنیا و ایران با رشد همراه بود. اما شیوع ویروس کرونا و لزوم رعایت فاصله گذاری و عدم ورود به مراکز پرجمعیت باعث آن شد که نه تنها استفاده از اینترنت به عنوان ابزار ارتباطی رشد بیشتری را تجربه کند بلکه استفاده از خدماتی همچون خرید کالا و استفاده از خدمات کسب و کارهای مجازی نیز وارد دوره جدیدی از حیات خود شد. چنانکه ارزش مالی تجارت الکترونیکی در دنیا در سال ۲۰۲۱ به نسبت سال ۲۰۲۰ با رشدی حدود ۱۷ درصدی به حدود ۵ هزار میلیارد دلار رسید. براساس گزارش آنگتاد در سال ۲۰۱۹، جایگاه ایران در حوزه تجارت الکترونیکی از میان ۱۵۲ کشور، با ۷ پله رشد نسبت به سال‌های قبل به رتبه ۴۲ رسید. اما گزارش اخیر مرکز توسعه تجارت الکترونیکی (زیر نظر وزارت صمت) نیز آمار قابل تاملی دارد؛ از جمله اینکه گردش مالی کسب و کارهای اینترنتی ایران در سال گذشته به رقم ۱۲۰۰ هزار میلیارد تومان رسیده است. برای تصور درستی این رقم کافی است بدانیم این رقم را اگر بین ۸۴ میلیون ایرانی تقسیم کنیم به هر ایرانی حدود ۱۵ میلیون تومان می‌رسد. با این حال، طی دو سال اخیر با مطرح شدن طرح صیانت از فضای مجازی، کسب و کارهای این حوزه حسابی ترسیده‌اند. این ترس بی‌دلیل نیست؛ چراکه طبق گزارش مرکز توسعه تجارت الکترونیکی کشور، ۸۰ درصد از

عملکرد تجارت الکترونیکی

۱۰۰ عدد و ۱۰۰ میلیون تومان باشد و این موضوع به صورت سیستمی کنترل می‌شود و در صورت عبور کسب و کار خرد از سطح تعیین شده، کسب و کار موظف است ظرف ۱۰ روز نسبت به طی مراحل کامل اعطای اینماد و دریافت اینماد ستاره دار اقدام نماید. از طرفی سهم دامنه های دارای تراکنش بیش از سقف مجاز از کل دامنه های رد نشان می‌دهد کمتر از یک درصد کسب و کارها از سطح فعالیت مجاز عبور کرده‌اند که بسیار کمتر از برآورد اولیه بوده و به‌خوبی نشان‌دهنده طراحی بسیار مناسب اینماد بدون ستاره و فعالیت در راستای قانون تعریف‌شده برای کسب و کارهای خرد است.

گردش مالی ۱۲۰۰ هزار میلیارد تومانی کسب و کارهای اینترنتی

ارزش کل گردش مالی تجارت الکترونیکی کشور در سال ۱۴۰۰ در مقایسه با سال ۱۳۹۹ با رشد ۱۳ درصدی از حدود ۱۱۰۰ هزار میلیارد تومان به بیش از ۱۲۰۰ هزار میلیارد تومان رسیده که از جمع مبالغ تراکنش های خرید از طریق درگاه پرداخت اینترنتی و مبالغ پرداختی در محل و سایر روش های پرداخت نظیر کارت به کارت، واریز به حساب و... حاصل شد. در این میان سهم پرداخت از درگاه های اینترنتی با حجم ۸۶۶ هزار میلیارد تومان، ۷۰ درصد از کل ارزش تجارت الکترونیکی در مقابل سهم ۳۰ درصدی از سایر روش های پرداخت بوده و متوسط مبلغ تراکنش های تجارت الکترونیکی در سال ۱۴۰۰ برابر با ۳۴۳ هزار تومان برآورد شده که این میزان با سال قبل حدوداً برابر است.

فعالیت ۹۴ درصد کسب و کارهای اینترنتی با سرمایه شخصی

طبق گزارش سال ۱۴۰۰، حدود ۹۴ درصد از واحدهای تجارت الکترونیکی از روش سرمایه گذاری شخصی برای شروع و توسعه کسب و کار خود استفاده کرده‌اند که این میزان نسبت به سال گذشته حدود ۲ درصد رشد داشته است. استفاده از روش سرمایه‌گذاری های شرکتی نظیر شتاب دهنده‌ها، جمع‌سپاری مالی و سرمایه‌گذاری دولتی به ترتیب با سهم ۳، ۲ و ۱ درصدی سایر روش های جذب سرمایه هستند.

سهم ۸۰ درصدی شبکه های اجتماعی در تبلیغ و فروش

مطابق با تحقیق به‌دست آمده در میان روش هایی که کسب و کارهای مجازی در ارائه کالا و خدمات خود استفاده می‌کنند، ۸۰ درصد از کسب و کارهای مجازی علاوه بر وب سایت خود، به شبکه های اجتماعی برای ارائه کالا و خدمات خود تکیه دارند. از طرفی در میان شبکه های اجتماعی، اینستاگرام در میان ۸۴ درصد از کسب و کارها مورد استفاده قرار می‌گیرد. بعد از اینستاگرام، واتساپ و تلگرام با سهم های ۴۹ و ۳۲ درصدی در استفاده کسب و کارهای مورد بررسی قرار گرفته اند. پس از شبکه

۴۰۰ هزار کسب و کارهای مجازی

تعداد کلی کسب و کارهای مجازی حدود ۴۰۰ هزار واحد برآورد شده است که از این میان، حدود ۳۰ درصد یعنی بیش از ۱۲۰ هزار عدد از آنها اینماد دریافت کرده‌اند. از سال ۸۹ بود که اینماد به بررسی کسب و کارهای اینترنتی هم پرداخت و از لحاظ مجوزهای قانونی و احراز هویت قانونی این روند را ادامه داده است. همچنین پراکندگی جغرافیایی کسب و کارهای الکترونیکی دارای اینماد فعال در سال ۱۴۰۰ نشان می‌دهد استان تهران با بیش از ۵۲ هزار کسب و کار دارای اینماد و سهم ۵۰ درصدی در رتبه اول بین استان‌های کشور قرار دارد و پس از آن استان های اصفهان، خراسان رضوی، فارس و آذربایجان شرقی قرار دارند.

کسب و کارهای خرد

اینماد بدون ستاره فرآیند ساده‌شده اعطای اینماد برای کسب و کارهای خرد است که به عنوان اولین تجربه مجوز ثبت محور در کشور، صرفاً با احراز هویت و دامنه عملیاتی شده و ظرف چند دقیقه قابل دریافت است. البته به منظور مدیریت ریسک ناشی از عدم انجام احرازهای دیگر در فرآیند اصلی اینماد و جلوگیری از بروز تخلفات و کلاه برداری های گسترده، کسب و کار خرد به گونه ای تعریف شده که تعداد و مجموع مبلغ تراکنش های آن در ماه به ترتیب کمتر از

شخصیت حقوقی اقدام به اخذ اینماد کرده‌اند.

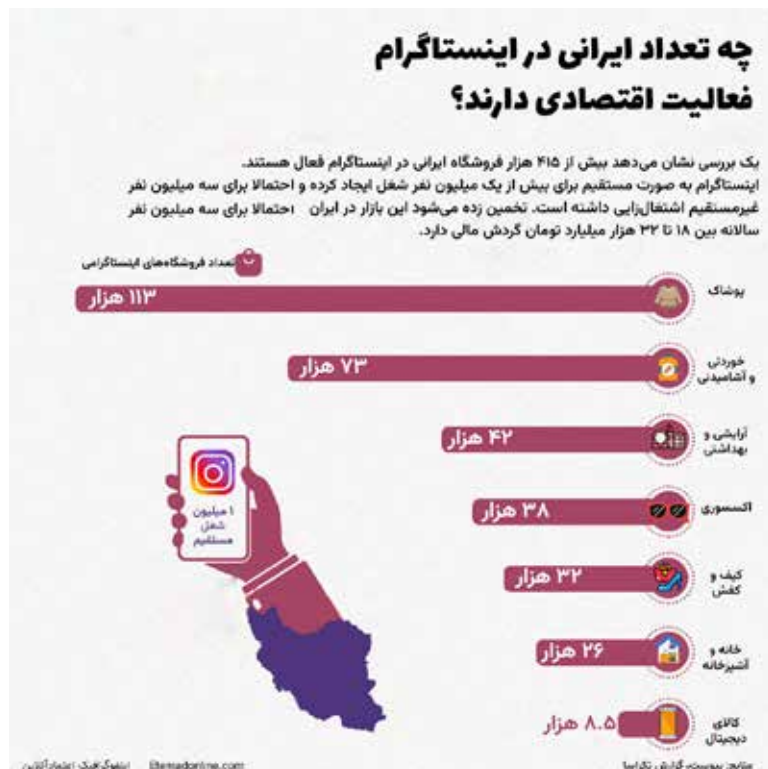
ترس کسب و کارها از صیانت

جمعیت جوان و اشتیاق برای فعالیت اقتصادی در محیط‌های جدید از جمله فضای مجازی و همچنین زیرساخت قابل قبول رشد تجارت الکترونیکی از جمله رشد ۱۳ درصدی ضریب نفوذ اینترنت نسبت به سال ۱۳۹۹ و رسیدن به عدد ۱۲۷ درصد که بالاتر از میانگین جهانی و منطقه‌ای است نشان می‌دهد رشد این بخش در اقتصاد کشور علی‌رغم جهش طی شیوع بیماری کرونا، باز هم می‌تواند ادامه داشته باشد. خصوصاً آنکه بیش از ۵۰ درصد از واحدهای الکترونیکی فعال در کشور بین ۱ تا ۴ سال سابقه فعالیت داشته و نیاز به فضای اطمینان اقتصادی و اجتماعی و تسهیل‌گری بیش از پیش برای حضور و گسترش فعالیت‌شان حیاتی است. از این رو طرح مباحثی از قبیل طرح صیانت و پیگیری آن از کانال‌های مختلف نظیر مجلس و شوراهای مربوط به فضای مجازی و همچنین ایجاد محدودیت یا سخت کردن امکان دسترسی به بسترهای ارتباطی نظیر شبکه‌های اجتماعی از مواردی است که می‌تواند پا بر مسیر تنفس اقتصادی بیش از ۴۰۰ هزار کسب و کار خرد متعلق به مردم بنهد. کسب و کارهایی که بیش از ۹۰ درصد از آن‌ها از محل سرمایه شخصی مردم پا گرفته‌اند در صورت انجام اقدامات سلبی - یا محدود شدن فضای مجازی - نه تنها به از دست رفتن اعتماد مردم بلکه به ورشکستگی اقتصادی بسیاری از کسب و کارها می‌انجامد.

های اجتماعی، پیام‌رسان‌ها با سهم ۲۸ درصدی و نرم افزارهای تلفن همراه با سهم ۲۴ درصدی در رتبه‌های بعد استفاده توسط کسب و کارهای مجازی در کنار وبسایت‌ها بوده‌اند. همچنین درخصوص دریافت وجه از مشتری نیز ۶۷ درصد از واحدهای تجارت الکترونیکی از درگاه پرداخت اینترنتی برای دریافت وجه از مشتریان استفاده می‌کنند. ۳۰ درصد نیز از روش پرداخت در محل و پرداخت از طریق درگاه اینترنتی بانکی به صورت مشترک بهره برده و تنها ۳ درصد از کسب و کارهای الکترونیکی، روش‌هایی مانند پرداخت در محل، کارت به کارت و واریز به حساب را برای تحویل کالا و خدمات خود به مشتریان ارائه می‌دهند.

۵۱ درصد کسب و کارهای مجازی نوپا هستند

حدود ۵۴ درصد از واحدهای تجارت الکترونیکی صرفاً در حوزه فروش کالا فعالیت می‌کنند، حدود ۱۴ درصد از واحدهای تجارت الکترونیکی فقط به ارائه خدمت می‌پردازند و ۳۲ درصد از واحدهای تجارت الکترونیکی در هر دو حوزه فروش کالا و ارائه خدمت فعالیت دارند. براساس آمار سامانه اینماد حدود ۵۱ درصد از واحدهای تجارت الکترونیکی که اینماد اخذ کرده‌اند، تا پایان سال ۱۴۰۰، بین ۱ تا ۴ سال فعالیت داشته‌اند. ۲۷ درصد بین ۴ تا ۸ سال سابقه فعالیت دارند، ۲۰ درصد کمتر از ۱ سال سابقه فعالیت داشته و ۲ درصد بیش از ۸ سال سابقه فعالیت دارند. علاوه بر این مطابق با آمار به دست آمده از سامانه اینماد در سال ۱۴۰۰ حدود ۷۸ درصد از کسب و کارهای مجازی که اینماد اخذ نموده‌اند، شخصیت حقیقی داشته و ۲۲ درصد از واحدهای تجارت الکترونیکی با

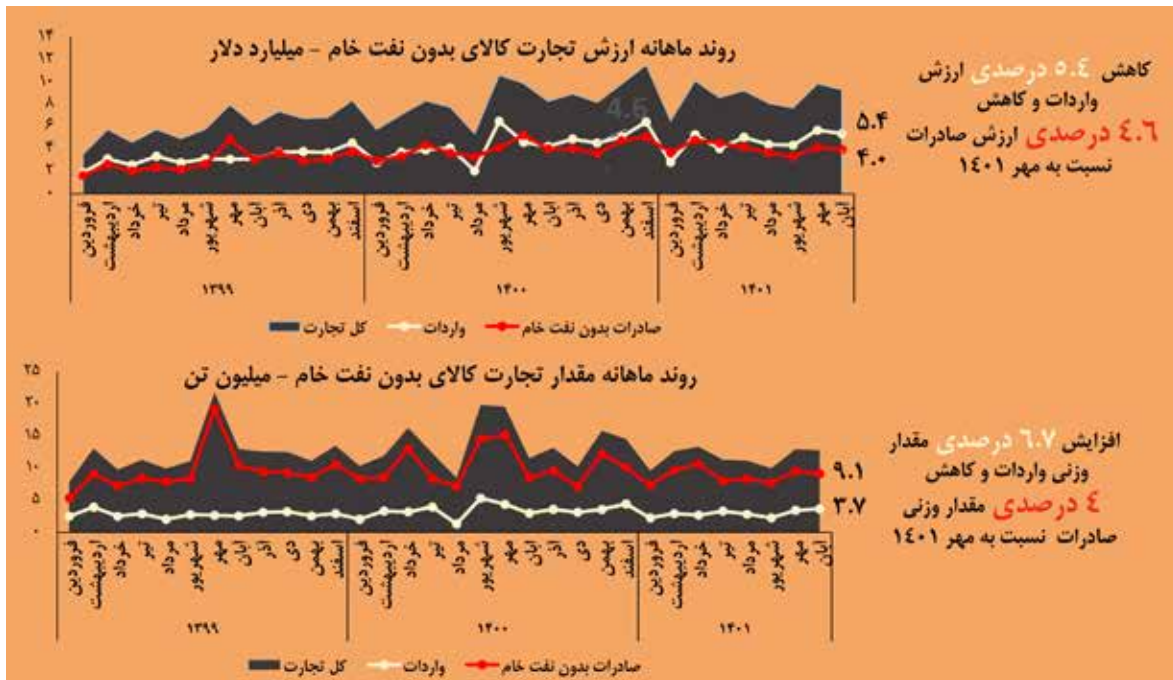
مروری بر تجارت ایران طی ۸ ماهه نخست ۱۴۰۱

بوتان مایع شده، پلی اتیلن، قیر نفت، اوره، گاز طبیعی مایع شده، شمش از آهن و فولاد و روغن‌های سبک، عمده‌ترین کالاهای صادراتی در این مدت را به خود اختصاص دادند. عمادی گفت: ۵ کشور عمده مقصد صادرات در ۸ ماهه امسال به چین، عراق، امارات متحده عربی، ترکیه و هند، اختصاص داشت. وی درخصوص عمده اقلام وارداتی گفت: اقلام عمده وارداتی در ۸ ماهه سال جاری شامل ذرت دامی، برنج، گندم، دانه سویا، روغن دانه آفتابگردان، گوشی تلفن همراه، کنجاله و شکر تصفیه نشده، بوده است. به گفته وی، کشورهای امارات متحده عربی، چین، ترکیه، هند و آلمان ۵ کشور عمده مبدأ واردات در ۸ ماهه سال جاری بودند.

تجارت خارجی ۲۵۰ میلیون دلاری شرکت‌های دانش بنیان علیرضا مقدسی رئیس کل گمرک ایران درخصوص عملکرد تجارت خارجی شرکت‌های دانش بنیان در ۷ ماهه سال جاری گفت: میزان تجارت خارجی شرکت‌های دانش بنیان که در فهرست فعالان مجاز اقتصادی گمرک (AEO) قرار دارند، در این مدت بیش از ۵۲ هزار و ۹۳۹ تن و به ارزش بیش از ۲۴۹ میلیون و ۳۳۷ هزار دلار بوده است. رئیس کل گمرک ایران با اشاره به اینکه در حال حاضر تعداد ۶۴ شرکت دانش بنیان در فهرست فعالان مجاز اقتصادی گمرک (AEO) قرار دارند، که از این تعداد ۳۳ شرکت در حوزه صادرات غیرنفتی و ۵۴ شرکت در رویه واردات دارای فعالیت تجاری بوده‌اند، درخصوص میزان صادرات و واردات این شرکت‌ها در ۷ ماهه سال جاری اظهار داشت: در این مدت از مجموع تجارت خارجی توسط شرکت‌های دانش بنیان ۱۴ هزار و ۹۷۵ تن و به ارزش حدود ۴۳ میلیون و ۱۷۲ هزار دلار به صادرات غیرنفتی و ۳۷ هزار و ۹۶۴ تن به ارزش ۲۰۶ میلیون و ۱۶۵ هزار دلار به واردات اختصاص داشت. مقدسی افزود: در این مدت میزان صادرات این شرکت‌ها به لحاظ وزن یک درصد کاهش و از حیث ارزش ۹۰ درصد افزایش یافته است و میزان واردات هم در این مدت به لحاظ وزن ۵ درصد و از نظر ارزش ۱۲,۵ درصد کاهش داشته است.

تجارت خارجی کشورتا پایان آبان ماه سال جاری با ۱۰ درصد افزایش به ۶۹ میلیارد و ۴۸۴ میلیون دلار رسید. سید مرتضی عمادی سخنگوی گمرک ایران گفت: از مجموع تجارت خارجی کشور، ۳۷ میلیارد و ۱۱۶ میلیون دلار به واردات و ۳۲ میلیارد و ۳۶۸ میلیون دلار به صادرات اختصاص داشت. سخنگوی گمرک ایران درخصوص تغییرات ارزش صادرات و واردات کشور در ۸ ماهه سال جاری گفت: در این مدت ارزش صادرات غیر نفتی ۴,۴۴ درصد و ارزش واردات ۱۵,۲۵ درصد افزایش نشان می‌دهد. عمادی افزود: در ۸ ماهه سال جاری میزان وزنی صادرات غیر نفتی ۷۰ میلیون و ۴۰۲ هزارتن بوده که حدود ۱۶ درصد کاهش داشته است و میزان وزنی واردات ۲۳ میلیون و ۴۰۵ هزار تن بوده و در مقایسه با مدت مشابه سال قبل ۱۲,۴۴ درصد کاهش یافت. سخنگوی گمرک درخصوص اقلام عمده صادرات غیر نفتی در ۸ ماهه امسال اظهار داشت: پروپان مایع شده، متانول،

تراشگاه و فروشگاه فیروزه نیشابور

فیروزه نیشابور، عقیق یمن، سنگهای زینتی معدنی

عبدالصمد رحیمی مقدم و پسران

مشهد: میدان بیت المقدس - بازار رضا - بازار اول - طبقه دوم - پلاک ۲/۶۹۴ و ۲/۷۹۲
تلفن: ۰۵۱-۳۳۶۴۸۹۱۵ موبایل: ۰۳۲ ۳۱۴ ۰۹۱۵ عبدالصمد رحیمی: ۲۸۱۹ ۵۱۲ ۰۹۱۵
نمابر: ۰۵۱-۳۳۶۶۳۲۴۶

مشهد: ساحه الیبت المقدس - سوق الرضا، سوق الاول، طابق الثانی، الرقم ۲/۶۹۴ و ۲/۷۹۲
الهاتف: ۰۵۱-۳۳۶۴۸۹۱۵ موبایل: ۰۳۲ ۳۱۴ ۰۹۱۵ +۹۸۹۱۵۵۱۲۲۸۱۹
الفاکس: ۰۵۱-۳۳۶۶۳۲۴۶ +۹۸۲۳۶۶۳۲۴۶

No.2/694&2/792, 2 nd flour 1, 1 st Market, Bazar Reza,
Beyt - AL - Moghaddas Round, Mashhad, iran
Tel: +9851-33648951 Fax: + 9851-33663246
Mobail: +989153140532 +989155122819

تولید و عرضه انواع انگشتر های عقیق یمانی . فیروزه نیشابوری . در نجف

فروشگاه فیروزه چی

آدرس : مشهد مقدس - بازار امام رضا (ع) - بازار اول - طبقه دوم - پلاک ۲/۷۹۵

تلفن : ۳۳۶۶۳۲۹۷ - ۵۱ فکس : ۳۳۶۶۳۲۹۵

فیروزه چی : ۰۹۱۵۵۱۱۲۷۱۰ برومند : ۰۹۱۵۱۰۰۰۷۵۱